NATIONALGEOGRAPHIC.COM.TR I FİYATI 17 TL I İLKBAHAR 2021

ANADOLU'NUN EN GÜZEL
21 ANTİK KENTİ

NATIONAL GEOGRAPHIC

TRAVELER

ANTİK KENTLER ÖZEL

TAŞLARIN ANLATTIKLARI

Hititlerden Romalılara, Friglerden Bizanslılara, eski uygarlıkların Anadolu'nun dört bir yanında yükselen kalıntılarında zamanı geçmeyen öyküler dilleniyor.

MEKSİKA YUCATÁN'DA MAYALARIN İZİNDE

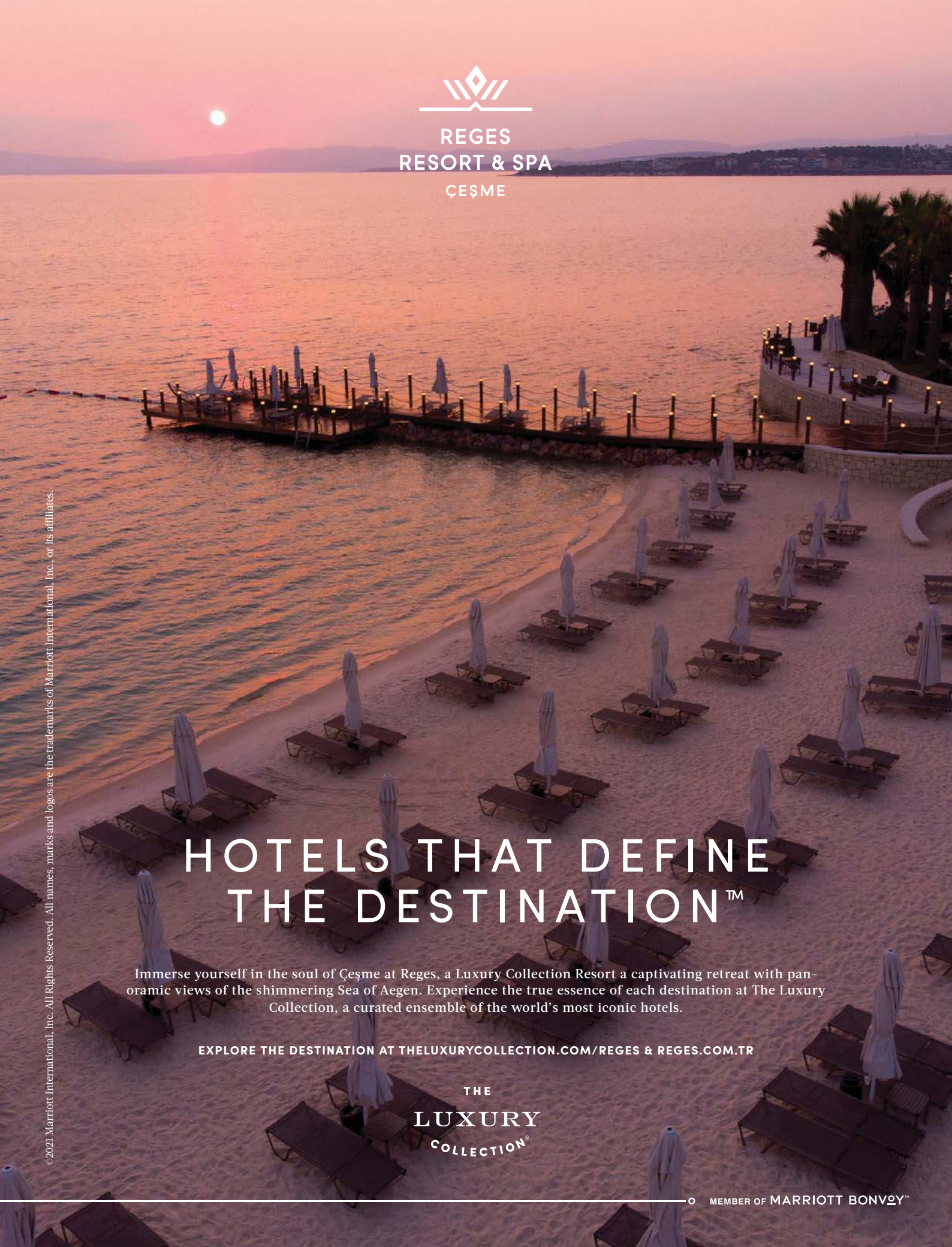
GÖLLER BÖLGESİ DOĞA VE TARİH İÇ İÇE

DARA ANTİK KENTİ MARDİN'DEKİ ROMA

KKTC FİYATI 21 TL

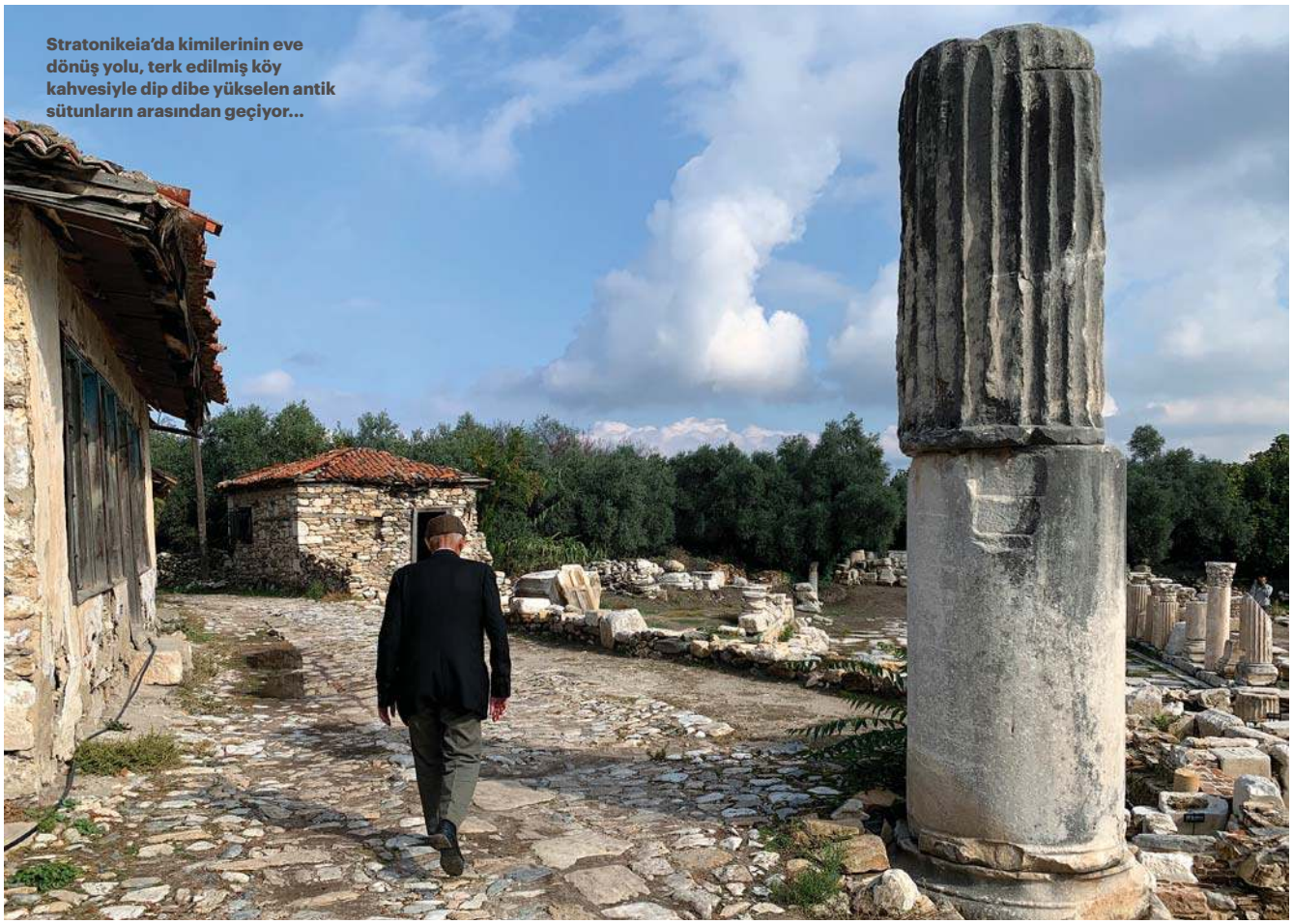
112757 012 ISSN 2618-5962

9 772618 596206

©2021 Marriott International, Inc. All Rights Reserved. All names, marks and logos are the trademarks of Marriott International, Inc., or its affiliates.

EDİTÖRDEN
ANTİK GÜZELLİK

Stratonikeia'da kimilerinin eve dönüş yolu, terk edilmiş köy kahvesiyle dip dibe yükselen antik sütunların arasından geçiyor...

ONUR UYGUN

Milas'tan Yatağan'a giderken yolun sağında ince bir tabela Stratonikeia'ya işaret ediyor. Caminin önünden geçip ilerleyince köy evleri antik harabelere karışıyor. Az daha ötede *bouleuterion,* yani meclis binası yükseliyor. Duvarlarından birinde burada satılan ürünlerin tavan fiyatı yazıyor. Oysa etrafta gözlemeden başka bir şey satılmıyor; o da bu listede yer almıyor. Zaten liste 1720 yıl önce hazırlanmış. Diğer bir duvarda ise Arap alfabesiyle yazılmış bir yazı ve birkaç süsleme bulunuyor. O da Osmanlıdan. Buralar Ömer Ağa'ya aitmiş, öyle diyor.

Şimdi ne Ömer Ağa var ortada, ne antik tüccarlar. Ama Stratonikeia'daki bu yapının taşlarına kazınmış bu kelimeler, Anadolu'nun katmanı bol tarihinin, bir kültürün nasıl bir diğerinin üzerine –onu yok etmeden, dönüştürerek ve dönüşerek– inşa edildiğinin binlerce küçük işaretinden biri.

Türkiye'de bilindiği kadarıyla bin civarında antik site bulunuyor. Kimileri bir tür "harabe estetiğiyle" ziyaretçileri kendine çekiyor; kimileri metropollerin, koca koca kentlerin kalbinde yer alıyor veya hâlâ yaşıyor. Anadolu'nun geçmişine açılan en somut kapılar bunlar. Üstüne bir de müzeleri, sanat eserlerini, dilleri, inançları, hatta yediğimiz yemekleri ve dinlediğimiz şarkıları da ekleyince asıl büyük öykü o zaman ortaya çıkıyor.

Pandemi canımızı sıkmayı sürdürüyor. Hayallerimiz değil ama planlarımız bir süreliğine de olsa biraz öteleniyor. Ama o yolculuklara gecikmeli olsa da çıkılacak. Biz bu baharda, yeniden yollara düştüğünüzde sunduğu farklı seçeneklerle rehberlik edecek bir sayı hazırladık sizin için. İlerleyen sayfalarda Ege sahillerinden Diyarbakır'a, Karadeniz kıyılarından Mersin dağlarına uzanan, didik didik araştırılmış, çeşit çeşit antik dünya bulacaksınız. Sağlıkla okumanız ve keyifle gezmeniz dileğiyle...

—Nesibe Bat, Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER
İLKBAHAR

İLKBAHAR 2021 • NO. 12

Hititlerin çöküşünden sonra Batı Anadolu'da varlık gösteren Frigler, Yazılıkaya (Eskişehir) çevresinde kayalara kazınmış çeşitli anıtlar bıraktı (s. 80).

ATİLLA ALP BÖLÜKBAŞI/ISTOCK; KAPAK: İZZET KERİBAR/GETTY IMAGES; AFRODİSİAS'TAKİ ÜNLÜ TETRAPYLON)

Bu Sayıda

DAHA ÖTESİ

Adamkayalar, Stratonikeia, Türkiye'de görmeniz gereken 21 antik kent, Malta'da hafta sonu, Roma mozaikleri, Göller Bölgesi, tarihi eserlerin iadesi ve daha fazlası... **s. 6**

ÜÇ ŞEHRİN HİKÂYESİ

Batı, Orta ve Doğu Anadolu'daki üç farklı uygarlıktan kalma üç antik kent, bu toprakların tarihini anlatıyor. **s. 34**

GÖKLERE, DENİZLERE, ORMANLARA

Meksika'nın Yucatán yarımadasına ayak basan yazar, gökyüzünde, denizlerde ve ormanların derinliklerinde Mayaların adımlarını takip ediyor. **s. 52**

BİR VARMIŞ, BİR YOKMUŞ

Bir gezgin, Mardin'deki Dara harabelerinde, antik kentlerden geri kalan –ve kalmayan– şeylerin izini sürüyor. **s. 62**

KULAĞA ÇALINANLAR

Gezegenin dört bir yanındaki 15 özel mekân, görüntüleri kadar sesleriyle de gezginleri kendine çekiyor. **s. 70**

Takipte Kalın

nationalgeographic.com.tr
/NatGeoMagazineTurkiye
/NatGeoMagTR
/@natgeomagturkiye

VakıfBank Kültür Yayınları'ndan yepyeni kitaplar, yepyeni dünyalar...

Okuyun **#vebenzersiz** *olun.*

TARİH
EDEBİYAT
KLASİKLER
İKTİSAT
FELSEFE
SANAT
İNSAN VE TOPLUM
KEŞİŞİMLER
ÇOCUK KİTAPLIĞI

vbky.com.tr

VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

/vakifbankkulturyayinlari
/VakıfBank Kültür Yayınları
/VakifBankKY
/VakıfBank Kültür Yayınları

GERÇEK GEZGİNLERE MUTLU YOLCULUKLAR

NATIONAL GEOGRAPHIC
TRAVELER
TUTKU VE BİLİNÇLE SEYAHAT ETMEK İÇİN

İMTİYAZ SAHİBİ **Nevzat Çalışkan**
nevzatc@groupmedya.com (Sorumlu)

YAYINCI **Bige Daruga Çalışkan**
bigedc@groupmedya.com

GENEL YAYIN YÖNETMENİ **Nesibe Bat**
nesibeb@groupmedya.com

LİSANS SAHİBİ
NATIONAL GEOGRAPHIC PARTNERS

TÜRKİYE LİSANS SAHİBİ
GROUP MEDYA VE BİLGİ TEK. TİC. A.Ş.
Balmumcu Mahallesi Mustafa İzzet
Efendi Sokak No:9 Kat:3 Beşiktaş/İstanbul
Tel: (212) 224 9330 / (212) 335 0050

YAZI İŞLERİ
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ Onur Uygun
GÖRSEL YÖNETMEN Hüseyin Takmaz
EDİTORYAL KOORDİNATÖR Bengisu Kiraz
BU SAYIDA KATKIDA BULUNANLAR
Z. E. Deniz Oğuz, Baran Özdemir,
Okan Özdemir, Yunus Özdemir, Cihancan Sezgin,
Prof.Dr. Bilal Söğüt, Prof.Dr. Mustafa Şahin

REKLAM SATIŞ VE PAZARLAMA
REKLAM GRUP BAŞKANI
Gürhan Gezer *gurhang@groupmedya.com*
REKLAM GRUP BAŞKAN YARDIMCILARI
Funda Gökgündüz *fundag@groupmedya.com*
İsmail Küçük (Bölgeler) *ismailk@groupmedya.com*
REKLAM GRUP DİREKTÖRLERİ
Göktuğ Bedri Evren *goktuge@groupmedya.com*
Nurol Ceylan *nurolc@groupmedya.com*
Deniz Toz *denizt@groupmedya.com*
REKLAM DİREKTÖRLERİ
Nilüfer Araç *nilufera@groupmedya.com*
Yeşim Aksoy *yesima@groupmedya.com*
Deniz Eroğlu *denize@groupmedya.com*
REKLAM KOORDİNATÖRLERİ
Eren Enes (Bölgeler) *erene@groupmedya.com*
Seyhan Erat *seyhane@groupmedya.com*
EVENT VE PROJELER SATIŞ KOORDİNATÖRLERİ
Gökhan Gülsoy *gokhang@groupmedya.com*
EVENT VE PROJELER OPERASYON DİREKTÖRÜ
Ebru Döner *ebrud@groupmedya.com*
DERGİ REZERVASYON MÜDÜRÜ
Ender Parlar *enderp@groupmedya.com*
REKLAM TEKNİK MÜDÜRÜ
Mesut Öztürk *mesuto@groupmedya.com*

ONLINE
DİJİTAL DİREKTÖR
Seda Özcan *sedao@groupmedya.com*
DİJİTAL İÇERİKLER DİREKTÖRÜ
Nurdan Gündoğdu *nurdang@groupmedya.com*

ABONE www.groupmedya.com/iletisim/
E-POSTA *uye.natgeo@groupmedya.com*
WEB SİTESİ VE SOSYAL MEDYA İLETİŞİM
nationalgeographic@groupmedya.com

BASKI VE CİLT
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tel: (0212) 354 30 00
www.turkuvazmatbaacilik.com

DAĞITIM Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A. Ş.
BASKI YERİ VE TARİHİ İstanbul, Nisan 2021
YAYIN TÜRÜ Yerel süreli yayın,
www.nationalgeographic.com.tr

DERGİ ABONELİĞİ HESABI HESAP ADI:
Group Medya Ve Bilgi Tek. Tic. A.Ş. Teb Kağıthane Şb.
TR96 0003 2000 0000 0023 5443 61
Kurumsal Abonelik Fiyatı: 23 TL

NATIONAL GEOGRAPHIC PARTNERS
CHAIRMAN
Gary E. Knell
EDITORIAL DIRECTOR
Susan Goldberg
GENERAL MANAGER, NG MEDIA
David Miller

INTERNATIONAL EDITIONS
EDITORIAL DIRECTOR
Amy Kolczak
DEPUTY EDITORIAL DIRECTOR
Darren Smith
EDITOR
Leigh Mitnick
TRANSLATION MANAGER
Beata Nas

INTERNATIONAL PUBLISHING
SENIOR VICE PRESIDENT
Yulia P. Boyle
SENIOR DIRECTOR
Ariel Deiaco-Lohr
SENIOR MANAGER
Rossana Stella

HEADQUARTERS
1145 17th St. NW, Washington,
DC 20036-4688

Her hakkı saklıdır. National Geographic Traveler, National Geographic Partners'ın lisansıyla yayımlanmaktadır. Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları National Geographic Partners ve Group Medya'ya aittir. Yazılı ön izin olmaksızın hangi dilde ve hangi ortamda olursa olsun materyalin tamamının ya da bir bölümünün çoğaltılması yasaktır. Bu dergi, basın meslek ilkelerine uymaya söz vermiştir.

COPYRIGHT© 2021 National Geographic Partners, LLC. Tüm hakları saklıdır. National Geographic Traveler ve Sarı Çerçeve Tescilli Markalardır ® Marcas Registradas. National Geographic talep edilmemiş materyallerden dolayı hiçbir sorumluluk kabul etmez.

ISSN 2618-5962

AKRA

Ocean Suite

HAYALLERİN ÖTESİNİ KEŞFET.

Unutulmaz bir Akdeniz deneyimi yaşayacağınız Ocean Suite'te, birbirinden şık detaylar sizi bekliyor.

URBAN SOCIAL

akrahotels.com

DAHA ÖTESİ

STRATONIKEIA ● TÜRKİYE'DEN 21 ANTİK KENT ● MALTA ● MOZAİKLER ● GÖLLER BÖLGESİ ● İTALYA ● YAZILIKAYA

UCHAR/GETTY IMAGES

Taşa Kazınanlar

Dünya her gün küçülüyor ve sosyal medya hesaplarımızın akışlarına düşen fotoğraflardan sonra yeryüzünde görecek bir yer kalmamış gibi gelebiliyor. Ancak durum bu değil. Hâlâ keşfedilecek, görülecek çok yer var. Burnumuzun dibinde bile.

Mersin'deki Adamkayalar da bunlardan biri. Şeytan Deresi vadisinde yer alan Adamkayalar, 11 ayrı çerçeve içinde yan yana işlenmiş kadın ve erkek kabartmalarından oluşuyor. Hellenistik Dönem ile başlayan ve Roma İmparatorluğu döneminde de devam eden Adamkayalar kabartmaları arkeolojik açıdan eşine az rastlanır bir örnek.

Kabartmalarda genel olarak dört cenaze ziyafeti sahnesi görülüyor. Gerek yalnız, gerek aileleriyle beraber resmedilen kişilerin tasvir biçimi, sanatçıların Antik Yunan ikonografisine aşina olduğuna işaret ediyor, ancak kabartmalar yerel halka ait özellikler de içeriyor. Yamacın orta bölgesinde ise bir sunak taşı ile figürlerin yanında yer alan, oturarak ayin yapmak amacıyla kayaya oyulmuş beş basamaktan oluşan bir kompozisyon bulunuyor; sunağın içindeki yanık izleri de bölgenin kült amaçlı kullanıldığına işaret ediyor. Küçük bir su sarnıcı da olasılıkla ziyaretçilerin su ihtiyacını karşılıyor. Kabartmalardaki kişiler ise İÖ 3. ila İÖ 1. yüzyılda yöneticilik yapmış olan, kendilerini bu mekânda betimletmiş, ölümsüzlüğe ulaşmaya çalışan rahipler ve aileleri ile yakınları. Ölümsüzlüğe de ulaşmış gibiler, ne de olsa taşa kazınan, tarihe de kazınıyor.

—Okan Özdemir

KEŞİF REHBERİ
STRATONIKEIA

Stratonikeia'da yer alan devasa gymnasion'un çevresindeki köy evlerinde yaşam devam ediyor.

ONUR UYGUN

Tarihin Katmanları

Yatağan (Muğla) yakınlarındaki Stratonikeia, antik kentlerle bezeli Ege Bölgesi'nde hak ettiği değeri görmeyen sitelerden biri –ama bu durum hızla değişiyor. Stratonikeia'yı diğer antik kentlerden ayıran belki de en önemli özelliği, yaklaşık üç bin yıllık antik yapıların, kısmen terk edilmiş bir Anadolu köyünden geri kalanlarla iç içe geçmiş olması. Beylikler dönemi hamamını, Osmanlı camiini, Cumhuriyet anıtını ve 1950'lerden kalma bir köy kahvesini, antik sütunlarla yan yana görebiliyorsunuz. Stratonikeia'nın öne çıkan bir diğer özelliği ise gladyatör oyunları açısından antik dünyanın en önemli kentleri arasında yer alması. İşte bu kentin neden sıradışı olduğunu anlamanızı sağlayacak üç nokta.

—Prof.Dr. Bilal Söğüt

1 Bouleuterion

Kent meclisi *bouleuter on*'un duvarları Stratonikeia'nın organik geçmişini özetliyor. Kuzey duvarında 2050 yıllık Yunanca Menippos takvimini; diğer yanda da 1720 yıllık, Stratonikeia'daki tüm ürün ve hizmetlerin tavan fiyatını belirleyen 23 m²'lik listeyi görebilirsiniz. Yapıda ayrıca Bizans resimlerini ve güney duvarında Osmanlı Dönemi'nde buranın Ömer Ağa'ya ait olduğuna dair Osmanlıca yazıtı bulabilirsiniz.

2 Gymnasion

105×267 metrelik ölçüleriyle antik dünyanın en büyüğü olan *gymas on*, Stratonikeia'da gladyatör oyunlarına verilen önemin kanıtı. Büyük ölçüde ayakta olan bu devasa okulda öğrencilerin yanı sıra gladyatörler de eğitim görüyordu. Yazıtlardan, kentte beş ayrı gladyatör tipinin var olduğu ve zengin ailelerin gladyatörlere banilik ettiği anlaşılıyor.

3 Kuzey Kapısı

Yan yana yükselen iki şehir kapısı (İS 2. yüzyıl) bilindiği kadarıyla Anadolu'daki tek örnek. Aralarında bir çeşme bulunan kapılardan biri farklı kutsal törenler için kullanılmış. Kapıyı izleyen ve her iki yanında dükkânların sıralandığı caddenin büyüklüğü, Stratonikeia'nın kalabalık günlerini hayal etmeye yardımcı oluyor.

ENTERPRISE FİLOSUNUN YENİ ÜYESİ ŠKODA KAMIQ'LE ANTİK KENTLERİ KEŞFET!

Enterprise Gezi Rotalarında da Yanında!

Zeugma --- Efes --- Aspendos --- Göbeklitepe --- Patara

Antik Kentleri Keşif --- Müzeler --- En Güzel Yürüyüş Rotaları

Antalya, Mardin, Muğla, Konya, Nevşehir ve Doğu Karadeniz'de yer alan önemli gezi rotaları.

enterprise.com.tr

LİSTE BAŞI

TÜRKİYE'DE GÖRMENİZ GEREKEN 21 ANTİK KENT

Anadolu'nun süperstar antik kentleri kadar ziyaret edilmeyen –ancak onlardan aşağı kalır yanı olmayan– 21 antik siteyi derledik.

Kültürel miras açısından dünyanın en özel coğrafyalarından biri olan Anadolu'nun eşsiz antik kentlere ev sahipliği yapması kimseyi şaşırtmamalı. Sayıları bini bulan bu antik kentler, imparatorları tanrılaştıran lütufları, yolları kesişen uygarlıkları, yükselen ve düşen kralları ve farklı inançları kaynaştıran mabetleri ile benzersiz öyküler anlatıyor –ve bu coğrafyada yaşamış uygarlıkların eksiksiz bir resmini ziyaretçilerine sunuyor. Üstelik İzmir'den Mardin'e, Zonguldak'tan Osmaniye'ye bu antik kentleri görmek, Anadolu'yu karış karış gezmek anlamına da geliyor.

Farklı coğrafyalarda kurulan ve bunun sonucunda farklı gelişim dokularıyla biçimlenen bunca antik kent arasından bir liste oluşturmak kolay bir iş değil. Biz de bu listede Efes, Miletus veya Aphrodisias (bkz. sayfa 22) gibi herkes tarafından bilinen ve sıkça ziyaret edilen tarihi alanların ötesinde, görece az bilinen, yerel özellikleri ön plana çıkan ve pek çok açıdan kendine has olan, doğa ile iç içe tarihi destinasyonları derlemeye çalıştık. İşte doya doya keşfedebilmeniz için derlediğimiz 21 antik kent...

—Yunus Özdemir

Türkiye'nin belki de en etkileyici manzaraya sahip antik tiyatrosu, Termessos'ta (Antalya).

AIGAI, MANİSA

Yunt Dağı'nda yer alan ve farklı dokusu ile öne çıkan Aigai, hem keyifli doğa yürüyüşleri yapma, hem de antik yapıları keşfetme olanağı sunuyor. Hellenistik Dönem'de (İÖ 330–İÖ 30) Pergamon ile güçlü bağları olan kentin o zamanlar önemli bir üretim merkezi olduğu düşünülüyor. Çok iyi korunmuş antik yolu ile stoa, agora, *macellum* ve tiyatro gibi yapıları burayı ziyarete değer kılıyor. Kenti gezenlere eşlik eden manzaralar da cabası.

PRIENE, AYDIN

Çok az Romalılaşmış bu kent kendine has bir asilliğe –ve auraya– sahip. Kente çıkan dik merdivenleri tırmanıp bambaşka bir dünyaya adım attığınız zaman ne demek istediğimizi daha iyi anlayacaksınız. Bir yandan Dilek Dağı'na (Mykale veya Samsun Dağı olarak da biliniyor), bir yandan da çam ormanlarına yaslanan bu kentteki yapılar, yüzlerce yıldır olduğu gibi, adeta vakur ama dostça bir havayla sizi karşılıyor. Kalabalık ziyaretçi gruplarından uzak olan bu kentte gezerken yüzünüze nedensiz bir gülümseme yerleşebilir, hazır olun. Bir zamanlar Ege Denizi olduğunu bildiğiniz Söke Ovası'nı izlerken kendinizi kentin eski bir sakini gibi hissedeceksiniz.

NYSA, AYDIN

İÖ 3. yüzyılda kurulan Nysa'nın Roma döneminde önemi oldukça artmış ve bir eğitim ve kültür kenti hâline gelmiş. Öyle ki kent, Efes'teki Celcius Kütüphanesi gibi, Anadolu'nun en iyi korunmuş kütüphane örneklerinden birine ev sahipliği yapıyor. Alandaki bir diğer dikkat çekici yapı ise iyi korunmuş tiyatro. Sahne binasında yer alan ve Dionysos'un hayatının betimlendiği frizler de es geçmeye gelmez.

LABRANDA, MUĞLA

Antik kent dediğimize bakmayın, Latmos Dağları'nın eteklerinde yer alan Labranda aslında bir yerleşim değil, bir kült merkezi. Buradaki ilk yerleşimin ne kadar geriye gittiğini söylemek zor; ama en parlak dönemini Karya Bölgesi'ni İÖ 4. yüzyılda Persler adına idare eden Hekatomnos Ailesi döneminde yaşadığı biliniyor. Kült merkezindeki yapıların çoğu Mausolos ve İdrieus (İÖ 4. yy.) dönemine tarihleniyor. Görülmesi gerekenler arasında Zeus Labraundos Tapınağı, kutsal çeşme, anıtsal merdiven ve tüm sitenin iyi korunmuş törensel yapısı yer alıyor –tabii bir de Milas ovasına bakan manzara.

STRATONIKEIA & LAGINA, MUĞLA

İÖ 2000'lerden 1950'lere kadar yoğun yerleşim görmüş önemli bir Karya kenti olan Stratonikeia ile ilgili ayrıntılı bilgiyi sayfa 8'de bulabilirsiniz. Antik Çağ'da Stratonikeia'nın bağlantılı olduğu Lagina Kutsal Alanı ise sıradışı bir hikâye anlatıyor. Anadolulu karakteri ile öne çıkan ve tapınımında kendine has özelliklere sahip tanrıça Hekate'ye adanan bu kutsal alan, Stratonikeia ziyaretinize mutlaka eşlik etmeli.

KNIDOS, MUĞLA

Datça Yarımadası'nın ucunda yer alan ve bir yanı Ege, bir yanı da Akdeniz kabul edilen bu kent bir başka Karya yerleşimi. Eğer antik kente denizden gelirseniz (ve antik limana demirleyip karaya oradan çıkarsanız) bambaşka bir deneyim sizi bekliyor olacak. Kentin dokusunu, yapılarını ve antik döneme adım atma hissini veren Liman Caddesi'ni keşfettikten sonra akropole tırmanıp tüm yerleşimi –ve manzarayı– kuşbakışı izleyebilirsiniz.

KAUNOS, MUĞLA

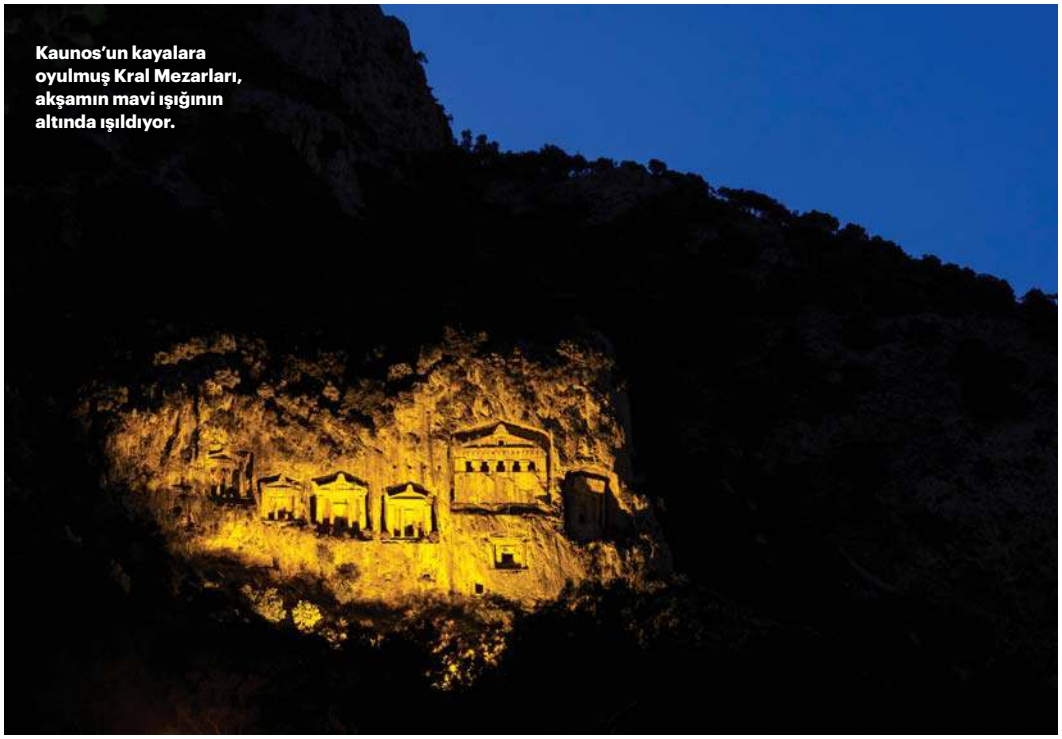
Türkiye'nin en güzel doğal alanlarından biri olan Dalyan Deltası'nı mesken tutan bu kent, antik Karya ve Likya bölgelerinin kesiştiği sınırda yer alıyor ve her iki bölgenin özelliklerini de taşıyor. "Kral mezarları" olarak bilinen tapınak cepheli mezar yapılarıyla ünlü olan Kaunos, diğer pek çok antik kent gibi antik dönemde önemli bir liman kentiyken, biriken alüvyonlar sonucu denizle arasına mesafe girmiş. Ancak antik limana bakan tiyatrosundayken limanı çevreleyen yapıların haşmetini, limanın hareketliliğini ve buraya girip çıkan gemileri hayal etmek hiç zor değil.

KIBYRA, BURDUR

Güneybatı Anadolu'daki dört farklı kültürün (Karya, Likya, Pisidya ve Frigya) kavşağında yer alan Kibyra, İÖ 3. yy.'da kurulsa da asıl gelişimini Roma İmparatorluğu döneminde yaşamış; stadyum, odeon, agora, tiyatro ve hamam gibi anıtsal yapılar art arda inşa edilmiş. Odeonun eşsiz bir özelliği var: Zemindeki *opus sect le* (renkli mermer plakalar) yöntemiyle yapılan –ve bilindiği kadarıyla türünün tek örneği olan– Medusa tasviri (bkz. sayfa 24).

TLOS, MUĞLA

Akdağlar'ın batı yamacındaki Tlos adeta bir kartal yuvası. Kentin merkezinde yükselen akropol kayalığı bir yandan dağa, bir yandan da ovaya hâkimiyetinin simgesi. Tarihsel katmanlarıyla öne çıkan antik kentlerden biri olan Tlos, anıtsal yapılarıyla da insanı etkiliyor. Akropolün sarp sırtları kaya mezarlarıyla bir dantel gibi işlenmiş; Kimera'yı öldüren Likya kahramanı Bellerophon da kentin en anıtsal mezarında ölümsüzleştirilmiş.

Kaunos'un kayalara oyulmuş Kral Mezarları, akşamın mavi ışığının altında ışıldıyor.

CİHANCAN SEZGİN (TERMESSOS); MEHMET YASA/ISTOCK (KAUNOS); ISTOCK (İLLÜSTRASYON)

LİSTE BAŞI

TÜRKİYE'DE GÖRMENİZ GEREKEN 21 ANTİK KENT

İmbrigion anıt mezarları, Silifke yakınlarındaki birkaç yüz nüfuslu Demircili köyünde hiç beklenmedik bir keşif sunuyor.

TURAN SEZER/GETTY IMAGES

ARYCANDA, ANTALYA

Sırtını Toroslar'a veren Arycanda, çam ormanlarının içinde teras teras işlenmiş çok özel bir kent. Kentin Roma hamamı, agoraları, tiyatrosu ve nekropolü görülmeye değer yapılardan yalnızca birkaçı. Yılın her mevsiminde sakince gezebileceğiniz bu antik yapılara ek olarak eşsiz bir doğaya da sahip Arycanda. Hatta doğası ile öyle uyumlu bir hâle gelmiş ki, bir çam ağacı hiçbir şeye aldırış etmeden tiyatrosuna konuvermiş –rivayet olur ki antik kente kırk yılını veren doğa dostu merhum arkeolog–yazar Cevdet Bayburtluoğlu'nun ruhu da tiyatronun koltuklarında bu ağacın ruhuyla kaynaşmış.

TERMESSOS, ANTALYA

Peşin peşin söyleyelim, Termessos kolay ulaşılabilen kentlerden değil. Otoparktan sonra biraz dik ama keyifli bir yürüyüşle varıyorsunuz kente. Yaklaşmaya başladığınız zaman zarif ve ağırbaşlı görünümüyle Termessos sizi anında büyülüyor. Sıradışı coğrafyası ile İskender'e bile kök söktüren kentin kökeni dinsel ve filolojik olarak Anadolu'nun yerli Bronz Çağ (İÖ 3000–İÖ 1200) halklarından Luvilere dek uzanıyor. Pek çok kez görme isteği uyandıran bu kente kaçıncı ziyaretiniz olursa olsun, antik tiyatroda oturup Güllük (Solymos) Dağı'nın huzurunda küçücük kalma hissi, insanın içindeki gezgini daha da büyütüyor.

SAGALASSOS, BURDUR

Başta Antoninler Çeşmesi olmak üzere adı başarılı restorasyon çalışmaları ile anılan Sagalassos'un, Anadolu'nun en etkileyici antik kentlerinden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (bkz. sayfa 24). Yakın zamanda aramızdan ayrılan Belçikalı arkeolog Marc Waelkens'in hayatının büyük bölümünü adadığı kent, restorasyon çalışmalarının başladığı 1989 yılından bu yana hem Türk, hem de yabancı restoratörler için bir okul niteliği taşıyor.

KANYTELLA, MERSİN

At nalı biçimli bir obruğun çevresine kurulu olan Kanytella'nın (Kanlıdivane) geçmişi Hellenistik Dönem'e dek uzanıyor; kalıntılar sonrasında da yerleşimin sürdüğünü gösteriyor. Obruğun üzerinde yükselen kiliseler ve zamana meydan okuyan Hellenistik kule, doğa ve antik kalıntıların muhteşem birlikteliğini sunuyor.

IMBRIGION, MERSİN

Silifke'ye on dakikalık mesafedeki Demircili köyü, Anadolu'nun en eşsiz anıt mezarlarından bazılarına ev sahipliği yapıyor. İmbrigion'daki tapınak tipli mezarlar çok iyi korunmuş; bazılarındaki lahitler, yazıtları ve özenli mimari detaylar hiç beklemediğiniz kadar etkileyebilir sizi. Eğer yolunuz bu bölgeye düşerse mutlaka uğrayın.

DIOCESARIA, MERSİN

Uzuncaburç köyü ile iç içe olan Diocesaria gezginlere oldukça farklı bir antik kent deneyimi sunuyor. Sahip olduğu Zeus Olbios Kutsal Alanı ile Hellenistik Dönem'in bölgedeki en önemli dini merkezi olan Diocesaria, bu özelliği ile Romalılar tarafından "Tanrı İmparator Kenti" olarak adlandırılmış. Kentte Kutsal Alan dışında, beş katlı, konut ve savunma kulesi biçiminde bir yapı ve yaklaşık 17 metre yüksekliğinde bir anıt mezar da yer alıyor. Doğu Akdeniz Bölgesi'ndeki etkileyici antik alanlardan biri olan kentteki Hellenistik kalıntıların yanı sıra Romalıların geride bıraktığı çok sayıda yapı da halen bütün görkemiyle ayakta duruyor.

ANAVARZA, ADANA

220 metre yükseklikteki bir kayalığın eteklerinde, yaklaşık 400 hektarlık bir arazi üzerine kurulu Anavarza, aşağı ve yukarı şehir olmak üzere iki bölümden oluşuyor. Sahip olduğu amfitiyatro, tiyatro, stadyum, hamamlar, nekropoller, tapınaklar, kiliseler, şehir kapıları, sütunlu caddeleri, odeon, meclis binası, su kemeri, akropol, aşağı kent surları ve yukarı kale gibi yapılar, Anavarza'yı Doğu Akdeniz Bölgesi'nin en etkileyici harabelerinden biri yapıyor. Anıtsal ölçüleri, heykelleri ve sütunlarla süslenmiş özgün planlamasıyla bölgedeki tek örnek olan üç kemerli zafer takı özel bir ilgiyi hak ediyor. Anavarza'nın ayrıca, tüm Anadolu'da yalnızca dört örneği bulunan amfitiyatro yapılarının en sağlamına ev sahipliği yaptığı düşünülüyor. (Amfitiyatronun henüz ufak bir kısmı açığa çıkarıldı.) Asur, Hellenistik, Roma, Doğu Roma, Arap, Ermeni ve Osmanlı gibi önemli uygarlıkların izlerini taşıyan Anavarza, kazanmış olduğu bu zengin kültürel mirası 2014'te UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne girmeye hak kazanarak taçlandırdı.

ALAHAN, MERSİN

Evliya Çelebi'den 19. yüzyılda Anadolu'yu gezmiş seyyâhlara kadar herkesi kendine hayran bırakan bu manastır kompleksi, İS 6. ve 7. yüzyıla tarihlenen iki kiliseye sahip. Batı Kilisesi kapısındaki frizleriyle, oldukça iyi korunmuş Doğu Kilisesi de anıtsallığı ile öne çıkıyor. Bu kiliselerin yanında kayaya oyulmuş keşiş hücreleri, vaftiz kilisesi, sütunlu yolu ve mezarları ile eşsiz bir doğanın içine kurulmuş olan yapılar topluluğu, başarılı bir restorasyon projesi sayesinde tüm ihtişamıyla yükseliyor.

KARATEPE, OSMANİYE

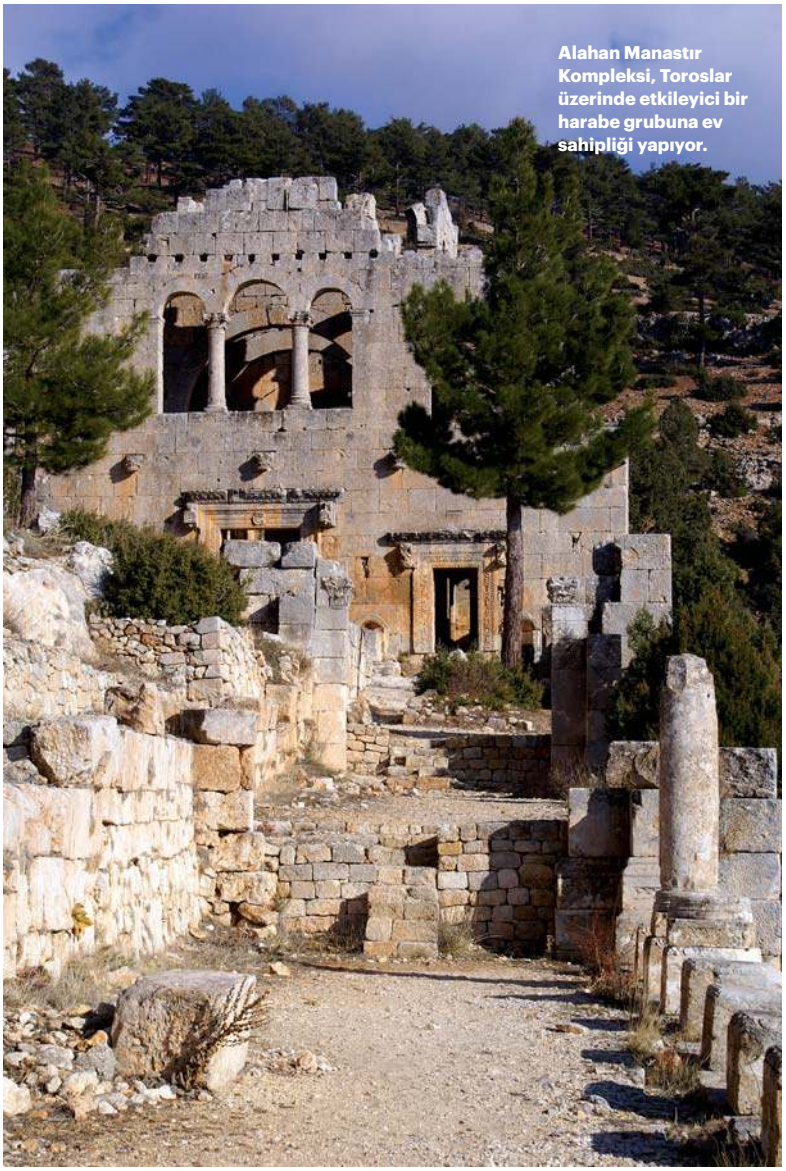
Anadolu'nun ıssız bir köşesinde, çevresini saran Karatepe Aslantaş Milli Parkı ile eşsiz bir antik kent Karatepe. Geç Hitit Dönemi'nin en iyi korunmuş örneklerinden olan kentin konumu, doğal ortamı ve özgün *orthostat*'ları (kabartmalı taş bloklar) ve koruma teknikleri ile öne çıkıyor. Halet Çambel tarafından yerinde korunan ve böylece ziyaretçilerine eşsiz bir deneyim yaşatan kent, tek bir kişinin yaratabileceği farkı göstermesi açısından ayrıca önemli.

DARA, MARDİN

Kuruluşu Antik Çağ'a, Pers İmparatoru Darius dönemine kadar uzanan Dara, asıl gelişimini Erken Doğu Roma Dönemi'nde yaşamış. Sasanilere karşı bir sınır karakolu olarak önemi artan Dara, doğrudan Mezopotamya topraklarında kurulmuş olmasına rağmen taşıdığı kentsel yapısıyla apayrı bir ruha sahip. Mezopotamya'daki en belirgin Doğu Roma izlerinden biri olan kentte, günümüze ulaşmış en anıtsal yapı olan su sarnıcının yanı sıra köprüler, agora ve sütunlu cadde de görülmeye değer (bkz. sayfa 62).

TIEION, ZONGULDAK

Tieion henüz diğer antik kentler kadar gösterişli olmayabilir, ancak Karadeniz'deki konumuyla alışılmışın dışına taşıyor. İÖ 7. yüzyılda bir Milet kolonisi olarak kurulan kent, asıl gelişimini Roma egemenliğinde yaşayanlardan. Kentte şu ana kadar gün yüzüne çıkarılan Antik Çağ'a ait liman, tapınak, tiyatro ve yerleşim yerleri, bölgenin sosyo–ekonomik yapısını ortaya koyduğu gibi, burada elde edilen bulgular ve eserler, Karadeniz Bölgesi'nin tarihine de önemli bir katkıda bulunuyor.

Alahan Manastır Kompleksi, Toroslar üzerinde etkileyici bir harabe grubuna ev sahipliği yapıyor.

MOKISSOS, AKSARAY

Kazıları bu yıl başlayacak olan Mokissos –veya diğer bir adıyla Nora– antik kenti, gelecekte adını sıkça duyacağımız bir kültürel hazine olarak dikkat çekiyor. Bozkırın ortasında yükselen Hasan Dağı'nın eteklerinde, doğal bir çanağın içine kurulmuş olan Mokissos, 19. yüzyıldan bu yana seyyahların ilgisini çekmiş, 20. yüzyılda da bilimsel raporlar sayesinde bilim dünyasında tanınmaya başlamış. Geçmişte yoğun bir yapılaşmaya sahne olmuş kentte yerel taşlarla kabaca inşa edilmiş yaklaşık 1000 kadar konut olduğu düşünülüyor. Ayrıca 6. yüzyıl yerleşiminin kalıntıları arasında ayakta kalmış –ve daha öncesinde de Roma Dönemi'ne ait bir nekropolün parçası– olan 50'den fazla anıtsal pagan mezar; kuzeybatı tepesinde askeri yapılar barındıran ve surlarla çevrili bir akropol ile yerleşimin neredeyse her tarafına yayılan 25'ten fazla irili ufaklı kilise bulunuyor. Keşif dürtünüzü tatmin etmek ve geleceğin ünlü antik kentini herkeslerden önce görmek için yolunuzu mutlaka Mokissos'a düşürün.

VALERI_SHANIN/ISTOCK

HAFTA SONU MALTA

Akdeniz'in Tanığı

Köklü geçmişi, lezzetli mutfağı, göz alıcı adaları ve güneşin kucakladığı muhteşem kumsallarıyla Malta gezginlerin her zaman gözdesi.

Yazı: Nora Wallaya

Kendi içinde küçük bir Akdeniz olarak anılan Malta, bu ünvanı layıkıyla hak ediyor: Malta, Gozo ve Comino adaları, güneşte uzanıp giden sahiller, bal rengi evlerle dolu köyler ve el değmemiş kırsal alanlarla dolup taşıyor. Ancak bu ünvan, her şeyden çok Malta'nın kültürüne bir saygı duruşu niteliğinde. Akdeniz'in göbeğinde, Sicilya ve Kuzey Afrika'nın ortasında uzanan bu takımadalar, konumu nedeniyle yüzyıllar boyunca sayısız işgale maruz kalmış; dili, mutfağı, mimarisi ve gelenekleri de bu işgaller aracılığıyla şekillenmiş durmuş.

Burada İtalyan tarzı barok binalar, İngiliz hâkimiyetinden kalma posta kutularının yanı başında yükseliyor; yeniden yorumlanmış bir Fransız *bouillabaisse*, incir ve hurmalı Arap tatlılarıyla taçlanıyor.

Neredeyse yedi bin yıllık bir tarih yatıyor bu adalarda: Osmanlıların 1565'te kuşattığı Valletta'daki Büyük Liman, surları yüzyıllar boyunca hem trajedilere hem de coşkulu sevinçlere tanık olan Gozo Kalesi ve daha nice tarihi nokta; efsanevi mağaralar ve devler tarafından kurulduğu söylenen antik tapınaklar gibi öyküler ve doğal güzelliklerle harmanlanıyor.

Başkent Valletta'yı planlarınızın merkezine oturtarak takımadaların büyük bir çoğunluğunu rahatça keşfedebilir; adaların hem dünü, hem de bugününden büyülenebilirsiniz.

Bir tekneden Valletta manzarası.

MALTA TURİZM DAİRESİ

CARRARO

“Güzel Atlar Ülkesi”nde

“Güzel Atlar Ülkesi” Kapadokya için yapılan bir yakıştırmadır. Büyük ihtimalle siz de başlığı görünce burayı Kapadokya zannettiniz. Oysa burası yılkı atlarıyla meşhur Spil Dağı. Türkiye’nin ilk çevrecilerinden Manisa Tarzanı’nın yurdu.

Kuladokya adındaki bu doğal oluşum, aynı zamanda Türkiye’nin yegâne Jeopark’ını da içine alan eşsiz bir coğrafyada yer alıyor.

Carraro 1924’te İtalya’da doğdu ve 10 yıldır da ülkemizde Accell Group bünyesinde üretilmektedir.

@CarraroTurkiye

www.carrarobisiklet.com

BİRİNCİ GÜN BÜYÜK KEŞİFLER

SABAH

Manzara zengini Valletta'nın ideal gözlem noktası, eski kent surları. Keşfinize gündoğumunda Şehir Kapısı'nda başlayın: Kubbeler günışığıyla aydınlanırken batıda Msida, kuzeyde de Sliema manzaralarının tadını çıkarın. 17. yüzyıldan kalma bir *lazzaretto*'nun (veba hastanesi) kalıntılarını barındıran Manoel Adası'nı es geçmeyin. Aziz Yahya Katedrali, 1566'da kentin temellerini atan Jean Parisot de la Valette'in mezarına ev sahipliği yapıyor. Mütevazı dış görünüme sahip kilisenin iç mêkanı adeta farklı bir dünyaya ait: işlemeli mermerle bezenmiş 376 mezarla kaplı zemine, Caravaggio'nun başyapıtı *Vaft zc Yahya'nın Başının Kes lmes* eşlik ediyor.

ÖĞLEN

Dolambaçlı yolları takip edip 19. yüzyıla tarihlenen Kraliyet Opera Salonu'nun kalıntılarına çıkın. II. Dünya Savaşı'nda hasar gören ve Renzo Piano tarafından restore edilen yapı, günümüzde Pjazza Teatru Rjal adlı bir açık hava tiyatrosu. Repubblika Caddesi'nde bir gezinti ise sizi yeşil *gallarj* 'li (Malta'nın ahşap cumbaları) Büyük Üstad Sarayı'na götürecek. Dinlenmek için Yukarı Barrakka Bahçeleri'ne uğrayabilir, Harbour Club'da öğle yemeğine geçmeden Büyük Liman'ı seyre dalabilirsiniz. 17. yüzyıldan kalma bir kayıkhanede yer alan restoran, frenksoğanı yağında kalamarlı Acquerello risotto gibi hem göze hem damağa hitap eden lezzetler sunuyor.

AKŞAM

Limana doğru ilerleyip Malta'nın geleneksel ahşap kayıkları *dghajsa*'lardan birine atlayın ve müstahkem Birgu'nun yolunu tutun. Malta Savaş Müzesi'ni keşfe çıkarak takımadaların II. Dünya Savaşı'ndaki rolü hakkında bilgi edinebilirsiniz. (Bu adalar savaş sırasında üç binden fazla hava saldırısına maruz kalmış.) 13. yüzyıldan kalma Norman Evi'nin, Birgu'daki en eski yapılardan biri olduğuna inanılıyor. Sicilya–Norman mimarisine sahip yapıyı restore ettiren sahibi Charlie Bugeja, randevuyla sunduğu turlara rehberlik ediyor. Mideniz kazınmaya başladıysa Tal–Petut'a uğrayabilir, Malta mutfağının lezzetlerini tadabilirsiniz.

Malta'nın eski başkenti Mdina'daki Villegaignon Caddesi.

EN İYİLER

Festival Zamanı

Aziz Pavlus Gemi Enkazı Şöleni, Valletta

1 Malta'nın Hıristiyanlığı kabul edişini kutlayan ve 10 Şubat'ta düzenlenen bu festivalde ada sokakları capcanlı çelenklerle süsleniyor, kâğıt konfetilerle yıkanıyor ve inançlı kişiler, rahiplerin önderliğinde yürüyüş yapıyor.

Kutsal Hafta

2 Malta kültürünü görmek için en heyecanlı dönem denebilecek Kutsal Hafta boyunca tüm adalardaki kasaba ve köyler, kuşaktan kuşağa aktarılan gelenekleri Kutsal Cuma gününe dek onurlandırıyor.

Hz. Meryem'in Göğe Yükselişi, Gozo

3 Gozo adası her ağustos ayında takımları ve eğlenceli geçit törenleriyle kendini buluyor. Yürüyüş, adanın mumla aydınlatılan sokaklarında devam ediyor ve kutlamalar son gün Victoria'da doruğa ulaşıyor. Etkinlikler 15 Ağustos'tan bir önceki veya sonraki hafta boyunca sürüyor.

Ta'malta Karnavalı

4 Malta'nın yerlileri, Kül Çarşambası'nı takip eden haftayı, grotesk maskeler ve şık kostümler içinde geçit töreni düzenleyip sokakları doldurarak ve balolar organize ederek geçiriyor. Bu geleneğin 1500'lü yıllarda Büyük Üstad Piero de Ponte tarafından başlatıldığına inanılıyor.

Notte Bianca, Valletta

5 Başkent Valetta'nın müzeleri, sarayları ve sanat galerileri her ekim ayında bir akşam kapılarını halka ücretsiz olarak açıyor. Beyaz Gece adı verilen bu uygulamada, Valetta'nın gözde turistik mekânlarının birer parçası olan sokaklar, meydanlar ve bahçeler hem yerli hem de yabancı sanatçıları ağırlıyor.

REINHARD SCHMID/4CORNERS (SOKAK); DANITA DELIMONT STOCK/AWL IMAGES (TEKNE).

Marsaxlokk'ta geleneksel balıkçı tekneleri.

İKİNCİ GÜN

KAFELERDEN MAĞARALARA

SABAH

Güneydeki tarihi balıkçı kasabası Marsaxlokk'ta gözünüzü rengârenk *luzz - j et*'lerden (Horus'un Gözü ile bezenmiş geleneksel tekneler) alamayacaksınız. Yakınlardaki kafelerde taptaze bir *past zz* 'nin (tuzlu hamurişleri) tadını çıkarırken, teknelerini vernikleyen ve denize açılmadan önce ağlarını onaran balıkçıları izleyebilirsiniz. Malta'nın en büyük ve işlek balık pazarı her pazar burada kuruluyor; lokantacılar da sezonun en iyi balıklarını (lambuka, orkinos ve kılıçbalığı) bu pazardan elleriyle seçiyor. Yakınlarda bir yamaçta ise San Lucian Kalesi yükseliyor. 17. yüzyıldan kalma kale ve gözetleme kulesi, kasabadaki bir kadının kehanet ettiği söylenen bir Osmanlı saldırısından hemen sonra inşa edilmiş.

ÖĞLEN

Piknik çantanızı hazırlayın ve batıya doğru yola çıkın. Adanın en yüksek noktası Had–Dingli'de gökyüzüne uzanan yamaçlar, Mavi Mağara'nın masmavi sularında sonlanan yaklaşık 12 kilometrelik bir doğa yürüyüşünün başlangıç noktasını oluşturuyor. Taşa kazınmış binlerce yıllık tekerlek izleri veya tarihöncesi Mnajdra ve Hagar Qim tapınakları gibi antik kalıntılar boyunca uzanan Kırmızı Rota'yı takip edin. Bu rota mağaralara, doğal kemerlere ve Mavi Mağara'ya (aslında tek bir mağaradan değil, bir dizi oyuktan oluşuyor) ev sahipliği yapan Wied iz–Zurrieq'te sona eriyor. Buradan bir otobüsle Had–Dingli'ye geri dönebilir veya Carmen's'e uğrayarak baharatlı Malta kahvesini tadabilirsiniz.

AKŞAM

Kıyı şeridi boyunca keşfe devam edin, sonra rotayı iç kesimlerdeki Mdina'ya çevirin. Malta'nın "Sessiz Şehir" olarak anılan eski başkenti gündüzleri oldukça gürültülü olsa da, akşamüstü yapılacak bir gezinti, sokak lambalarıyla aydınlanan kentin cana yakın yüzünü keşfetmeyi olanaklı kılıyor. Surlar içinde yalnızca 250 kadar insan yaşıyor ve araç erişimi büyük ölçüde yasak. Keşif için en ideal yol, kenti serin tutmak ve kolay savunmak için birbirini kesecek şekilde tasarlanmış sokakları arşınlamak. Kale Meydanı'nda Malta kırsalının manzaralarına doyabilir; akşam yemeği için The Medina Restaurant'ın asmalarla örtülü avlusuna uğrayabilir ve yerel *mqaret* tatlısını (tahinli dondurmalı, hurmalı çörek) deneyebilirsiniz.

EN İYİLER

Antik Cevherler

GGANTIJA TAPINAKLARI

Gozo'nun tepeliklerinden birine yerleştirilmiş bu muhteşem kireçtaşı megalitler, gezegen üzerindeki en eski tarihöncesi yapılar arasında yer alıyor. Ġgantija (Devin Kulesi) Tapınakları'nın tarihi hem Stonehenge'den, hem de Giza Piramitleri'nden daha eskiye uzanıyor. Söz konusu taşların, kadim bir tarikatın doğurganlık ritüelleri gerçekleştirdiği bir tapınak oluşturduğu düşünülüyor. Yerel bir efsaneye göre bu taşlar kadın bir dev tarafından döşenmiş.

HAL SAFLIENI HYPOGEUM'U

Paola'daki bu yeraltı nekropolünde ebediyete intikal etmiş yedi bin kişi yatıyor. Bu alana gömülenlerin kalıntıları ve defnedildikleri odacıkların oluşturduğu yapı ağı, 1902 yılında gerçekleştirilen inşaat sırasında meydana gelen bir kaza sonucunda keşfedilmiş. Sitede ortaya çıkarılan en ünlü figürlerinden biri olan Uyuyan Kadın, günümüzde Valletta Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen eserler arasında yerini almış. Ufak bir not: Müze sınırlı sayıda bileti satışa sunuyor, bu nedenle işi şansa bırakmamanızda yarar var.

TARXIEN TAPINAKLARI

Bu beklenmedik derecede gösterişli tapınaklar, bir grup megalitin oluşturduğu ve birbiriyle bağlantılı olan dizi dizi odacıktan meydana geliyor. Uzmanlar, fallik yapıları ve taşa oyulmuş, yumurtalıkları tasvir ettiği düşünülen spiralleriyle, bu tapınakların doğurganlık için kurbanların sunulduğu ritüellere ev sahipliği yaptığını düşünüyor.
her tagemalta.org

Gozo'daki Kalipso'nun Mağarası'ndan Ramla Koyu manzarası.

MANFRED BORTOLI/4CORNERS

ÜÇÜNCÜ GÜN GOZO YÜRÜYÜŞ ROTALARI

Küçük Gozo adası yaklaşık 67 kilometrekarelik bir alana sahip. Dudak uçuklatan sahil manzaralarının hüküm sürdüğü ve karayolu trafiğinin yok denecek kadar az olduğu ada, hem bisiklet üzerinde, hem de yürüyerek keşfedilebiliyor. Her biri yaklaşık 9,5 km olan bu üç rota, gezginleri adanın görülmeye değer noktalarına götürüyor.

DOĞADA KEŞİF

San Lawrenz köyünden yola çıkın, tepelikleri geride bırakın ve adanın Marsalforn'a kadar uzanan kuzeydoğu kıyıları boyunca ilerleyin. Mağara açıklıkları, fosillerle süslü yamaçlar ve güneşte kavrulmuş çalılıkların arasından ilerleyen rota, adanın sunduğu en güzel manzaralara ev sahipliği yapıyor. Yer yer kendini gösteren kaynanadili, saman balyaları ve sağa sola uçuşan yabani rezenelerin oluşturduğu manzara Gozo'nun özü gibi. Yol üstünde yer alan ve denizin üzerine doğru uzanan kireçtaşı kemer Wied il–Mielah'ı es geçmeyin. Kemerin boyutu görece küçük olsa da, geçtiğimiz yıllarda çöken Mavi Pencere'ye güzel bir alternatif sunuyor. Yüzme zamanı gelince de, kayalıklı yamaçları kır çiçekleriyle bezeli Wied il–Ghasri koyunu ziyaret edebilirsiniz.

OLAY YERLERİ

Adanın en ünlü kiliselerinden birine ev sahipliği yapan saygın hac noktası Ta' Pinu Bazilikası, güzel bir başlangıç noktası. İlk durak Victoria Kalesi ise, Gozo'nun 1551 tarihli Osmanlı kuşatmasını da kapsayan askeri geçmişini gözler önüne seriyor. Osmanlılar tarafından ele geçirilmemeleri için ailesinin canına kıydıktan sonra kendini öldüren Bernardo Dupuo'nun evi bir plakayla belirtilmiş. Keşfinizi sonlandırmak için Ramla Koyu ideal bir lokasyon. Kalipso Mağarası'nı da burada görebilirsiniz. Söz konusu mağaranın, Homeros'un *Odysse a*'sındaki ünlü nimf Kalipso'nun evi olduğuna inanılıyor. Kızıla çalan kumlarla örtülü sahilin bir diğer gözdesi ise Meryem Ana heykeli. 19. yüzyıla tarihlenen heykel, denizde kopan bir fırtınadan sağ salim dönen üç balıkçı tarafından yapılmış.

GELENEKSEL BAKIŞ

Gozo'nun en ünlü zanaatleri arasında telkari, dantel işleri ve cam üfleme yer alıyor. Victoria'daki dükkânlarda ve çevre köylerde birçok el emeği ürün bulmak mümkün. Kercem'deki eski bir kışlayı mesken tutan Ta' Dbiegi Crafts Village'da ise halka açık atölyelerde çalışan zanaatkârları işlerinin başında izleyebilirsiniz. Nadur'da yer alan Mekren's Bakery'nin taş fırında pişirdiği *ft ra* (Malta usulü pizza) ve *qassatat*'ı (*r cotta* peynirli çörek) denemeyi unutmayın. Marsalforn'un batısında kalan kıyı şeridi de görülmeye değer. Cini ailesi burada nesillerdir Xwejni Tuzlaları'ndan deniz tuzu çıkarıyor; söylentiye göre bu uygulamanın geçmişi Romalılara dayanıyor.

BARUT HOTELS'İN UZUN YILLARDIR SPONSOR OLDUĞU SİDE ANTİK KENTİ KAZILARI İLE İLGİLİ OLARAK SİDE ANTİK KENTİ KAZI BAŞKANI

Prof. Dr. Feriştah Alanyalı

İLE ARKEOLOJİ, ARKEOLOGLUK VE SİDE KAZILARININ EN GÜNCEL DURUMU ÜZERİNE KONUŞTUK.

Arkeolojik bulgulardan yola çıkılarak çekilen, gizemli maceraların olduğu dizilerin, filmlerin çok popülerleştiği bir dönemi yaşıyoruz. İnsanlar kendi içlerindeki arkeoloğu çıkarmanın peşinde antik kentlere, kazı alanlarına gidip o gizemli maceracı ruhtan nasiplenmeye çalışıyorlar. Kitaplar okuyorlar, fotoğraflar çekiyorlar. Peki, gerçekten de arkeologlar uzaktan göründüğü gibi çok acayip gizemlerin içinde her gün maceradan maceraya mı koşarlar? Öncelikle bunu öğrenmek istiyorum. Bir arkeoloğun bir günü nasıldır?

Bir arkeoloğun hayatı, dizilerde ve filmlerde gördüğünüz cinsten maceralarla dolu geçmez. Arkeologlar sadece değerli eserler bulmak için kazı yapmazlar. Bazen kazılar sırasında dünyanın ilgisini sizin kazı alanınıza çekecek nitelikte önemli buluntularla karşılaşılabilir, bu sevindiricidir ancak, salt amacımız değildir. Araştırmalarda farklı uzmanlıklara sahip arkeologlar hatta başka disiplinlerden uzmanlar (mimar, jeofizik mühendisi, antropolog, kimyager, biyolog vb.) yan yana çalışırlar, ancak bu çalışmalar sırasında her birinin sonuçları birbirini bir taraftan desteklerken öte yandan her bir araştırmacının ayrı soruları esasen açığa çıkarılan buluntularda aradığı farklı cevaplar vardır. Arkeolojik araştırmalar yaparken amacımız bir alanı sadece açığa çıkarmak değildir. En temel görevimiz, kaybolmuş uygarlıklara ait izleri kazı yoluyla açığa çıkarmak ve bu açığa çıkarılan bulgular ışığında insanlığın kaybolan tarihini aydınlatmaktır. Bu esnada açığa çıkarılan bulguların hepsi bizim için çok değerlidir. Bazen bir kültür tabakasını tarihleyebilmek için küçücük bir seramik parçası bizim için çok değerli olabilir.

Öncelikle bir arkeoloğun çok disiplinli bir hayatı olmalıdır. Sabah çok erken araziye çıkılır, her türlü hava şartına dayanıklı olmalıdır. Toplu yaşam koşullarına ayak uydurabilmelidir. Organizasyon ve iletişim gücü yüksek olmalıdır. Araştırmalarda İleri teknolojilerin kullanılmasına yatkın olmalıdır. Ulusal ve uluslararası araştırmaları yürütebilecek alt yapıya sahip olması gereklidir. En önemli önceliği ise kazı çalışmalarında belgeleme olmalıdır. Şöyle düşünün, küçücük bir sondaj bile açsanız, binlerce yıldır oluşan kültür tabakalarını bazı sorulara cevap bulabilmek için kaldırıyorsunuz, bir daha o katmanları tekrar yerine koyamazsınız ancak, çok iyi bir belgeleme yaparsanız bu zararı biraz telafi edebilirsiniz aksi takdirde bu bir tahribattır. Arkeoloji eğitimi almaya ilk başladığımız günlerde bize öğretilen şey arkeolojik kazıların bir tahribat olduğudur. Bunun için en az kazıyla en çok bilginin nasıl edinileceği öğretilir.

Siz eşinizle beraber Side Antik Kenti kazısını yönetiyorsunuz? Ne zamandan beri bu çalışmanın içindesiniz? Side Kenti antik kazılarının tam bir sonuca ulaşması için daha dört asıra ihtiyaç var demişsiniz. Bu bayrak yarışında sizin çalışmalarınızla kazı hangi aşamaya gelindi?

Side kazılarını, 2009 yılından bu yana eşim Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı ve çok değerli bir ekiple birlikte gerçekleştiriyoruz. Klasik Arkeoloji eğitimine 1982 yılında Ege Üniversitesi'nde başladım ve 1998 yılında Viyana'da Klasik Arkeoloji Enstitüsünde doktor ünvanı alarak tamamladım.

Röportajın devamını okumak için

OBSESYON MOZAİK

Bir Parça, Bir Parça Daha

Taşların büyüsüne kapılan bir akademisyen Akdeniz'i tavaf ediyor.

Yazı: Prof.Dr. Mustafa Şahin

Doktorasını başarı ile tamamlamış bir araştırma görevlisi olduğum dönemde bir gün hocam Prof.Dr. Ramazan Özgan'dan reddetmesi güç bir teklif almıştım. "Meslektaşım Dr. Wilfred Geominy ile Karadeniz Bölgesi'nde bulunan müzelerindeki heykeltıraşlık eserlerini çalışmak için bir proje başlatıyoruz ve senin de ekipte fotoğrafçı olarak yer almanı istiyoruz," demişti. Altın tepside sunulan bir fırsat olarak gördüğüm bu teklife hiç düşünmeden evet dedim ve bu ekibin parçası oldum.

1999 baharında Zonguldak'ta başlayan yolculuğumuz Artvin'deki Sarp köyüne kadar devam edecekti. Yemeyi içmeyi seven bir ekibin içinde bulmuştum kendimi; bir yandan Karadeniz kıyısının kültürünü, doğasını tanıyor, bir yandan da yerel lezzetleri deneyimliyorduk. Zonguldak, Bartın, Sinop derken sıra benim mozaik tutkumun doğum yeri olacak Samsun'a geldi. Kentteki Arkeoloji ve Etnografya Müzesi girişinde ziyaretçileri, mekânın tam ortasında, zeminde uzanan büyük bir mozaik taban karşılıyordu. Rengârenk taşlarla zemine adeta dokunmuş gibi duran bir şaheserdi. Büyülenmiştim. Karşısına geçip hayranlıkla uzun uzun baktığımı hatırlıyorum. 1/2-1959 envanter numarası ile kayıtlı o mozaik tabanı hiç unutmayacaktım.

1958'de antik Amisos kenti sınırları içerisindeki İşitme Engelliler Okulu'nun inşaatında bulunan bu mozaik taban 1959'da Arkeoloji Müzesi'ne taşınmış ve girişteki yerine yerleştirilmiş. 56 m²'lik mozaik Türkiye'deki büyük ve iyi korunmuş örneklerden biri. Mozaiğin ortasındaki merkez panoda Akhilleus ve annesi Thetis konu edilmiş. (Mozaik, Akhilleus kültünün Karadeniz'e dek uzandığına dair önemli bir belge.) Bu panonun dört köşesinde kişileştirilmiş dört mevsim yerini almış. Mevsim panelleri arasındaki dikdörtgen dört panoda ise birbirlerinden farklı olarak işlenmiş *hippocampus* (deniz atı) ile *triton*'un (Poseidon'un oğlu olan deniz yaratığı) taşıdığı *nereid*'ler (su perileri) betimlenmiş. Mitolojik figürlerin yer aldığı panolardan bağımsız şekilde duran bir panoda ise büyük olasılıkla Akhilleus adına yapılan bir kurban töreni resmedilmiş.

Güzelliği çağlara sığmayan bu sanat eserinin zarafeti tabiri caizse içime o zehir damlasını bıraktı. Samsun gibi beklenmedik bir yerde filizlenen mozaik tutkum beni çok farklı arkeoloji müzelerine sürükledi. Neyse ki Türkiye, bu zarif Roma sanatını doya doya inceleyebilmek için dünya üzerindeki en ideal yerlerden biri. Hem Zeugma'yı, hem de Zeugma Mozaik Müzesi'ni defalarca ziyaret ettim. Zeugma Müzesi'ndeki Pasiphae–Daidalos mozaiği ile karşı karşıya geldiğimde anlatılan konu ve işçilik karşısında tüylerim diken diken oldu. Antakya'ya sırf dillere destan mozaik müzesini, Şanlıurfa'ya da ünlü Amazonlar mozaiğini görmek için gittim. Haleplibahçe'de, dünyada dört Amazon kraliçesine de yer veren tek ve devasa mozaiği seyir iskelesinden izlerken ne kadar eşsiz bir şeye baktığımı fark ettim.

Bu tutkunun beni ülke sınırlarının dışına taşıdığı da oldu; Bardo Müzesi'ndeki mozaik koleksiyonunu görmek için yolumu Tunus'a düşürdüm, ünlü İskender mozaiğini görmek için Pompeii'yi ve Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'ni ziyaret ettim. Tabii söz konusu olan tüm Akdeniz'e yayılmış Roma İmparatorluğu olunca bu sanata oldukça geniş bir coğrafyada rastlanıyor. Ayrıca beni yer üstündekiler kadar günümüzde yeraltında olan, keşfedilmeyi bekleyen şaheserler de heyecanlandırıyor –henüz toprak altında saklı duran onca antik kentin gizlediği yarının dev mozaikleriyle tanışmayı iple çekiyorum.

Samsun Arkeoloji Müzesi'ne dönecek olursak, dönemin müze müdürü rahmetli Mustafa Akkaya ilgimi fark edip yanıma gelmişti. Bu mozaikle ile ilgili bir yayına nasıl ulaşabileceğimi sorunca şaşırtıcı bir yanıt almıştım. Müzedeki çok özel konumuna karşın o tarihe kadar mozaiği ne fark eden, ne de hakkında yayın hazırlayan biri olmuştu. Nasıl olur da böylesine önemli bir eser fark edilmemiş olabilirdi? O dönem aynı zamanda Zeugma mozaiklerinin de gündemde olduğu yıllardı. Baraj yapılıyordu ve mozaikleri sudan kurtarmak için hummalı bir çalışma vardı. Muhtemelen o dönemki sınırlı arkeolojik kapasitemiz henüz kuzey kıyılarımıza ulaşmamıştı.

Sonra iş başa düştü. Amisos Mozaiği'ni, yüksek lisansını tamamlamak için bir konu arayışında olan eşim Derya Şahin'e önerdim; o da bu konuyu çalışmaya başladı. Ayrıca 2000 yılında, Knidos kazılarında çalıştığım son senede, bir sohbet sırasında –biraz da tesadüf eseri– Amisos Mozaiği'ni, bir AIEMA (Uluslararası Antik Mozaik Çalışmaları Derneği) yönetim kurulu üyesine tanıtmış oldum. Birkaç ay sonra mozaik Roma'daki 9. Mozaik Kolokyumu'nda tanıtıldı; tez de birkaç yıl içinde tamamlandı ve kitaplaştırıldı.

Böylece çiçeği burnunda bir araştırma görevlisi olarak çıktığım o Karadeniz yolculuğu içimdeki mozaik müptelasının uyanmasına ve bölgedeki eserlerin geniş kitlelere tanıtılmasına önayak oldu –bir de Karadeniz'in pek lezzetli yemekleri sağ olsun, birkaç kilo almama.

PROF.DR. MUSTAFA ŞAHİN, *Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Başkanı olarak görev yapıyor.*

Anadolu'nun Mozaikleri

Sıradışı ve çok iyi korunmuş pek çok Roma ve Doğu Roma mozaiğini barındıran Türkiye, aynı zamanda bu sanatın ilk örneklerine de ev sahipliği yapıyor.

GORDİON MOZAİKLERİ

Mozaik sanatının gerçek anlamda bilinen ilk örnekleri kabul edilen bu mozaikler, Polatlı'daki (Ankara) Gordion Müzesi'nde sergileniyor.

AMAZONLAR MOZAİĞİ

Şanlıurfa'nın merkezinde bulunan ve daha sonra Haleplibahçe Mozaik Müzesi'ne dönüştürülen Roma villasının zeminindeki bu devasa mozaik, harika işçiliği ve özgün konusuyla görülmeyi hak ediyor.

GERMANİCİA MOZAİKLERİ

Günlük hayatın ve pastoral sahnelerin resmedildiği mozaiklerin en etkileyici örneklerinden bazılarını barındıran bu eserler Kahramanmaraş'ta yer alıyor.

Sağda, üstte: Amisos Mozaiği'nden bir detay: başındaki çiçek tacı ile bir kişi olarak tasvir edilmiş ilkbahar.

Karşı sayfa: Tıpkı Amisos Mozaiği gibi *hippocampus*'a binmiş *nereid*'i resmeden bir Roma mozaiği, Tunus'taki El Djem Müzesi'nde sergileniyor.

ALEKOSA/ISTOCK (NEREID MOZAİĞİ), PROF.DR. MUSTAFA ŞAHİN (İLKBAHAR MOZAİĞİ)

YOLDA
GÖLLER BÖLGESİ

Kilometre: 583 • **Gün Sayısı:** 6+ • **En Etkileyici Anıt:** Antoninler Çeşmesi, Sagalassos • **En Unutulmaz Bakış:** Medusa, Kibyra

Akdeniz Bölgesi ile İç Anadolu'nun birbirine dokunup iç içe geçtiği Göller Bölgesi, hem Pamukkale ve Salda Gölü gibi coğrafi güzelliklere, hem de Aphrodisias ve Sagalassos gibi Türkiye'nin en etkileyici antik kentlerinden bazılarına ev sahipliği yapıyor. Kıyı şeridinin hemen içinde yer alan, bölgenin gölleri ile Toroslar arasına inci gibi dizilmiş bu hazineler, sahildeki kalabalık destinasyonlara güçlü bir alternatif oluşturuyor. Hatta kimileri o kadar eşsiz ki, alternatif oluşturmak şöyle dursun, bizzat kendilerini görmek için direksiyonu bu bölgeye kırmanızı hak ediyor. Aydın'ın doğusundan başlayıp Isparta'ya uzanan ve Denizli ile Burdur illerinden geçen yaklaşık 600 km'lik güzergâhta iki UNESCO Dünya Miras Listesi Alanı, iki de Geçici Liste alanı yer alıyor. Masmavi göllerin, Roma sütunlarının ve Isparta'nın gül ile lavantalarının arasında uzanıp giden bu rota, Anadolu'da alternatif bir seyahat arayanları bekliyor.

—Onur Uygun

Eğirdir Gölü'ne doğru uzanan Yeşil Ada ince bir şerit ile kıyıya bağlanıyor.

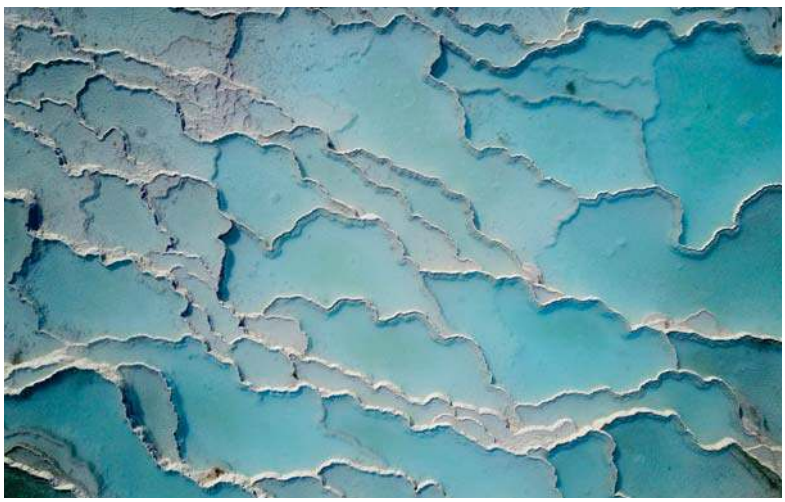
CİHANCAN SEZGİN (EĞİRDİR GÖLÜ, HİPODROM); MILLIONSJOKER/ISTOCK (PAMUKKALE); ISTOCK (İLLÜSTRASYON)

1. APHRODISIAS

Antik Kentlerin Şahı

Türkiye'nin en önemli antik kentlerinden biri olan ve Aydın'ın Geyre köyünde yer alan Aphrodisias, yolculuğa başlamak için ideal bir nokta. Biraz sapa kalan konumu, Aphrodisias'ın muhteşem harabelerini gezerken kalabalık tur grupları tarafından rahatsız edilmeyeceğiniz anlamına geliyor. UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan kentin muhteşem durumdaki stadyumu, tiyatrosu, sıra sıra yükselen iyon ve korint sütunları, agorası, antik süs havuzu, Aphrodite Tapınağı, anıtsal kapı *tetrapylon* ve Sebasteion gibi kalıntıları, antik kentin zenginliğini ve etkileyici boyutlarını gözler önüne seriyor. Bölgenin mermer okulları antik dönemde dillere destanmış; harabelerin ardından Aphrodisias Müzesi'ni ziyaret ettiğinizde nedenini anlayacaksınız.

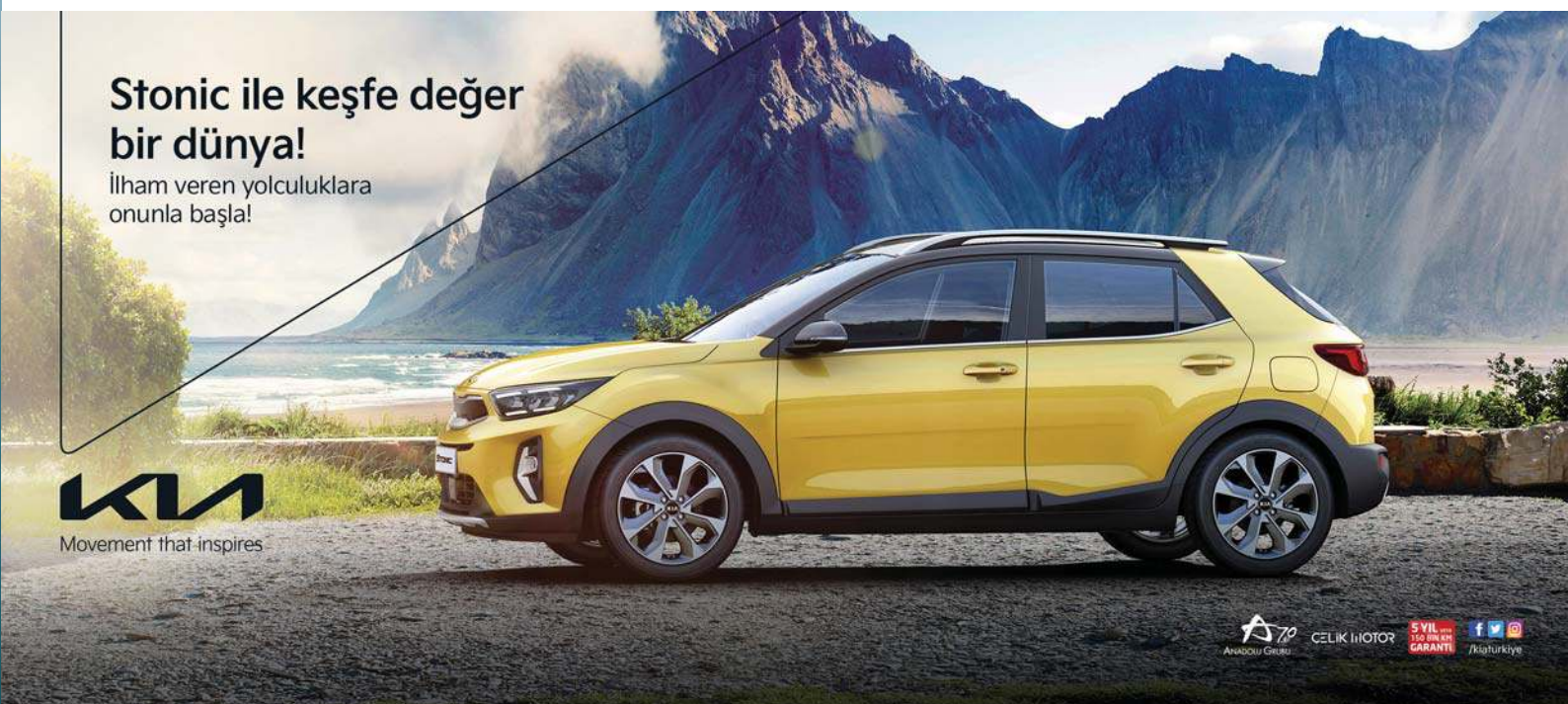

Üstte: Aphrodisias'ın hafif bombeli hipodromu hâlâ çok etkileyici. Sağda: Pamukkale travertenleri her zaman nefes kesiyor.

2. PAMUKKALE–HIERAPOLIS

Her Zaman Güzel

Rotadaki ikinci UNESCO Dünya Miras Alanı, kültürel ve coğrafi mirasıyla eşsiz bir yer olan Pamukkale–Hierapolis. Pırıl pırıl travertenleri ile Pamukkale yalnızca Türkiye'de değil, tüm dünyada benzersiz bir yer. Pamukkale'nin görkemli travertenlerini oluşturan, kalsiyum oksit içeren ve şifalı olduğuna inanılan sular, Antik Çağ'dan itibaren şifa arayan insanları kendine çekmiş. İÖ 2. yüzyılda kurulan (ve İS 14. yüzyıldaki bir depremden sonra terk edilen) Roma kenti Hierapolis'in iyi korunmuş kalıntıları, Pamukkale'ye yapılan ziyaretlere apayrı bir boyut kazandırıyor. Ama burada Romalıların yapamadığı bir şeyi yapma şansınız da var: Romalılar kenti terk ettikten sonra meydana gelen bir depremle oluşan termal antik havuzda yüzmek. Havuzu sabah erken saatlerde tenha yakalamakta yarar var. Ne de olsa bir antik kentin kalbindeki sıcacık sularda rahatlama fırsatı insanın karşısına her zaman çıkmıyor.

YOLDA
GÖLLER BÖLGESİ

3. KIBYRA

Medusa'yla Randevu

Hazır bu bereketli antik kent bölgesindeyken diğer bir istisnai sitenin yolunu tutun. Burdur'un Gölhisar ilçesinde yer alan Kibyra, pek çok açıdan özel bir yer. (Kent, 2016'da UNESCO Dünya Geçici Miras Listesi'ndeki yerini aldı.) Ama tiyatronun zeminini kaplayan alacalı bulacalı Medusa mozaiğinin yeri apayrı. 2012 yılında tamamlanan çalışmalar sonucunda görece yeni ortaya çıkan bu etkileyici tasvirin bakışları sizi taşa çevirmeyecek belki, ama onu unutmayacağınız kesin. Gladyatörleriyle ünlü Kibyra ayrıca Anadolu'daki en kapsamlı dövüş kabartmalarının çıkarıldığı yer; ancak bunları görmek için istikamet Burdur Arkeoloji Müzesi.

4. SALDA GÖLÜ

Mavi Cennet

Rota üzerinde batıdan doğuya doğru ilerlerken karşınıza çıkacak ilk göl olan Salda Gölü artık Türkiye'nin en ünlü noktalarından biri. Magnezyum açısından çok zengin bir yapıya sahip olan gölün tabanında beyaz renkli hidromanyezit içerikli stromatolitlerin oluşma süreci halen devam ediyor. Tüm bu teknik bilgiler, gölün bembeyaz bir kıyı şeridine ve tropik adaları aratmayan turkuvaz renkli sulara sahip olduğu anlamına geliyor. Gölü görür görmez adını son dönemlerde neden bu kadar sık duyduğunuzu anlayacaksınız.

Üstten saat yönünde: Kuyucak köyünün çevresindeki lavanta tarlaları; Kibyra antik tiyatrosunun zeminindeki Medusa; Sagalassos'taki Antoninler Çeşmesi; Salda Gölü'nün her ton maviden geçen suları.

5. KUYUCAK KÖYÜ

Çiçek Zamanı

Burdur Müzesi'nde bir mola verdikten sonra Isparta il sınırını geçin. Gül bahçeleriyle ünlü Isparta'nın adı, son yıllarda en az gülleri kadar popüler olan başka bir çiçeğiyle, lavantayla anılır oldu. Bölgeyi ağustos ayı civarında ziyaret ederseniz, alabildiğine uzanan lavantaları bizzat görebilirsiniz. Başta Kuyucak köyü olmak üzere, Keçiborlu bölgesinde yer alan Kuşçular ve Çukurören köylerini çevreleyen tarlalarda gezerken bir yandan gözleriniz bayram edecek, bir yandan da havayı saran lavantanın o yumuşacık kokusu benliğinizi saracak. Mayıs ve haziran aylarında ise, Kuyucak'tan çok da uzak olmayan Güneykent'e gidip Isparta'nın dillere destan gül bahçelerini hasat zamanı ziyaret edebilirsiniz.

6. SAGALASSOS

Antik Gösteriş

Isparta'dan güneye doğru ilerleyin ve rotanın sıradaki incisini, Toroslar'a tünemiş Sagalassos antik kentini ziyaret edin. Burdur'un Ağlasun köyünde bulunan Sagalassos, tıpkı Aphrodisias gibi Türkiye'nin en kayda değer antik kentlerinden biri. Sırtında yükselen tepelerin sarıp sarmaladığı kent insanı sanki gerçek dünyadan koparıyor ve minik, antik bir evrene atıveriyor. Sütunlu caddeleri, kısa merdivenlerle inilip çıkılan kocaman agoraları, tiyatrosu, kentin kalbindeki efsanevi Antoninler Çeşmesi ve vadilere hâkim manzarası ile Sagalassos'un hatırası uzun süre sizinle kalacak. Tıpkı Kibyra'da olduğu gibi buradaki hummalı çalışmalarda çıkarılan eserler de Burdur Müzesi'nde sergileniyor. Hadrianus ve Marcus Aurelius heykelleri özellikle etkileyici.

YONCA60/GETTY IMAGES (LAVANTALAR); MUSTAFAGULL/GETTY IMAGES (SALDA GÖLÜ); MAASOGLU/ISTOCK (MEDUSA); JACKF/ISTOCK (ÇEŞME)

Kia Stonic ile keşfe hazır mısın?

Benzersiz tasarımıyla dünyanın sayılı tasarım ödüllerine sahip olan, bugünün en rekabetçi kategorisi olan SUV kategorisinde konforu ve performansıyla dikkat çeken Kia Stonic, yolculuğa sıfırdan başlamak isteyenleri eşsiz bir deneyime davet ediyor.

Keşif, gezi, yol, rota, destinasyon, macera, eğlence. Bunlar gerçek bir seyyahın vazgeçemeyeceği kavramlar. Peki bir seyahatin olmazsa olmazı olan bu kavramları daha keyifli, daha unutulmaz, daha tutkulu yaşamaya ne dersiniz? Cevabınız evet ise sizi Kia Stonic ile tanıştırmak isteriz.

Çift renk tasarımla kişiliğinizi yansıtın

Otomobil kimileri için herhangi bir araç, kimileri içinse bir tutku. Kia Stonic ise tüm özellikleri tutkuyla dizayn edilmiş bir otomobil. Kia'nın B SUV segmentindeki bu otomobil, size sınıfının üstünde bir konforun yanı sıra performansıyla da en zor rotaları bile birlikte aşmanın heyecanını sunuyor. Kişiselleştirilebilir çift renkli dış tasarımı, farklı donanım seçeneklerine ek olarak 2021 yılında Türkiye'ye gelen yeni Prestige donanım seçeneği ile led farlar, anahtarsız giriş ve çalıştırma, ısıtmalı koltuk gibi konfor özellikleri sunan ve 352 litrelik bagaj hacmiyle öne çıkan Kia Stonic yolculuklarınızda en iyi yol arkadaşınız olmaya aday.

Yeni rotalar Kia Stonic ile daha keyifli

SUV konforu ve performansın buluştuğu Kia Stonic'in donanım özellikleriyle seyahat etmek keyfe dönüşüyor. Çift renkli merkez konsol ve koltuk tasarımı, direksiyondan kumandalı multimedya sistemi, 8 inçlik multimedya ekranı, 4,2 inçlik gösterge ekranı, Apple Car Play Desteği, 6 hoparlörü, dijital kliması ve deri koltuklarıyla Kia Stonic çıkacağınız her yolda size keyifli bir yolculuk yaşatmak için hazır.

Güvenlik her zaman ön planda

Kia Stonic ile konforlu bir şekilde seyahat ederken güvenlikten de taviz vermezsiniz. Sürücü ve yolcu hava yastığına ek olarak yan ve perde hava yastıkları, boyun yaralanmalarını önleyen aktif ön koltuk başlıkları, motor kilitleme sistemi (Immobilizer), yokuş kalkış destek sistemi, patinaj engelleme sistemi, acil fren sinyali, EBD destekli ABS fren sistemi ve hız sabitleyici (Cruise control) özellikleriyle Kia Stonic'le dünyayı keşfederken güvenlikten ödün vermezsiniz.

Kia Stonic ile keşfe #SıfırdanBaşla

Kia'nın Türkiye pazarıyla 2018 yılında tanıştırdığı ve geçtiğimiz yılın üçüncü çeyreğinde makyajlanan versiyonuyla B SUV segmentinde iddialı bir konuma ulaşan Stonic, yerden yüksek yapısı, konforu ve geniş bagaj hacmiyle benzersiz bir deneyim fırsatı sunuyor. Kia'nın Türkiye genelindeki 39 showroom'unda satışta olan Kia Stonic hakkında daha detaylı bilgi almak için www.kia.com.tr adresini ziyaret edebilir ve görüntülü görüşme hizmetiyle istediğiniz bayiden görüntülü olarak bilgi alabilirsiniz.

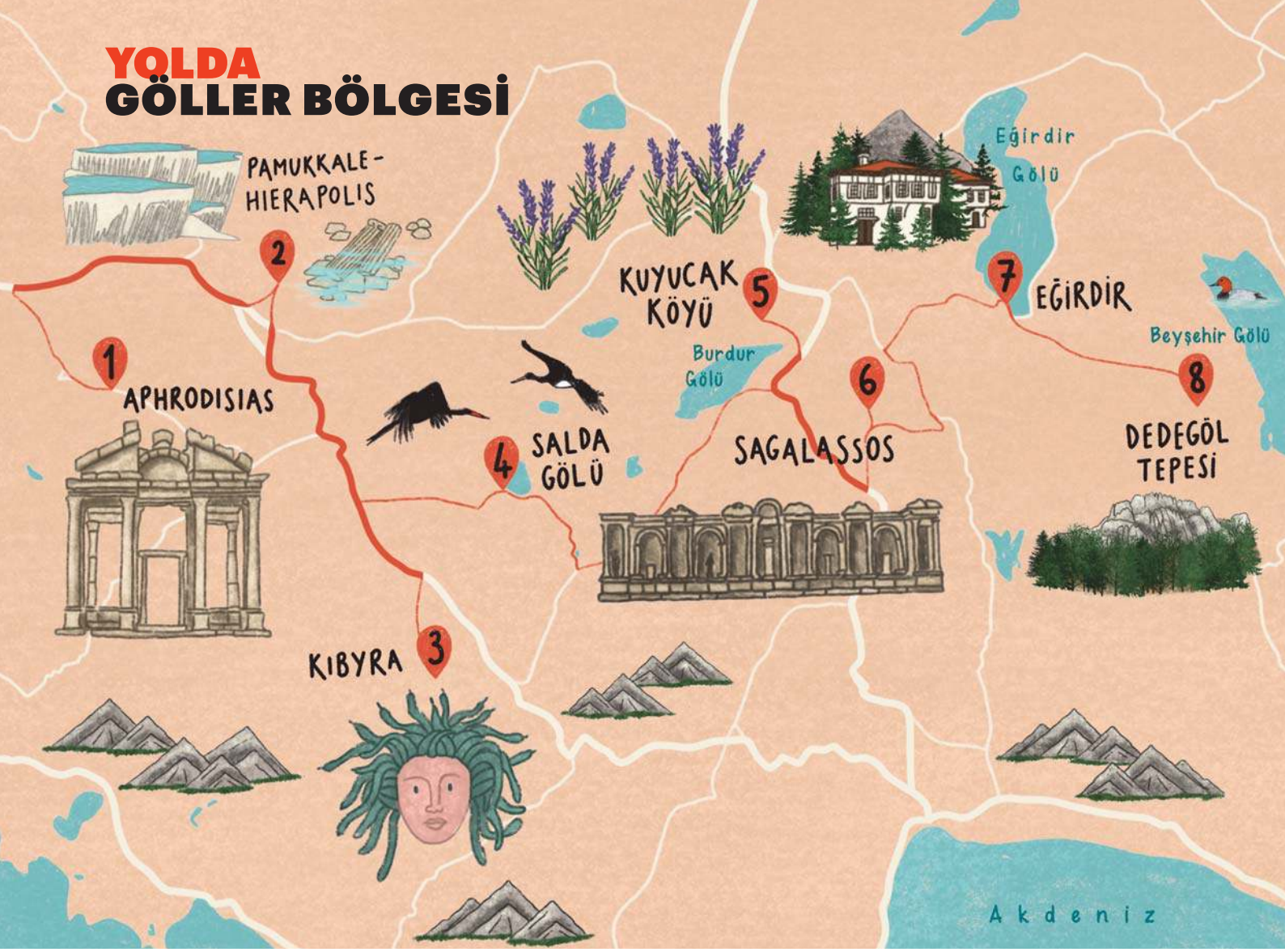
Movement that inspires

ANADOLU GRUBU ÇELİK MOTOR

5 YIL VEYA 150 BİN KM GARANTİ

/kiaturkiye

YOLDA
GÖLLER BÖLGESİ

7. EĞİRDİR

Göllerin İçinden

Adını verdiği göl ile Sivritepe arasında sıkışmış gibi duran Eğirdir, bölgeyi ziyaret eden çoğu kişinin yolunun düştüğü bir yer –sizin de istisna olmanız düşük bir olasılık. Kentteyken suyun başını tutmuş gibi duran Eğirdir Kalesi'ni gezebilir, mutlaka göle ulaşan sokaklarını arşınlayabilir ve tarihi garını görebilirsiniz. Merkezden gölün içine doğru uzanan Yeşil Ada, göl ile iç içe oluşu ve balık restoranları ile ziyareti hak ediyor; adayı karaya bağlayan kordon da güzel bir yürüyüşe olanak sağlıyor. Ayrıca kent çevresinde göle girebileceğiniz birkaç plaj da bulunuyor –yazın yüzülebilen bu göl kışın da buz tutabiliyor.

Dedegöl'deki Dipoyraz masifi arazi üzerinde heybetli bir duvar gibi yükseliyor. Bölge, duvar tırmanışı yapan dağcılar arasında büyük rağbet görüyor.

8. DEDEGÖL

Zirvede Yalnız

Isparta'nın en yüksek zirvesi olan Dedegöl Dağı (2992 metre), Göller Bölgesi rotasına doğayla iç içe bir final sunuyor. Günübirlik ziyaretler için piknik alanları mevcut, ancak bir–iki gecelik bir kamp macerası, bölgenin tadını çıkarmak için ideal. (Kamp yapacağınız yerin yakınlarına kadar aracınızla gidebiliyorsunuz.) Bölgedeki doğal alanların hem geniş olması, hem de pek fazla gezginin rotasında yer almaması, sakin bir kamp ve tenha doğa yürüyüşleri yapabileceğiniz anlamına geliyor. Buradaki manzaraların şahı ise, yemyeşil çam ormanlarını yararak yükselen etkileyici Dipoyraz masifi.

BELKIS AKSU ÇELEBİ (HARİTA VE ÇİZİMLERİ); TUNART/ISTOCK (DEDEGÖL)

NEDEN ÖNEMLİ?
ESERLERİN İADESİ

Taş Yerinde Ağırdır

Yurtdışına kaçırılan eserlerin Türkiye'ye iadesi için neden bu kadar ter dökülüyor?

Yazı: Burcu Özdemir

Kaçak kazılarla Perge (Antalya) antik kentinden yurtdışına kaçırılan ve 2015'te Cenevre (İsviçre) gümrüğünde ele geçirilen Herakles Lahdi, 2017'de Türkiye'ye iade edildi. Lahit günümüzde Antalya Müzesi'nde sergileniyor.

Binlerce yıl farklı din, dil ve kültürlere sahip birçok uygarlığı barındırmış bir bölge Anadolu. Çokça dile getirildiği üzere kültür ve tarih meraklılarının ilgisini cezbeden bir özellik bu –ama ne yazık ki aynı zamanda kaçakçıların da.

Kültür mirası üzerinde yapılan her türlü kontrolsüz müdahale, onarılamaz tahribatlara neden oluyor. Bu tahribatların en büyüğüne de, kültür varlığı kaçakçılığı zincirinin ilk halkasında yer alan kaçak kazı yapanlar neden oluyor. Biliminsanlarına eşsiz bilgiler sağlayabilecek tabakalara geri dönülmez zararlar veren kazı çukurları bırakıyorlar arkalarında. Üstelik bunu yaparken hayatlarını, ailelerini ve ülkelerini tehlikeye attıklarının farkında bile olmuyorlar. Bu yasadışı kazıları yapanlar, teknik bilgiye sahip olmadıkları için güvenlik önlemlerini de alamıyor ve ne yazık ki kimi zaman bunun bedelini hayatlarıyla ödüyorlar.

Bu zincirin devamında, kaçak kazı yapanlardan hayatta kalmayı başaranlar, elde ettikleri kültür varlıklarını aracılar yoluyla yurtdışına kaçırmaya çalışıyor. Yurtdışına kaçırılan eserlerin kâğıt üstünde alım–satımı yapılarak el değiştirmesi sağlanıyor ve bu yöntemle aklanmalarına çalışılıyor.

Kültür varlığı ticaretinde ülkeler temel olarak üçe ayrılıyor: zengin kültürel mirasa sahip kaynak ülkeler; kültür varlıklarının yasadışı ticareti konusunda pazar ülkeler (bunlar ekonomik açıdan güçlü ülkelerden oluşuyor); ve son olarak da bu ikisi arasındaki geçişe konu olan transit ülkeler. Kapsamlı kültür mirasıyla Türkiye, bir kaynak ülke olarak kültür varlığı kaçakçılığından son derece olumsuz etkileniyor.

Yurtiçinde, bu yasadışı faaliyetin önlenmesi amacıyla valilikler, jandarma ve emniyet birimleri koordine çalışıyor. Her türlü ihbar titizlikle takip ediliyor ve inceleniyor. Bununla birlikte, sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirilen kültür varlığı satışı ve kaçakçılık içerikli paylaşımlar takip ediliyor, kolluk kuvvetleri ve adli

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

NEDEN ÖNEMLİ?
ESERLERİN İADESİ

birimlere yönlendirilmeleri sağlanıyor. Ayrıca, çeşitli yaş ve meslek gruplarını hedef alan eğitimler gerçekleştiriliyor, sosyal medya için içerikler hazırlanıyor, görsel ve basılı medya araçları kullanılarak bireylerin kültür varlığı konusunda bilinçlenmesi ve kaçakçılığın önlenmesi konusunda işbirliğinin geliştirilmesi hedefleniyor.

UNESCO'nun kültür alanındaki en önemli sözleşmelerinden biri olan 1970 Kültür Varlıklarının Yasadışı İthal, ihraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması için Alınacak Tedbirlerle ilgili Sözleşmesi'ne 1981 yılından bu yana taraf olan Türkiye, uluslararası boyutta da son derece aktif davranıyor. Kaynak ülkelerden yasadışı yollarla çıkarılan ve özellikle ekonomik açıdan zengin pazar ülkelere transferini engellemeyi ve pazar ülkelere götürülmüş kültür varlıklarının ait olduğu ülkeye geri getirilmesini amaçlayan UNESCO 1970 Sözleşmesi, günümüzde 140 devlet tarafından onaylanmış durumda.

Türkiye, kültür varlıklarının uluslararası kaçakçılığı ile mücadele konusuna ne kadar önem verdiğini yurtdışındaki Anadolu kökenli eserlerin peşini bırakmayarak gösteriyor. Müzayede evleri uzmanlar tarafından dikkatle takip ediliyor, müze koleksiyonları itinayla inceleniyor, yurtdışına yasadışı çıkarıldığı anlaşılan eserlerin tespit edilmesi durumunda derhal girişimde bulunuluyor. Heykel, lahit, stel, pişmiş toprak kap ya da tek bir çini karo fark etmeksizin her türlü kültür varlığı için en ufak delilin atlanmadığı geniş kapsamlı dosyalar hazırlanıyor. Bu eserlerin iadesinin sağlanması için diplomatik müzakereler, adli yardımlaşma ya da kolluk işbirliği, özel hukuk davası açmak gibi yöntemler uygulanıyor. Tek bir eserin iadesini sağlamak kimi zaman onlarca yıl sürebiliyor sürmesine; ama bu özverili ve sabır gerektiren çalışmaların sonucunda son 10 yılda 2712 eserin Türkiye'ye dönmesi sağlandı.

Peki bu uğraş niye? Kültür varlıklarını ait oldukları yere döndürmeye yönelik bu uluslararası mücadelenin en önemli nedeni, üretildikleri ve gün yüzüne çıktıkları topraklarda sergilenmelerini sağlamak. Kültür mirası ve bu mirası oluşturan tüm eserler, ait oldukları toplumun kültürünün bir parçası; ve yalnızca ait oldukları coğrafyada sergilenerek, bağlamlarından koparılmadıkları sürece gerçek değerlerini yansıtabiliyorlar. Kaldı ki bunlara yasal olmayan yollardan sahip olunması da hırsızlık olarak tanımlanıyor. Dolayısıyla bu suçu yok saymanın, suça yardım etmenin ve suçla mücadeleye her alanda devam etmemenin, hırsızlığa müsaade etmekten farkı kalmıyor. Bu mücadelenin bir diğer hedefi de söz konusu yasadışı ticaretin talebini de ortadan kaldırmak. Yurtdışında bulunan eser alıcılarının, Türkiye'nin bu topraklardan kaçırılmış eserleri geri alma konusunda son derece aktif davranacağını anlaması büyük önem taşıyor.

Yurtdışına kaçırılanlar arasında hem büyük, hem de küçük boyutlu eserler var. Almanya'da tespit edilen bu *hippocampus* broşu da 2013 yılında Türkiye'ye iade edildi ve günümüzde Uşak Müzesi'nde sergileniyor.

Bugüne kadar gerçekleştirilen eser iade süreçlerinin sonunda hep aynı duyguya tanık olduk. Örneğin 2018 yılında "Çingene Kızı" adıyla Gaziantep'in sembolü hâline gelmiş mozaik panonun çevresini oluşturan eksik parçalar, ABD'den Türkiye'ye getirilip Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi'nde sergilenmeye başladı. Açılış töreninde Gaziantepli davetlilerin konuşmalarında duyduğumuz ve bakışlarında gördüğümüz duygu adaletin sağlanmış olmasıydı. Bu duygu, bireylerin ait olduğu toplumun geçmişiyle bağ kurmasını da sağlıyor ve kültür varlıklarına yönelik herhangi bir hırsızlığa veya tahribata göz yummamayı da zorunlu kılıyor.

Son olarak, eser iadesi için yapılan tüm girişimlerin, ulusal ve uluslararası işbirlikleri göz önüne alındığında, tek bir eyleme indirgenemeyeceğinin, bunun yerine bir suç faaliyetini sona erdirmek için çok sayıda adımdan oluşan büyük bir mücadelenin sonucu olduğunun altını çizmek gerekiyor. Bir kaynak ülke olarak ulusal ve uluslararası alanda bu sorunla mücadele konusunda son derece kararlı olan Türkiye, aynı hassasiyeti kültür varlığı kaçakçılığı konusunda pazar olan ülkelerden de bekliyor. Zira bu sorunun dünya çapında çözümü ancak talebi yok etmek ve kültür varlıklarının ait oldukları topraklarda kıymetli olduğu bilincini yaymakla mümkün olabilir. Doğrusunu isterseniz, dünya üzerinde gerçek anlamda tarih ve sanat meraklı olan bir kişinin yasadışı elde edilmiş bir kültür varlığına sahip olmayı bir hak olarak görebileceğine inanmak da çok zor.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürü olan **BURCU ÖZDEMİR,** 2014-2020 yılları arasında UNESCO Genel Merkezi'nde de görev yaptı.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Tamamen Yenilenen Odalarıyla Divan Bodrum Misafirlerini Ağırlamaya Hazır

DİVAN BODRUM

2021 YAZ SEZONUNA HAZIR

Ege ve Akdeniz'in sularının birbirine karıştığı, Göltürkbükü'nün en eşsiz koylarından birinde konumlanan Divan Bodrum, bu yıl misafirlerinin konforlu ve keyifli bir konaklama deneyimi yaşamaları amacıyla köklü değişiklikler yaptı. Tamamen yenilenen odalarıyla Divan Bodrum, Mayıs'ta kapılarını açıyor. Turizm sektöründe birbirinden başarılı projelere imza atan Mimar Sinan Kafadar imzalı iç mimarisiyle misafirlerinin karşısına çıktı.

Bodrum'un gözde koylarından Göltürkbükü'nde 60 odasıyla hizmet veren Divan Bodrum, otel genelinde yapılan yenileme çalışmaları kapsamında misafirleri için huzurlu bir atmosfer yarattı. Odalar ve restorandaki yenilenmeyle, Divan Bodrum'da sadeliği yansıtan detaylar dekorasyonda yer aldı. Konseptin tamamıyla değiştiği odaların tasarım diline uygun renk ve mobilyalar, misafirlerin konforunu ön planda tutan detayları bir araya getiriyor. Yeni tasarımında tamamen yenilenen odalarıyla Divan Bodrum, doğallıktan yana olan misafirlerine hitap ediyor. Sinan Kafadar imzası taşıyan iç mimarisi ve yeni odalarıyla misafirlerine Divan deneyimini yaşatmayı hedefleyen Divan Bodrum, yıl boyunca sunacağı hizmetleriyle ister yaz ister kış tatillerinin vazgeçilmezi olacak.

Bölgenin tarifsiz, kendine has tarzını yansıtan şekilde dekore edilen odaları sadelik ve özgürlüğü birleştirirken, Ege kıyılarının büyüleyici manzarasını da içeriye taşıyor. Divan Bodrum Ege mutfağının taze, hafif ve lezzetli yemeklerini tadarken, bölgenin melteminin keyfini çıkarmaya davet ediyor. Divan şeflerinin yöresel ürünleri mükemmel bir ahenkle harmanladıkları lezzetlerden oluşan menüye yeni tatlar eklendi. Sezonunda bölge üreticilerinden alınan taze ürünlerin hakim olduğu menüde doğanın ritmi tabaklara taşınıyor. Sağlıklı ve lezzetli reçetelerden oluşan ve her sezon değişen özel menülerde, sürdürülebilirliğin yanı sıra biyoçeşitlilik de önem verilen bir diğer unsur. Özel ahşap iskelede veya havuzun yanında harika bir kokteyl ya da Divan Şeflerinin özenle hazırladığı zengin menüden seçilen keyif dolu bir öğün, hafızalardan silinmeyecek deneyimler vadediyor.

Konumunun sunduğu avantajla Bodrum yarımadasına gelen tarih meraklılarının görmeden dönmek istemeyeceği antik kalıntılara yakınlığı da otelin bir diğer önemli unsuru. Konfor ve huzuru bir arada arayanlara "kendi olma lüksü" yaşatan Divan Bodrum, lüks ve sadeliği kucaklayan yeni tarzıyla misafirlerini ağırlayacak.

Keleşharim Caddesi No:22 **Göltürkbükü 48483 Bodrum Muğla, Turkey** +90 252 377 56 01 info.divanbodrum@divan.com.tr divan_bodrum

ARAYAN BULUR İTALYA

Gölgedeki Renkler

Bir gezgin Pompeii'nin gölgesinde kalmış efsanevi bir Roma villasının yolunu tutuyor.

Yazı: Susan Van Allen

Vezüv yanardağını tavaf eden trenin güzergâhında, Pompeii'den hemen önceki durak olan Torre Annunziata'da indiğinizde büyülenmeyeceğinizi söylemek yanlış olmaz. Görünürde "Scavi di Oplonti" yazılı küçük bir tabeladan başka bir şey yok; o da ziyaretçileri pek de çekici olmayan bir dizi beton binanın ötesinde, dikdörtgen çatılarla dolup taşan bir vadiye nazır küçük bir gişeye yönlendiriyor.

Villa A'nın *caldarium*'undaki (hamamlardaki sıcaklık odası) freskler parlak renklerini halen korumakta.

Villa A'nın avlusunda yer alan (üstte) veya tünemiş bir tavuskuşu detayı (en üstte) gibi freskler, antik Roma'nın ihtişam ve skandallarla dolu geçmişinin kapılarını aralıyor.

DEA/ARCHIVIO J. LANGE/GETTY IMAGES (CALDARIUM, KAPI FRESKİ); ANGELAFOTO/GETTY IMAGES (TAVUSKUŞU FRESKİ)

Ancak çok geçmeden kendinizi bir zamanlar deniz kıyısında yükselen bir villanın devasa avlusunda buluyorsunuz. Capcanlı altın, koyu kırmızı ve Mısır mavisi rengindeki freskler duvarları dolduruyor; boyalı sütunlar ve süslemeler baş döndüren üçboyutlu bir etki yaratıyor. Villanın derinliklerine ilerlediğinizde ise, binlerce yıl önceki sanatçıların elinden çıkmış tavuskuşları, sfenksler, kaide üzerinde gül rengi bir pasta, Yunan tapınakları ve cam kâse içinde ustalıkla ölümsüzleştirilmiş narların tablosu gibi büyüleyici eserler bekliyor sizi.

UNESCO, Oplontis villasının "Roma döneminden kalma en iyi korunmuş duvar resimlerine" ev sahipliği yaptığının altını çizse de, görünürde pek fazla ziyaretçi yok. Dört dakikalık bir tren yolculuğu uzaklıkta yer alan ve dünyanın en ünlü arkeolojik alanlarından biri olan Pompeii, pandemiden önce sezonda her gün 14 bin ziyaretçi ağırlıyordu. Oplontis ise ziyaretçilerini seyahatin sunabileceği en kutsal hisle ödüllendiriyor: saklı bir hazineyi keşfetmenin heyecanı.

VİLLA İNŞA EDİLDİĞİ İÖ 50 YILINDA pek de gizli saklı değilmiş. Vezüv Dağı'nın lavları İtalya kıyılarını doldurmadan önce, kıymetli bir mücevher misali, Napoli Körfezi manzaralı sarp bir kayalığın üzerine yerleştirilmiş. Oplontis, varlıklı Romalıların tatiller için bölgede yaptırdığı bir dizi lüks mülkten biriymiş. Denizden esen tatlı meltemler, tepeler ve verimli tarım arazileri bölgenin adını koymuş: Campania Felix, yani Mutlu Taşra. Bölge, Latince'de dinlenme, çalışma, düşüncelere dalma, egzersiz, ziyafet ve eğlencenin bir karışımını tanımlayan vakit geçirme yöntemi *otium* için biçilmiş kaftan.

Kentte yaptıkları işler aracılığıyla birbirini tanıyan Romalılar burada ciddiyeti bir yana bırakabiliyor ve bu samimi ortamda yüksek statülü diğer isimlerin yanında görülebiliyormuş. Oplontis'e davet edilen misafirler, villanın özel limanına teşrif eder ve eşlikçileriyle birlikte yokuşu tırmandıkları sırada villanın büyüklüğü karşısında şaşkına düşermiş. Villa, birbiri ardına Vezüv'e doğru uzanan bağlar ve zeytinliklerle, günümüzde kazılan 99 odanın neredeyse iki katı büyüklüğündeymiş. İçeride ise misafirleri dikkatlice planlanmış bir karşılama beklermiş. Kenarda bekleyen köleler öne çıkıp akrobatik performanslar sergiler ve kıymetli yağlarla misafirlere masaj yaparmış.

Kimileri villanın, Nero'nun ikinci eşi olan büyüleyici imparatoriçe Poppaea Sabina'ya ait olduğuna inanıyor. Kazılar sırasında bulunan bir amforada imparatoriçenin adının yazılı olduğunu gören arkeologlar, alana Villa Poppaea adını vermiş. Ancak bu bağı kanıtlayacak yeterli kanıt olmadığı için sonraki araştırmacılar Villa A adında karar kılmış. Yine de bir zamanlar bir imparatoriçenin aralarında yaşaması fikrinden onur duyan Torre Annunziata sakinleri Villa Poppaea adına sadık kalmış.

Poppaea gerçekten de böylesi bir villaya sahip olacak varlıklı antik Romalı profiline uyuyor. Oldukça hırslı ve cinsel açıdan maceraperest olduğu söylenilen Poppaea, tarihçi Tacitus tarafından "ruhu dışında tüm güzelliklere sahip" biri olarak betimlenmiş. Dillere destan güzelliğine pek kıymet veren imparatoriçe, Plinius'un söylediğine göre, her gün 500 eşeğin sütüyle yıkanma talebinde bulunurmuş. Üçüncü kocası olan İmparator Nero'yu ağına düşürmek için her türlü entrikaya başvurmuş; Nero'yu annesini öldürmesi ve ilk eşinden boşanıp onu da idam ettirmesi için ikna etmiş.

İS 79 yılında patlayarak hem Pompeii'yi, hem de Villa A'yı yerin derinliklerine gömen Vezüv yanardağı Napoli'nin üzerinde yükseliyor.

ELOI_OMELLA/GETTY IMAGES

Ancak Nero'yla evlendikten sonra Poppaea için işler yolunda gitmemiş. Poppaea ikinci çocuklarına hamileyken, İmparator büyük bir kıskançlık krizine girmiş ve gladyatörlerle flört ettiği söylenen Poppaea'yı tekmeleyerek öldürmüş. Geçirdiği şiddet nöbetinden sonra pişmanlığa boğulan Nero, Poppaea için gösterişli bir cenaze töreni düzenleyerek onu kutsal bir mertebeye yükseltmiş. İmparatoriçeye bağlılığını daha da vurgulamak isteyen İmparator, Poppaea'ya benzeyen erkek bir köleyi hadım ettirip onunla evlenmiş.

Villanın sahibi olabilecek dramatik karakterleri tanıdıktan sonra, burada öğleden sonra başlayan ziyafetlerin ertesi sabaha kadar devam ettiğini tahmin etmek zor değil. Togalar içinde kanepelere uzanmış erkeklere, onların tırnaklarını kesen ve ellerini yıkamaları için Vezüv'ün pınarlarından gelen serin suları sunan köleler hizmet edermiş. Gümüş kadehlere balla tatlandırılmış şaraplar doldurulurken; fındık faresi, istiridye ve flamingo dili gibi seçkin atıştırmalıkları taşıyan tepsilerin gelişi zillerle duyurulurmuş. Yarı giyinik göstericiler ateş çemberlerinden atlar, masaların üzerinde dönerek dans eder ya da defne taçlarıyla Baküs kılığına girip Yunan şiirleri okurlarmış.

VİLLA A, İS 62 TARİHLİ BİR DEPREMDE HASAR görünce eğlenceler son bulmuş. Vezüv patladığında villa 17 yıldır terk edilmiş hâldeymiş. 18. yüzyılda kazılan Herculaneum ve Pompeii'nin aksine, Oplontis yeraltında kalmayı sürdürmüş. Rönesans'ta ve daha sonraları 1700'lerde diğer büyük alanların keşfedilmesiyle uyanan merak sonucu birkaç kazı girişimi olduysa da alan büyük ölçüde unutulmuş. Resmi kazılar ancak 1964'te başlamış. Böylece daha önce gün yüzüne çıkarılan ve çevresel etkilere maruz kalan alanların aksine buradaki freskler capcanlı kalmış.

Oplontis halen Pompeii ve Herculaneum'a göre ikinci planda. "Turistlerden Oplontis'i ziyaret etme talebi almıyorum hiç," diyor Vesuvius vs. Pompeii adlı şirketle çalışan Napolili rehber Fiorella Squillante. "Daha çok şey öğrenmek istediklerini sezdiğim zaman, onları Oplontis'e götürüyorum. Modern bir kasabada antik bir villaya girdiklerinde nasıl şaşırdıklarını görmeye bayılıyorum. Bence yaşadıkları şaşkınlık fresklerle bir araya geldiğinde mucizevi bir güzellik çıkıyor ortaya."

Seyahat yazarı **SUSAN VAN ALLEN** (*@100places italy), İtalya üzerine dört seyahat kitabı kaleme aldı.*

ABİSKO MİLLİ PARKI

"DÜNYANIN KUZEY IŞIĞI BAŞKENTİ"

FOTOĞRAF: CRISTINA MASFERRER

Nerede?
Abisko; İsveç'in en kuzey eyaleti Norbotten'de, Norveç sınırında, Kuzey Kutup Dairesi'nin 200 km üzerinde yer alıyor.

Neden?
Sadece 100 kişinin yaşadığı ufacık bir köy ve milli parkı içinde barındıran Abisko bölgesi kendi mikroiklimi ile ünlü. Bu mikroiklim sayesinde bölgeyi çevreleyen dağlar bulutları engelleyerek Abisko üzerinde bulutsuz bölge oluşmasını sağlıyor. Yereller buna "Mavi Delik" diyor. Bu nedenle Abisko tüm İskandinavya'da istatistiki olarak en bulutsuz bölgelerin başında geliyor. Bu mikroiklim Abisko'yu dünyanın Kuzey Işığı Başkenti yapıyor.

Ne Zaman?
Kuzey Işıklarını bölgede ağustosun son haftasından nisanın ilk haftasına kadar görebilmek mümkün. En popüler turist sezonu kış aktivitelerinin de yapılabildiği aralık, ocak, şubat ve mart ayları.

Ulaşım
Abisko'ya en kolay ulaşım yolu uçak. Başkent Stockholm'den 1 saatlik bir iç hat uçuşu ile İsveç'in en kuzeyindeki şehir Kiruna'ya ulaşmak mümkün. Kiruna–Abisko arası ise 93 kilometre. Bir diğer ulaşım yolu ise tren. Başkent Stockholm'den kalkan gece treni 17 saat yolculuk sonrasında Abisko'ya ulaşıyor. Bu tren yolculuğu sırasında Kuzey Kutup Dairesi de geçiliyor.

Abisko Milli Parkı
Abisko Köyü'nün hemen yanında yer alıyor. 1909 yılında milli park ilan edilen bölge Avrupa'nın en eski milli parklarından biri. İsveç'in en ünlü yürüyüş rotalarından biri olan ve 440 kilometre uzunluğa sahip Kungsleden de Abisko Milli Parkı'ndan başlıyor.

YAZI: ONUR ÇAĞAN AYGÜN
Abisko'da faaliyet gösteren Lights of Vikings'in kurucusu ve Kuzey Işıkları Rehberi

FOTOĞRAF: DIMITRI TYMCHENKO

OEZ/ISTOCK

ÜÇ

ŞEHRİN HİKÂYESİ:
TAŞLARIN FISILDADIKLARI

Batı, Orta ve Doğu Anadolu'daki üç antik kentin anlattığı öyküler, bu topraklardaki tarihi mirasın ne denli zengin olduğunu gözler önüne seriyor.

Bir gezgin, Hattuşa'daki Aslanlı Kapı'dan kente giriyor. Surlardaki kapılar, kentin en önemli imgeleri arasında bulunuyor.

Önceki sayfalar: Kral Kapısı'nda yer alan kabartma bir heykel, muzip bir ifadeyle gülümsüyor. Kapıdaki rölyefin orijinali Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergileniyor.

TUNART/ISTOCK

Bir eşek, Hattuşa'nın "surları" önünde otluyor. Hattuşa'yı çevreleyen surların bir bölümü, ziyaretçilerin antik kenti gözlerinde canlandırmasına yardımcı olmak üzere yeniden inşa edilmiş.

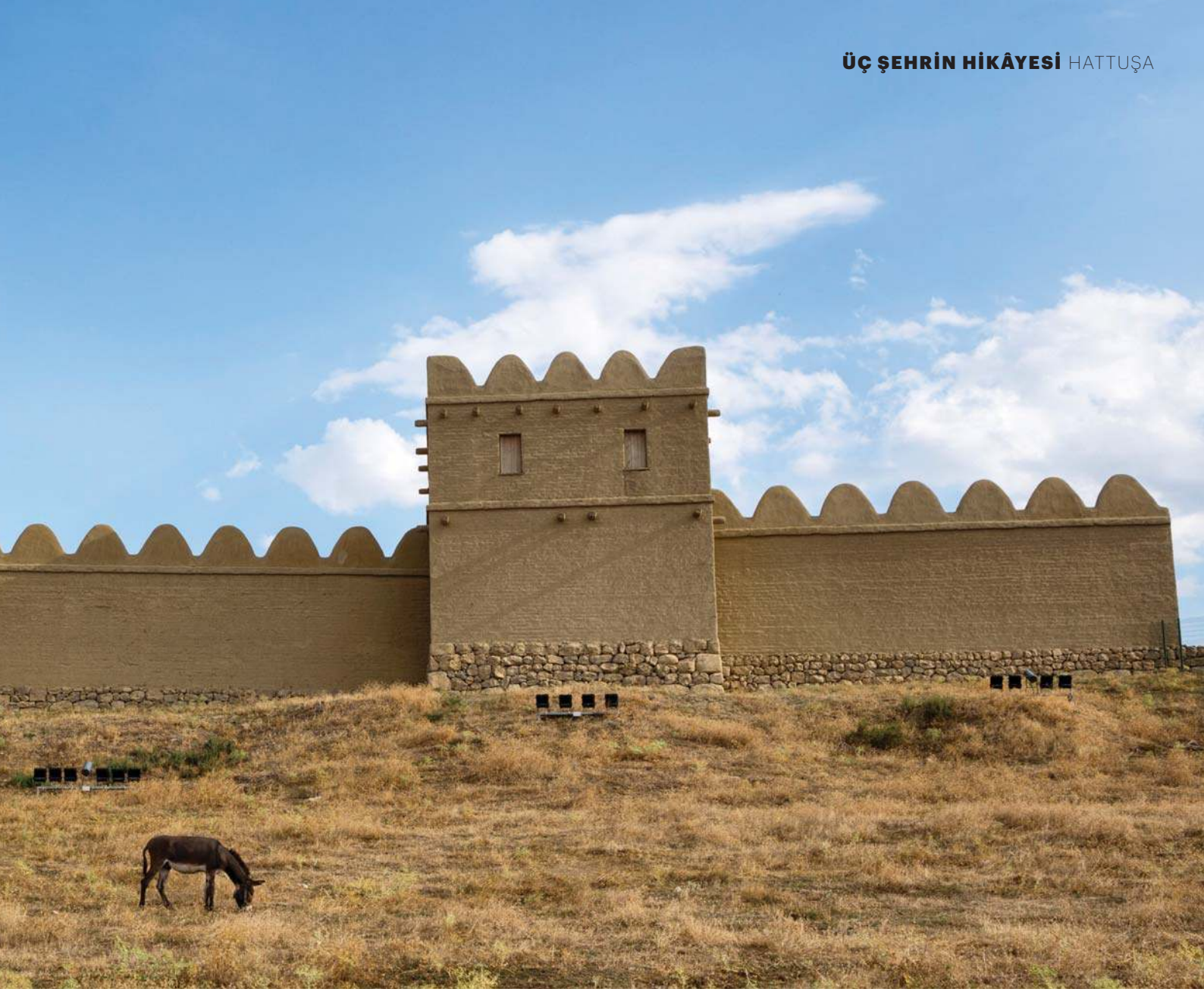
HATTUŞA

YAZI:
Z. E. DENİZ OĞUZ

Bozkırdayım. Bir antik kente doğru ilerliyorum. Dorik sütunlar görmeyeceğim burada. Ne Zeus tapınağı var, ne Apollon. Bir antik tiyatro da yok ortada. Çünkü bu kentin öyküsü, alıştığımız, broşürlerde gördüğümüz, bol bol ziyaret edilen o antik kentlerin çok daha öncesine uzanıyor.

Ayçiçeği tarlalarının seyriyle Boğazköy tabelasını geçip kente yürüyüş mesafesindeki müzeyi göreceğim. Burada yaşamış olanların boğazlarını ıslattığı kaplara, buğdaylarını pişirdiği kazanlara, gerdanlarına taktığı, gözlere ziyafet taşlara tanıklık edeceğim için heyecanlıyım. Müzeden sonra batı yakasından Yukarı Kent'e gireceğim. Aslanlı Kapı'nın ağzına vardıktan sonra güzergâhım, Yerkapı, Sfenksli Kapı ve Kral Kapısı ile devam edecek. Büyükkale'ye inip ana tapınağa varınca konutların yoğunlaştığı Aşağı Kent'e ulaşmış olacağım.

Anadolu'nun ilk imparatorluk başkenti, Hitit devletinin

TUNART/ISTOCK

kütüğü Hattuşa'nın kapılarını aralıyorum.

Surlar kentin büyüklüğünü hemen ele veriyor. 1834 yılında Fransız arkeolog Charles Texier tarafından çalışılmaya başlanan kentin sınırları bir başkente yakışır nitelikte tahkim edilmiş. Uzunluğu 7 kilometreyi bulan anıtsal surları, bir savaşçının zırhı gibi kenti tüm yönlerden gelecek tehlikelere karşı sarıyor. Kil bazlı surların bir bölümü, deneysel arkeoloji kapsamında, ziyaretçilerin orijinal kurguyu yerinde görebilmeleri için yeniden inşa edilmiş; bu ipucundan yararlanarak surların tamamının geçmişte nasıl göründüğünü hayal ediyorum.

Kendilerini Anadolu'nun büyük bölümünde Hatti insanları olarak tanımlayan Hititler, Tevrat'ın İbranice aslında *Ht* halkı, Asur tabletlerinde de *Heta* ifadesiyle geçiyor. Antik Mısır metinlerinde yine *Ht* hiyeroglifiyle işaret edilmişler. Topraklarını damar damar yedirip içiren Kızılırmak ve havzası çevresinde kurdukları siyasi birliklerini Ege Denizi'nden Kuzey Suriye'ye kadar uzanan bir imparatorluk çatısı altında resmiyete oturtan bu halk, ilk başkentleri Neşa'dan sonra Hattuşa'ya yerleşmiş. Adını Kral I. Hattuşili'den alan antik Hattuşa/Boğazköy, devlet otoritesinin merkezinde yükselip zamanla gelişmiş. Kent, Hititlerin siyaset ve askeri alandaki yetenekleri sayesinde zamanın ölçütlerine göre bir metropole dönüşmüş.

Surlardaki kapılar kentin en ünlü öğeleri arasında yer alıyor. Sanki kendisiyle tanışanları ilk görüşte etkilemek istemiş Hattuşa. Güneybatıdaki Aslanlı Kapı, kentin dışını geniş açıdan gözetleyen noktaya yapılmış. Adını kapı geçitlerinin pervazlarına işlenen ve kükremeye hazır açık ağızlarıyla iki aslan heykelinden alıyor. Yukarı Kent'te kapı kapıya kavuşuyor. Doğal koruma sağlayan doğu–batı sektörünün aksine güneyde, en yüksek noktadaki Yerkapı adlı mevkide surlar yığma topraklar üzerine oturtulmuş.

Hitit uygarlığı ardında antik kentlerin yanı sıra birçok değerli sanat eseri de bıraktı. Hititlerin öyküsünü tamamlamak için Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni ziyaret etmek şart. Kral Tarhunza heykeli de müzede sergilenen eserlerden.

Karşı sayfada, üstte: Hititlerden kalma kil bir sürahi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki yerini almış.

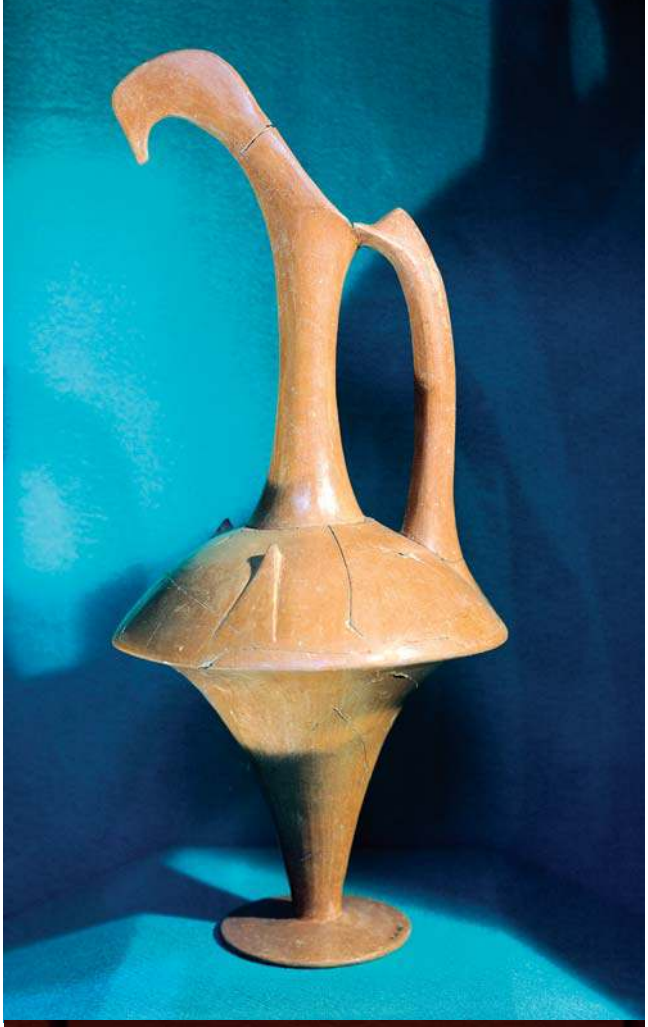
Karşı sayfada, altta: Hasanoğlan'da (Ankara) gün yüzüne çıkarılan ve bereket tanrıçasını tasvir ettiği düşünülen altın–gümüş Proto–Hitit figür de müzede sergileniyor.

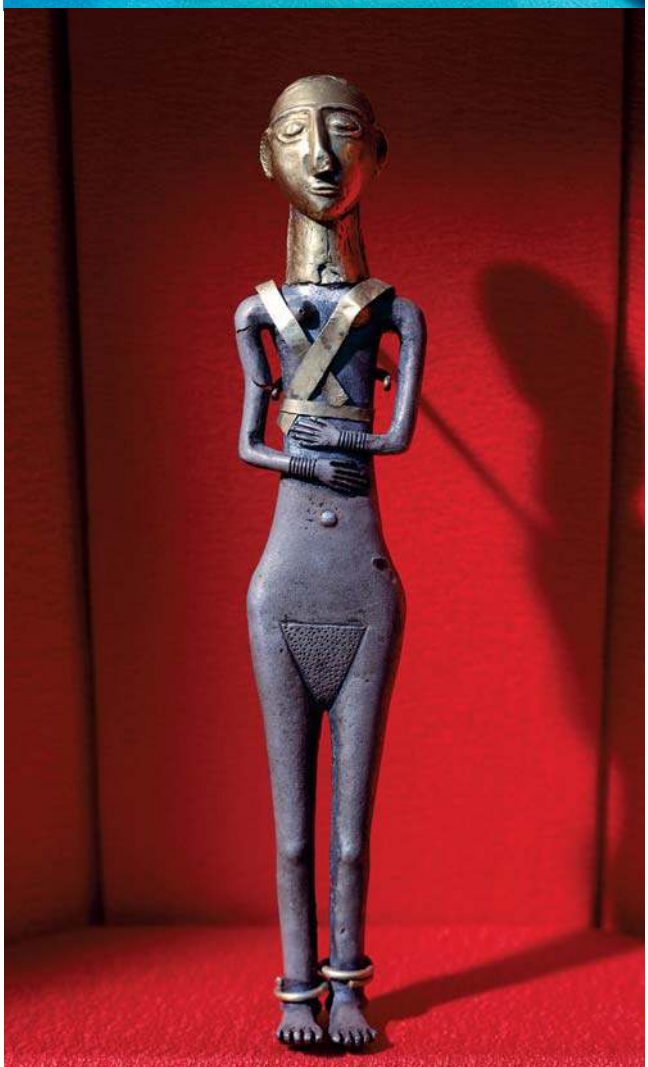
Piramidal mimarisiyle ve altındaki tünel ve üstündeki merdivenlerle olasılıkla bazı törenler için kullanılmış. Yerkapı'nın en yüksek kotundaki Sfenksli Kapı, Hattuşa'nın da en üst noktası. Burada eskiden sfenkslerin kopyaları nöbet tutuyormuş. Alman hükümeti tarafından Türkiye'ye iade edilen orijinal sfenksler 2011 yılında nöbeti devralmış. Doğudaki Kral Kapısı, Aslanlı Kapı'nın karşısına denk geliyor. Aynı planda inşa edilmişler. Girişinde yüksek bir kabartma göze çarpıyor. Bir savaş tanrısı rölyefinin replikası bu; aslı ise Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alıyor.

Geniş bir alana yayılan harabelerde iki merkez dikkat çekiyor. Bunlardan ilki Aşağı Kent'te yer alan, fırtına tanrısı Teşup ve güneş tanrıçası Arinna'ya adanmış ve olasılıkla idari bir merkez olan Büyük Tapınak. Burada bulunan ve genellikle tahıl depolamakta kullanılan dev küpler (*pithos*), stok ekonomisinin ve bir halkı daima tok tutma çabasının en somut antik kanıtları. Tapınağın dış odalarında geziniyorum. Bu odalarda binlerce çivi yazılı tablet gün ışığına çıkarıldığına göre başı kalabalık olmalı. Hititçe, çift dilli tabletler sayesinde okunmuş. İlk çözülen kelime de *ninda*, yani ekmek. Bunlar da kentteki günlük yaşamın önceliklerine dair bir fikir veriyor. Hitit kraliyetinin ikamet yeri olan Büyükkale, Büyük Tapınak'ın az ötesinde yer alıyor. Hitit kralları, Mezopotamya'daki haşin yönetimlerin kısasa kısas anlayışının tersine eşitler arasında birincilik ilkesine göre seçilir ve devleti, tazminat "hukuku"nun uygulanması şartına göre yönetirmiş. Kral kadar kraliçe ve danışma meclisi Panku'nun da anlaşmalarda söz sahibi olduğu bir sistem. Pek çok evrakta imza yetkisi olan Panku'nun asli üyesi kraliçe, başka konularda da çağının ötesinde roller üstlenmiş bir kadın olmalıydı.

Kendimi kentin biraz dışındaki Yazılıkaya açık hava tapınağında buluyorum. 12 metreye erişen kaya galerileriyle ilkbaharda yeni yılın gelişinin kutlandığı mini bir mabet burası. Ele geçirdikleri topraklardaki kültürlerin tanrılarını benimseyip inanç sistemlerine uyarladıkları için Hititlere "bin tanrılı halk" deniyor. İlk galeride konsantre bir tanrı grubuyla tanışıyorum. Solda eril, sağda dişi ilahlar ağır bir romanın baş aktörleri gibi seriliyor önüme. Ana sahnede Teşup ve ailesi var.

Nispeten daha iyi korunmuş iç galeride, sağdaki duvara kazınmış 12 ay tanrısına dikkatle bakıyorum. Hepsi yandan çarklı postürleriyle aynı tornadan çıkmış, tekmil verircesine dizilmiş. Tarihler İÖ 13. yüzyılı gösterirken kayaların serin sırtlarına ayın on dördü gibi konuşlanmışlar. Resmi tören alayı düzeninde yürüyor gibiler. Selam durasım geliyor. Aynı moda çatısı altında kemer, uzun etek ve yukarı kıvrık potinler... Karşılarında ise tanrılar ve krallar yan yana. Epey yaklaşmışlar, birbirlerine sokulmuşlar. Şarruma, Nergal, IV. Tudhalya... Elinde asa, tepesinde külah, ayağında çarık, gönlünde Hitit güneşiyle kralların rahat uyuduğu yerdeyim. Kendimi kopyalayıp, geçmişe ışınlayıp bu Hitit panosuna yapıştırmak istiyorum. Günbatımına kadar kılıç tanrısıyla ve diğerleriyle onların dilinde konuşmak istiyorum. Anadolu'ya bir güneş gibi doğan Hititler hakkında daha anlatacakları çok şey var, biliyorum.

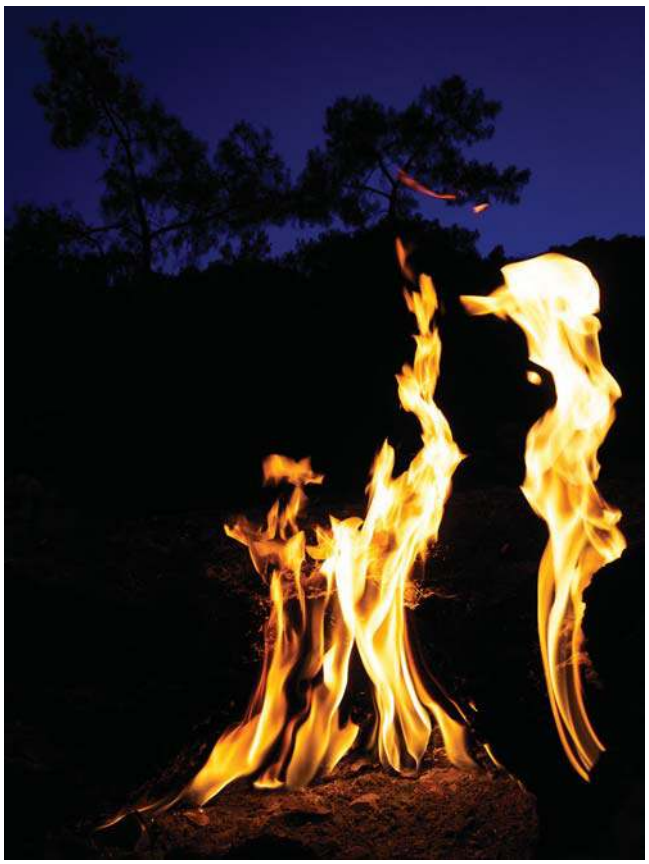
DEA / G. DAGLI ORTI/GETTY IMAGES (KRAL HEYKELİ); DEA / M. SEEMULLER/GETTY IMAGES (SÜRAHİ; TANRIÇA)

CİHANCAN SEZGİN (ANTİK KENT); WHITWORTH IMAGES/GETTY IMAGES (ALEV)

Antalya'daki Teke Yarımadası'nda doğal güzellikler, tarih ve efsaneler iç içe geçiyor. Çıralı'daki Yanartaş'ın hiç sönmeyen doğal ateşleri, efsaneye göre Kimera'nın öldürüldüğü noktada yer alıyor.

Karşı sayfa: Antik kentin ormanla ve denizle buluştuğu Phaselis ziyaretçileri kentin bir zamanlar gemileri ağırlayan limanında yüzebiliyor.

PHASELIS

Bozkırdan güneybatıya ilerledikçe dağlar ve ağaçlar yükseliyor, en sonunda da denize varılıyor. Bir de güzeller güzeli bir antik kente.

Ulupınar suyundan kuzeydoğuya yönelince Doğu Likya kıyılarına girdiniz demektir. Phaselis de burada, Beydağları Milli Parkı'nın kıyı şeridinde, Olympos kentiyle özdeşleşmiş Tahtalı Dağı'nın ayakucunda yer alıyor. Kızılçam ve sedirlerin yol verdiği reçine kokulu bir koridorda, bir burnun çift yakasına konuşlanmış kente doğru ilerliyorum. Bir süre sonra ıtırlı bahar kokuları başlıyor.

Binyılların Akdenizlisi Phaselis'e varıyorum. Buranın, Büyük İskender'in ilk görüşte çok beğendiği kentlerden olduğu dillenir durur. Girişte, kentin İÖ 3. yüzyıldan kalma, sağlam, en eski surları yükseliyor karşımda. Arkaik dönemden Geç Antik Çağ'a kadar kullanım gören örenyerindeki mimari kalıntıların büyük bölümü (ki çoğunda Roma ve Bizans'ın parmak izleri mevcut) kuzey–güney doğrultusundaki taş döşemeli ve sütunlu anacadde (*cardo*) çevresinde planlanmış. Kuzey Limanı'nın yanındaki anıtsal sukemeri beni alıp kentin kalbine götürüyor. Merkezdeki Orta Liman, Tolstoy'un masalsı deyişiyle "kutsanmış bir fırçadan çıkan bir

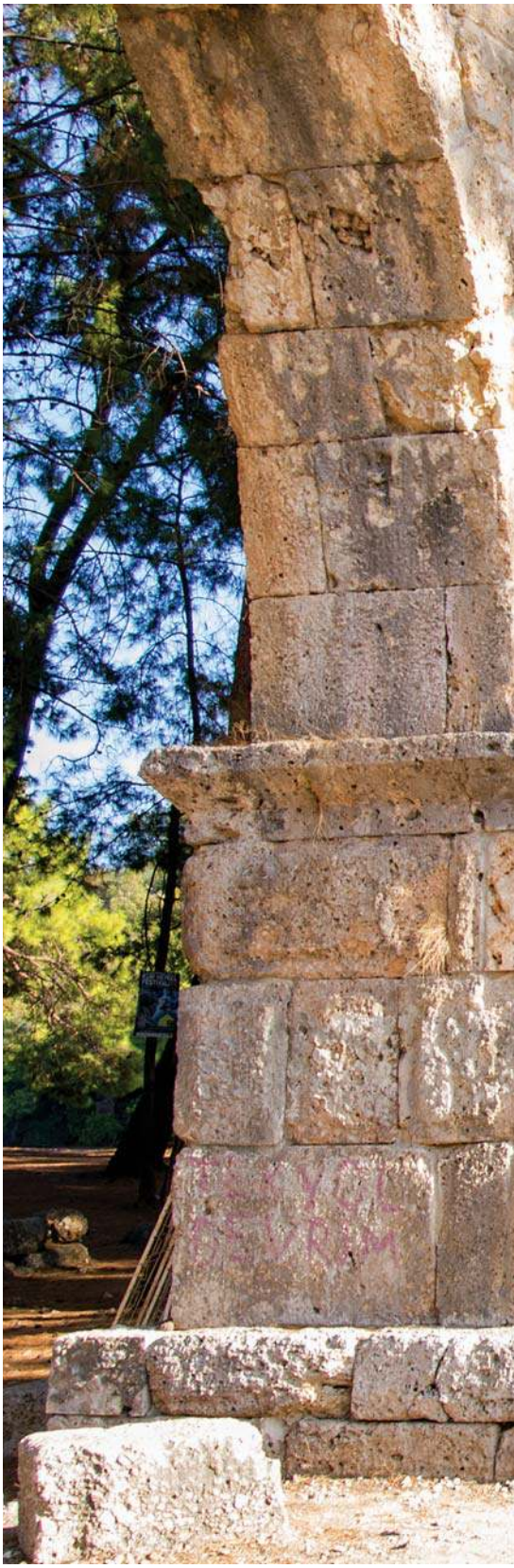
resim" gibi bir sahil. Uzun uzun seyrettiriyor kendini. Ağaçlarla sarmalanmış, at nalı biçimli koyun suları cam gibi. Çamlar yer yer denize doğru uzanmış, reverans yaparcasına sulu gölgelikler yaratıyor... Mavi–yeşil doğa, bu mevsimdeki dinginliğiyle bir atolü hatırlatıyor. İskender kente böyle bir mevkide vurulmuştu belki de.

Cardo, Orta Liman'ın hemen güneyinde minik Hellenistik–Roma tiyatrosuna ulaşıyor. Kenti, kartal kanatlarından seyredebilmek için tiyatronun en üst basamağına çıkıyorum. Eskiden sahneye her türlü şey atılır, sesli yorumlarla oyun ya batırılır ya çıkarılırmış; pek çok şey seyirciye bağlı gelişirmiş. Onu bilmem ama antik bir izleyici olsaydım en çok önümdeki manzarayla ilgilenirdim ben. En üst sıradan, Bey Dağları'na değecekmiş gibi hissediyor insan kendini. Aynı zamanda Tahtalı Dağı'nı; yanı sıra kentin ana alanlarını, özellikle üç agora ile iki hamamdan geriye kalanları ve Bizans kilisesini de rahatlıkla görebiliyorsunuz.

Anacaddenin öte yanındaki, agoralar aynı hatta görücüye çıkmış; ama ticaret agorası ayrı, kent içi sosyal yaşamın yoğun döndüğü agoralar ayrı tanımlanmış. Ağaçlardaki serçeleri dinlemek için gözlerimi kapıyorum. Bir süre sonra onların sesine çağlar öncesindeki kadın ve adamların sesleri ekleniyor. Ne de olsa antik bir tüccar yerleşimindeyim. Sağlı sollu, düzenli aralıklarla kondurulmuş heykel kaideleri ilgimi çekiyor; onları süsleyen heykelleri düşünüyorum. Aslında heykellerden çok yaratıcılarını merak ediyorum galiba, hangi dürtülerle yontulduklarını...

Phaselis'in doğumuna Rodoslular yardımcı olmuş. İÖ. 7. yüzyılın başındaki kuruluşundan yaklaşık 150 yıl sonra kentimiz Akamenid Hanedanlığı'nın eline geçmiş ve eyalet sistemi içindeki mecburi yerini almış. 77 yıl süren Pers diktasının ardından İÖ 5. yüzyılın süpergüçlerinden Atina'nın nüfusuna kaydedilmiş ve Athena'nın kentine karşı neredeyse Efes metropolüne denk bir mali yükümlüğü olduğu yazıtlara geçmiş. Yaklaşık bir asır sonra, meşhur Karya Kralı Mausolos'un, topraklarına Likya'yı katma hamlelerine direnenler arasında bizim aslanın da payı olmuş. Karya Devleti'ne ne denli uzak durduysa dünyalar fatihi Büyük İskender'e o denli yakın durmuş. Mausolos'un mezarı hariç Halikarnassos'u (Bodrum) epey tarumar eden komutan, Likyalı Phaselis'e baba şefkati göstermiş. Phaselisliler, dostluk nişanı olarak som altından bir taç sunup teslim bayrağını kuzey ve güneydeki iki ana limana dikmişler.

Dikkat çekici bir korsanlık geçmişi de olan Phaselis, korsan filolarına yataklık eden *polis*'lerin başında geliyor. Geçimlerini, yasal veya yasadışı deniz ticaretiyle hatta yağmayla sağlayanların cirit attığı bu kentin, Likya Birliği'ne üye olduktan sonra da keyfine diyecek olmamalı. Korsan grupların elebaşlarından ünlü Zeniketes, komşu Olympos'la birlikte Phaselis ve Dağlık Kilikya'yı da elinde tutmuş. Olympos'un zirvelerindeki Kimera'nın yanartaşları gibi alev alevmiş bu adam. Zeniketes'in de ayak izleri olan Phaselis sokaklarını, gerisin geriye bir kez daha kat ediyorum. Korsanların bağrışmaları adeta koyların üzerinde yankılanıyor. Ta ki Roma gelene kadar. Konsül Publius Servilius Vatia, Tarentum'dan (günümüzdeki Taranto, İtalya) çıkıp korsanların faaliyetlerine bir bir son verene kadar. Ve Romalıların gelişi beni de doğuya, Diyarbakır'a sürüklüyor.

Ziyaretçiler, Phaselis'in sukemerinin içinden geçerek kente giriyor. Kent terk edilmesini takiben orman tarafından yutulmuş, bunun sonucunda da ortaya sıradışı bir antik kent çıkmış.

RADİM ŠTROBL/ISTOCK

BARAN ÖZDEMİR

Erken dönem bir kilisenin kalıntıları, Zerzevan Kalesi'ndeki ana yapı gruplarından birini oluşturuyor. Alanda 2014 yılında başlayan kazılar ilerledikçe kalenin çok daha büyük kısımlarının toprak üstüne çıkması bekleniyor.

Sonraki sayfalar: Zerzevan Kalesi, çevresine hâkim bir tepenin üzerinde yer alıyor. Kale, İskoçya'dan Dicle Nehri'ne kadar uzanan Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırlarını korumak için inşa edilmiş.

ZERZEVAN KALESİ

Bir basamak, bir basamak daha. Ziyaretçilerin kaleye çıkabilmesi için sonradan açılan merdivenleri tırmanıyorum. Gökyüzüne yakın, düzlüğe hâkim, gözü çevredeki tepelerin üzerinde olan bir zirveye varıyorum.

Diyarbakır–Mardin karayolu üzerinde, Çınar ilçesi yakınlarındaki Zerzevan Kalesi, Roma İmparatorluğu'nun en doğudaki sınır garnizonu. İS 3. yüzyılda Romalı lejyonerlerin Sasanilere karşı konuşlandığı kalenin ve çevresinin tarihi olasılıkla Asur Dönemi'ne (İÖ 882–611) kadar iniyor. Surların ve bağlı yapıların İS 5–6. yüzyıllarda onarıldığını, yeni yapıların inşa edildiğini, 639'da İslam ordularının fethine kadar kesintisiz kullanıldığını yönlendirici tabelalarda buluyorum. Burası bir de mistik bir tarikata ev sahipliği yapıyor, ama oraya biraz sonra geleceğiz.

İlk durağımda, kalenin güney sınırındaki gözetleme ve savunma kulesi var. Tepesinden rahatlıkla gördüğüm ve yüksekliği 15 metreye ulaşan sur sistemi, bu askeri yerleşim alanını 1,2 km boyunca kuşatıyor. Surların dışında su kanalları, sunu çanakları, taş ocakları ve tonozlu kaya mezarlarıyla nekropol alanı belgelenmiş. Güneydeki diğer yapıları bir bir dolaşıyorum; kilise, yönetim binası, arsenal, kaya sunağı... Toprak altında kim bilir daha neler yatıyor! Kuzeye ulaştığımda anacadde ve sokaklar belirginleşiyor; rütbeli askerlerin kaldığı villalar ve çift katlı konutlar özellikle etkileyici. Konutların giriş katları atların da girebileceği şekilde yüksek planlanmış. Günbatımında gözlerimin önünden atlarıyla süvariler geçiyor gibi. Yerleşimin bu sektörü su sarnıçlarıyla varsıl. Yanı sıra bir yeraltı kilisesi ve kuşatma zamanlarında kale halkına koruma sağlayabilen bir yeraltı sığınağı bulunuyor. Kentin su gereksinimini karşılayan dev tonozlu sarnıçtan çıkan kullanılabilir temiz su, kamu alanlarına ve askeri konutlara, hatta küçük ölçekli sarnıçlara gönderilmiş. Sarnıcın önünden geçen yürüyüş parkuru Mithraeum'a iniyor.

Antik Roma'daki gizemli Mithras kültünün tapınağı Mithraeum'un önündeyim. Üyelerine açıklanan sırlar çerçevesinde gelişip camiasına bir dizi katı kurallar koyan ve son nefeslerine kadar bildiklerini açık etmeme andı içiren bir kült Mithraizm.

BARAN ÖZDEMİR

Çevre köylerden birinde ikamet eden bir sürü, eve dönüş yolunda Zerzevan Kalesi'nin önünden geçiyor. Kale, günbatımlarında etkileyici manzaralar sunuyor.

ONUR UYGUN

Adını, Pers kökenli güneş tanrısı Mithras'tan alıyor. Öğretisi dünyanın yaratılışı üzerine olduğu için evreni kontrol eden tanrı olarak da biliniyor. Doğrusu, ilgimi daha çok, arabuluculuk kisvesi altında anlaşma ve dostluk tanrısı sıfatıyla çekiyor. Işık, savaş ve adalet kavramlarını bir araya getirmesi de cabası; ne de olsa bu son ikisinin birlikteliği zor zanaat. Mithras törenleri yeraltı mağaraları veya tapınaklarında gerçekleştiriliyormuş. Yalnızca erkeklerin kabul edildiği, üyeleri arasında bilhassa askerlerin, tüccarların ve aristokratların olduğu bu dine yeni katılanlar yedi aşamadan geçiyormuş ve on iki eziyeti çekmeleri gerekiyormuş. Kıdem esasına göre gözetilen ritüellere katılanlar, türlü zorlu sınavlardan geçtikten sonra içeri alınıyormuş; ancak kimsenin çıkma şansı yokmuş. Mithraizm, İS 2.–3. yüzyıllarda Roma İmparatorluğu'nda yaygınlaşmış, 4. yüzyıla gelindiğinde Hıristiyanlığın yayılmasıyla birlikte yasaklanmış.

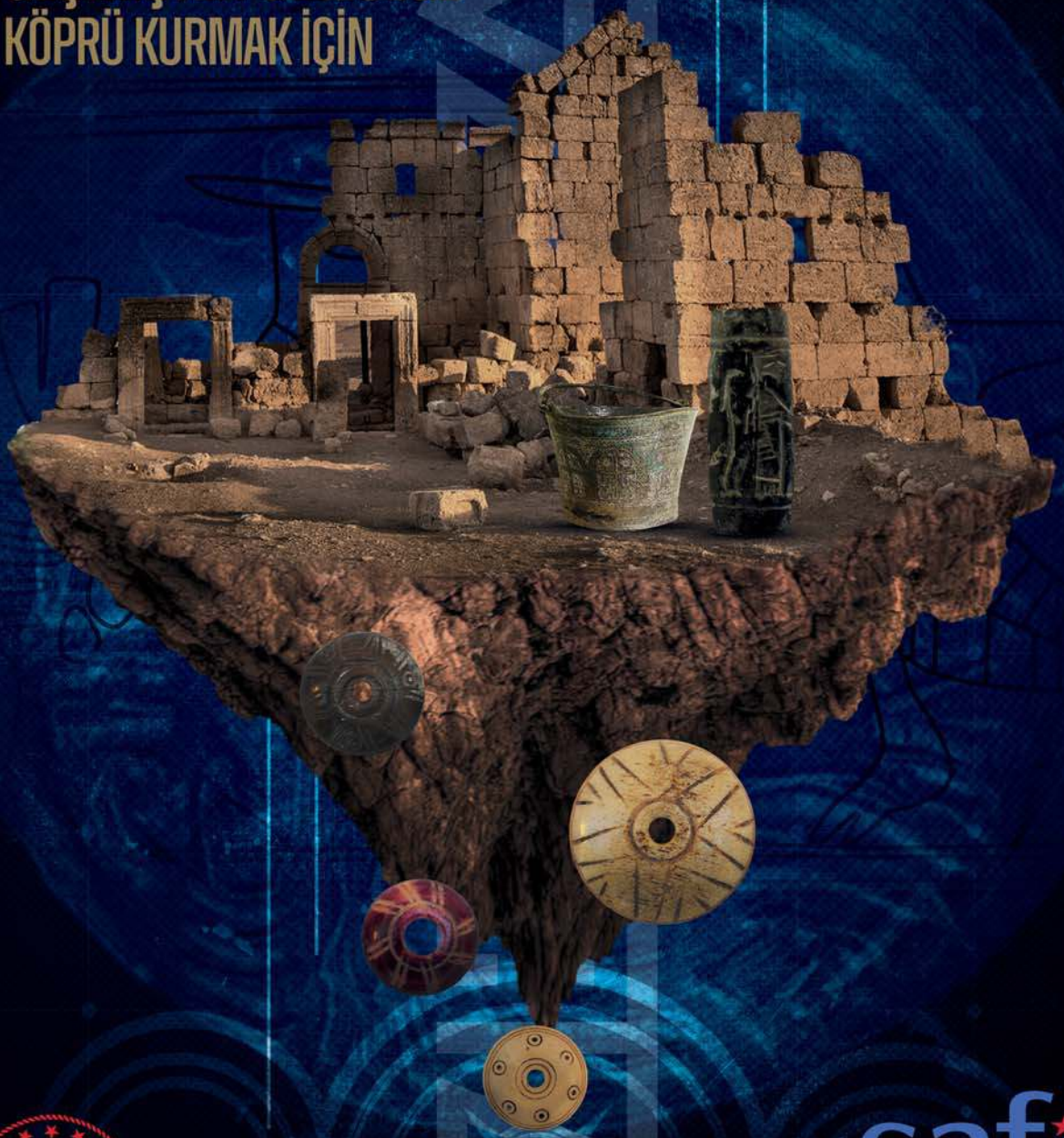
Mithraeum, Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırında bulunan ilk Mithras tapınağı. Alçak tavanlı tapınağın doğu duvarında, ana kayaya oyulmuş sütunlar görülüyor. Ortada büyük, yanlarda ise iki küçük niş açılmış. Büyük niş etrafındaki iki sütunun üzerindeki kuşakta boya kalıntıları görüyorum. Bu kuşakta olasılıkla Mithras'a ait semboller bulunuyordu. Mithras'ın, boğayı kurban ettiği sahnenin yer aldığı plaka, yine ortadaki büyük nişe konuyormuş. Doğu duvarındaki ışın tacı motifi (Mithras'ın sembollerinden biri) özellikle ilgimi çekiyor. Küçük nişlerden birinde, duvara girinti yapacak biçimde düzgünce oyulmuş su (veya kan) çanağı yer alıyor; hemen önündeki zeminde de bir havuz var. Duvarın içinden geçen bir kanal, çanak ve havuzu birbirine bağlıyor. Mithras törenlerinde su veya kanın kullanıldığı biliniyor. Gözüme takılan ürpertici bir bileşenle taşlar yerine oturuyor: Tavan kısmında simetrik olarak yapılmış dört adet hayvan bağlama yeri bulunuyor. Bunlar, kurban edilecek hayvanın sabitlenmesi için kullanılmış olmalı.

Karanlık yeraltından gün ışığına çıkıyorum yeniden. Buradaki kazılar 2014 yılında başlamış, yedi yılda bunca şey ortaya çıkmış. Gelecek ise heyecan veriyor. Tüm yapıları inceledikten ve kazı ekibiyle sohbet ettikten sonra Zerzevan'da yerin üstü ve altı olmak üzere iki âlemin olduğunu daha net anlıyorum. Zerzevan Kalesi'nin batı surlarından, güneşin, Mardin yönündeki dağların üzerinde alçalıp sönüşünü izliyorum. Aşağıdaki vadide, karayolu boyunca seyreden araba seslerinden hiçbiri bana ulaşmıyor. Çevremde uzanıp giden arazi dingin ve gösterişten uzak görünüyor. Şayet kokuların rengi varsa bu antik garnizon hareli; bakır ve eflatunun tonları arasında gidip geliyor olmalı. Yöre halkının, günbatımı konusunda buranın Nemrut Dağı'nın yeni rakibi olduğunu söylemesi boşuna değil galiba. Kim bilir, belki de güneş efendi Mithras uğurluyor bizleri...

Gezgin–yerleşim arkeolojisi doktoru **Z. E. DENİZ OĞUZ,** *yirmi yıldan fazladır Anadolu'yu ve dünyayı dolaşıyor.*

ROMA'NIN SINIR GARNİZONU "ZERZEVAN KALESİ"

GEÇMİŞTEN GELECEĞE KÖPRÜ KURMAK İÇİN

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

safir®
kaya tuzu

ZERZEVAN KALESİ KAZI SPONSORU

DENİZLERE,

GÖKLERE, ORMANLARA

Meksika'nın Yucatán Yarımadası'ndaki kendine has üç kent, Maya dünyasının kapılarını aralıyor.

YAZI: **ONUR UYGUN**

"EBİLDİĞİMİZ DÖNER BU?"

Taco'larımızı beklerken dönen et topunun önünde duran ustayı izliyor ve başka şey düşünemiyorum.

Ülkenin dillere destan sokak yemeklerinin de en az müthiş kumsalları ve Maya mirası kadar bu seyahatin taşıyıcı sütunlarından biri olmasını bekliyoruz. Yucatán'daki ilk sabahımızda Tulum'a doğru ilerlerken bir *taco* dükkânına dalıyoruz. Henüz Meksika'ya gelen Lübnanlı göçmenlerin beraberinde getirdiği döner kültüründen ve *taco al pastor* adlı füzyondan haberdar değilim. Ve işte Meksika'daki ilk sokak yemeğim bu oluyor. Ekmek arası döner. Hesabı ödedikten sonra kalkıyoruz ve Meksika kültürüyle yaptığımız bu garip tanışmayı unutturacak antik kentler, muhteşem bir doğa ve bol bol sokak lezzetiyle dolu yolculuğumuza başlıyoruz.

Tulum'a girer girmez büyülenmemek çok zor. Kendimizi denize doğru uzanan yamaçlardan birinde buluyoruz. Kentin merkezinden denize inen, beyaz kumlarla kaplı ufak bir kanyona açılıyor burası, karşı yakada ise buradaki en etkileyici yapı olan El Castillo yükseliyor.

El Castillo, yani Kale, surlarla çevrili iç şehrin de merkezinde yer alıyor. Tüm kıyıya ve denize hâkim yapısıyla Tulum'un, bir zamanlar Yucatán'dan Belize'ye kadar uzanan Maya ticaret gemileri için sahip olduğu stratejik önemi hatırlatıyor; kentin üç tarafını çevreleyen surlar da bunu destekliyor. (Dördüncü tarafta deniz yer alıyor.) El Castillo'nun karşısında Rüzgâr Tanrıları Tapınağı yükseliyor; surların içinde kalan alanda irili ufaklı birkaç tapınak ve bir saray kalıntısı daha var. Aslında kalıntıların ihtişamıyla ünlü bir antik kent değil Tulum. Zaten şu bizim Akdeniz'den kalma ağız alışkanlığı ile antik kent dediğime de bakmayın. Tulum, Geç Klasik Maya Dönemi'ne (1200-1521) tarihleniyor; İspanyollar bölgeye gelmeden önce terk edilen pek çok Maya kentinin aksine de varlığı Kolomb sonrası döneme kadar uzanıyor.

Taşların sıcağında ısınan iguanalarla kaplı kalıntıların ara-

KELLY CHANG TRAVEL PHOTOGRAPHY/GETTY IMAGES (MANZARA). ÖNCEKİ SAYFALAR: JOHN ELK/GETTY IMAGES (GÖKYÜZÜ); KELLY LANE/GETTY IMAGES (DENİZ); LEEUWTJE/ISTOCK (ORMAN)

El Castillo, kenti deniz tarafından çevreleyen yamaçları delerek Tulum'a giriş sağlayan küçük kumsalın üzerinde adeta nöbet tutuyor. Hem Yucátan'ın, hem de Meksika'nın en popüler destinasyonlarından biri olan ve Karayip Denizi kıyısında yer alan Tulum, tarihi zenginliğinin yanı sıra kumsallarıyla da her yıl çok sayıda gezgini ağırlıyor.

sında biraz yürüdükten sonra sahile iniyoruz. Deniz çok çekici görünüyor; şubat ayında bu denizi bulmuşken bir yerden sonra direnmek ayıp gibi geliyor. Suya giriyorum, biraz açıldıktan sonra yüzümü Tulum'a dönüyorum ve buranın neden eşsiz bir yer olduğunu anlıyorum. Parlak turkuaz suların içindeyim, karşımda bembeyaz kumlar, hemen arkalarında yükselen yamaçlar, onların da üzerinde palmiyeler ve El Castillo. Dünyada bir noktada bazı insanların böyle bir manzaraya uyandığını düşünüyorum. Heyecanlanıyor muyum, kıskanıyor muyum, tam anlayamıyorum.

UXMAL BİZİ GÖKLERE ÇIKARACAK. Yucatán Yarımadası'nın batı bölümündeki Uxmal'ı görmek üzere Tulum ile vedalaşıyoruz. Yolumuz Valladolid'den geçiyor; pek çok gezgin iç kesimlerdeki bu küçük kasabayı atlayarak Maya kentlerinin şahı Chichen Itza'ya devam ediyor. Bir pansiyona yerleşiyoruz, resepsiyondaki görevli "Acele edin," diyor. "Alın şu bisikletleri, kasabanın hemen dışındaki *cenote*'leri ziyaret edin. Birazdan kapanacaklar."

Hiçbir şey düşünmeye fırsat kalmadan kendimi Cenote Dzitnup'un önünde buluyorum. Yağmur sularının biriktiği, üstü kapalı veya açık büyük çukurlar/mağaralar olarak tanımlanabilir *cenote*'ler. Kapanma saati yakın, içerisi boş. Yukarıdaki bir delikten içeri güneş sızıyor, suları aydınlatıyor. Bir de tepedeki bir ağacın kökleri uzak demiyor, içeride birikmiş suya doğru uzanıyor da uzanıyor. Neye baktığımı idrak etmem için biraz zaman geçmesi gerekiyor. Resepsiyoniste şükranlarımı sunuyorum.

Mayalar *cenote*'lerin, yağmur tanrısı Chaak'ın yaşadığı öte dünyaya açılan birer kapı olduğuna inanıyormuş. Uxmal'da daha bir haşır neşir olacağımız, göklerden yağmur yağdıran tanrıyla yeraltında böylece tanışmış oluyoruz.

Uxmal'ı ziyaret edenlerin üs olarak kullandığı, buraların en büyük kenti Merida'ya varıyoruz. Sokakta karşılaştığımız seyyar mısırcıdan birer mısır alıyoruz. "Her şey olsun mu?" diye soruyor. Her şey mi? Mısırımda peynir, limon, acı biber, mayonez istiyor muyum onu soruyormuş. Peynirli haşlanmış mısırımla oradan uzaklaşıyorum. Dünyası turizm etrafında dönmeyen, karşılaştığımız ilk "gerçek" Meksika kenti Merida. Turladığımız alçak binalı sokaklar, kemerli yollarla çevrelenmiş ve klasik bir İspanyol dönemi kilisesine sahip ana meydana çıkarıyor bizi. Çarşısı da Meksika'ya yakışacak renklilikte; stantlarda bambaşka meyveler sıralanıyor, meyve suyu gibi kaktüs suyu satılıyor.

Ertesi sabah yola koyuluyoruz. Merida'ya 80 km uzaklıktaki Uxmal esaslı Maya kentlerinden biri. Nüfuzlu şehir devletleri ile küçük devletlerden oluşan karmaşık Maya siyasi sistemindeki önemli merkezlerden. Bu da alana adım atar atmaz anlaşılıyor. Kabartmalarla süslü tapınaklar, piramitler, saraylar arasında biri özellikle dikkat çekiyor.

Solda: Karayip güneşi altında ısınan taşlara uzanan iguanalar, Tulum harabelerini gezenlere eşlik ediyor.

Karşı sayfada, sol üstten saat yönünde: Bir kadın, *taco*'ya dönüşecek *tortilla*'ları hazırlıyor; Mérida sokaklarında bir *mariachi;* tütsülenmiş et, kırmızı soğan ve taze kişnişten oluşan bir *taco* tabağı; Meksika'nın pek meşhur acı kırmızı biberleri Mérida pazarında.

BUENA VISTA IMAGES/GETTY IMAGES (IGUANA); SERGIO AMITI/GETTY IMAGES (TACO, TORTILLA, BİBERLER); MATTEO COLOMBO/GETTY IMAGES (MÜZİSYEN)

Casa del Adivino, yani Büyücünün Evi, oval tabanlı, 39 metrelik bir piramit. Bu biçimiyle eşine az rastlanır bir yapı olan tapınaktaki Chaak tasvirleri, buralarda patronun kim olduğu hakkında bir fikir veriyor. Suyun zor bulunduğu bir coğrafyada kurulu olan Uxmal'da yaşayanlar, yağmur yağmasını çok istiyordu muhtemelen. Tüm kentin üzerinde yükselen bu devasa tapınak da sanki sivri ucuyla göğü delmeye, yağmuru tutup göklerden aşağı indirmeye çalışıyor. Tüm Orta Amerika'daki en uzun cephelerden birine sahip Vali Sarayı da görülmeye değer yapılardan –ve bu cephedeki kabartmalar arasında da yüzlerce Chaak maskesi yer alıyor.

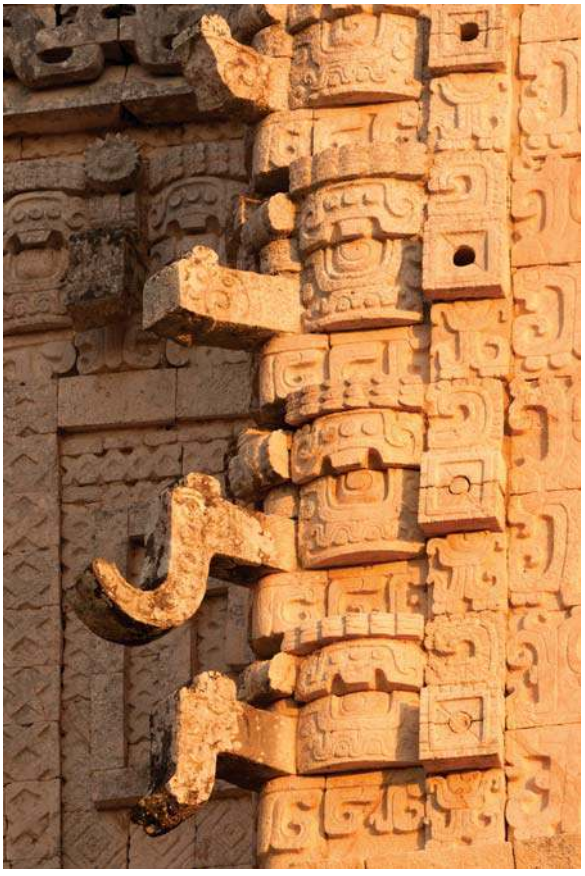
Ama yüzü kentin her yerine işlenen, irili ufaklı törenlerle tapınılan, uğruna adaklar adanıp hayvanlar (ve hatta belki insanlar) kurban edilen Chaak, Uxmal'a pek lütuf göstermemiş, gösterdiyse de bir noktadan sonra bırakmış. Arkeologlar güç ekseninin doğuya, Chichen Itza'ya doğru kaymasından sonra kentin İS 900–1000 civarında, neredeyse gücünün zirvesindeyken çabucak terk edildiğini ve bunda uzun bir kuraklık döneminin etkili olmuş olabileceğini düşünüyor.

YOLUMUZ ORMANA DOĞRU. Yucatán Yarımadası'nı terk ediyor ve batıya, Chiapas'a doğru ilerliyoruz. Palenque'ye vardığımızda kendi hâlinde bir kasaba buluyoruz. Yucatán'ın turist güruhları, bahar tatili için akın akın güneye inen Amerikalılar yok burada. Palenque ufak çaplı bir festivale hazırlanırken salaş bir restoranın üst katına, orman denizine bakan bir terasa oturuyoruz. Meksika'nın ünlü fasulye yemeklerinden birini beklerken başlangıç olarak *nacho*'lar geliyor. Yanında biri yeşil, biri kırmızı iki sos duruyor. Biri *guacamole*, diğeri acı sosmuş, öyle diyor garson. "Acı olmayan" *guacamole*'yi tadıyorum önce. Çok lezzetli, ama "acı değil" değil. Gözüm acı biberli kırmızı sosa gidiyor. Ufacık denesem mi? Deneyeyim bari. Keşke denemeseydim.

Yemekten sonra kentin anacaddesindeyiz; "*Ruinas! Ruinas!*" diye bağıran dolmuşlardan birine atlayıp harabelere gidiyoruz. Dolmuş bizi ormanın ortasına, bir *Indiana Jones* filminin içine bırakıyor. Ormanın derinliklerinde geniş bir alana yayılmış kente giriyoruz. Yayılmış derken kelimenin tam anlamıyla yayılmış: 15 km²'lik bir alana dağılmış yüzlerce yapı kalıntısı var burada. Kazı çalışmalarının yoğunlaştığı merkez alanda tapınaklar, saraylar, kuleler ihtişamlarından hiçbir şey yitirmemiş biçimde yükseliyor. Buranın en etkileyici yapısı, Mayaların en ünlü hükümdarlarından Pacal'ın piramit biçimli mezarı. Bir gözetleme kulesi de bin yılı aşkın süredir onu izliyor. Buradaki tüm yapıların metal aletler, çiftlik hayvanları veya tekerlek olmadan yapıldığını öğrenince insan gerçekten hayret ediyor.

Maya etki alanının batı sınırına dayanmış bu kent, Yucatán'da gördüklerimizden daha eski. Kuruluşu aşağı yukarı milat civarına tarihleniyor (tahminler İÖ 1. yüzyıl ile İS 2. yüzyıl arasında değişiyor); ama kendini bulduğu dönem olarak İS 500–700 yılları gösteriliyor. Şu anki anıtsal kireçtaşı yapıların çoğu da o dönemden kalma. Merkezden çevreye doğru ilerledikçe kalıntılar küçülüyor ve ormana karışıyor, derelerle bölünüyor, şelalelerle

YAĞMUR TANRISI CHAAK, UXMAL'A PEK LÜTUF GÖSTERMEMİŞ, GÖSTERDİYSE DE BİR NOKTADAN SONRA BIRAKMIŞ.

Üstte: Uxmal'daki birçok binada görülen taşa kazılı sayısız Chaac maskesi, hayatta kalabilmek için düzenli yağışlara muhtaç olan kentin yağmura verdiği önemin bir göstergesi.

Karşı sayfa: "Büyücünün Evi" adlı piramidal tapınağın kuruluşuna dair pek çok efsane bulunuyor. Bunlardan biri de bu yapının bir büyücü tarafından tek bir gecede yapıldığını anlatıyor.

JOHN ELK/GETTY IMAGES (PİRAMİT); ELOJOTORPE/GETTY IMAGES (KABARTMALAR)

Üstte: Palenque'li bir asilzade, elinde bir yılanla Kral Ahkal Mo' Nab'ın önünde diz çökerken görülüyor. İS 8. yüzyıla tarihlenen ve oldukça iyi korunmuş durumda olan rölyef Palenque Müzesi'nde sergileniyor.

Sağda: Palenque harabelerine hâkim yapılardan biri olan piramit biçimli Yazıtlar Tapınağı, bu şehir devletine neredeyse 70 yıl hükmeden efsanevi Maya kralı II. Pacal'ın mezarı olarak İS 683 yılında inşa edilmiş.

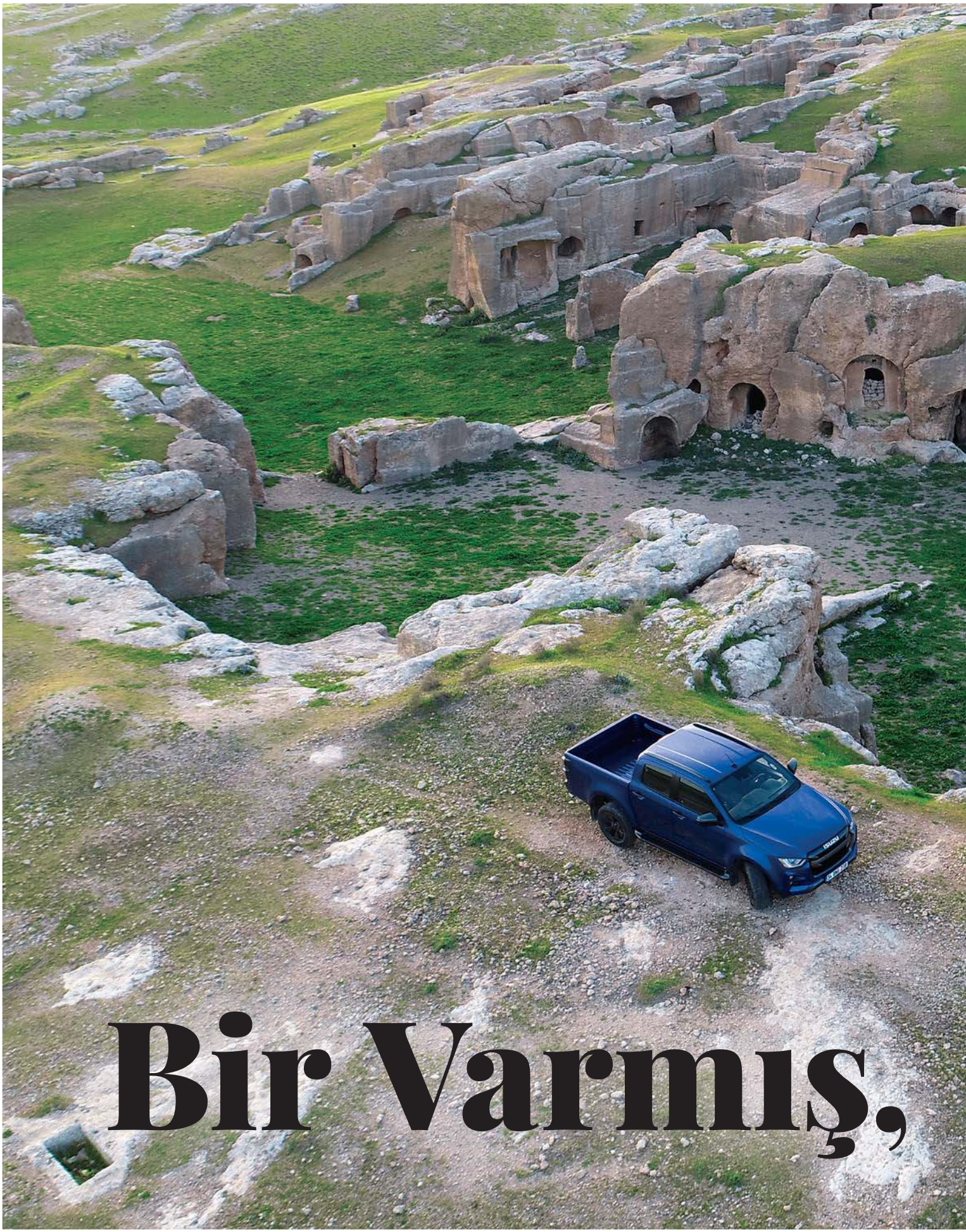
DEA / G. DAGLI ORTI/GETTY IMAGES (RÖLYEF); PETER ADAMS/GETTY IMAGES (TAPINAK)

süsleniyor. Burada yağmur ve su çok, Chaak az. Görüş alanımızda gezgin dahi kalmıyor. Derin orman bütün dünyayı uzakta tutuyor adeta. Evren yalnızca gördüğümüz şeylerden ibaret oluyor, zaman önemini yitiriyor. Yalnızca kalıntılar, ağaçlar ve –başta uluyan maymunlar olmak üzere– ormanın sesleri var burada.

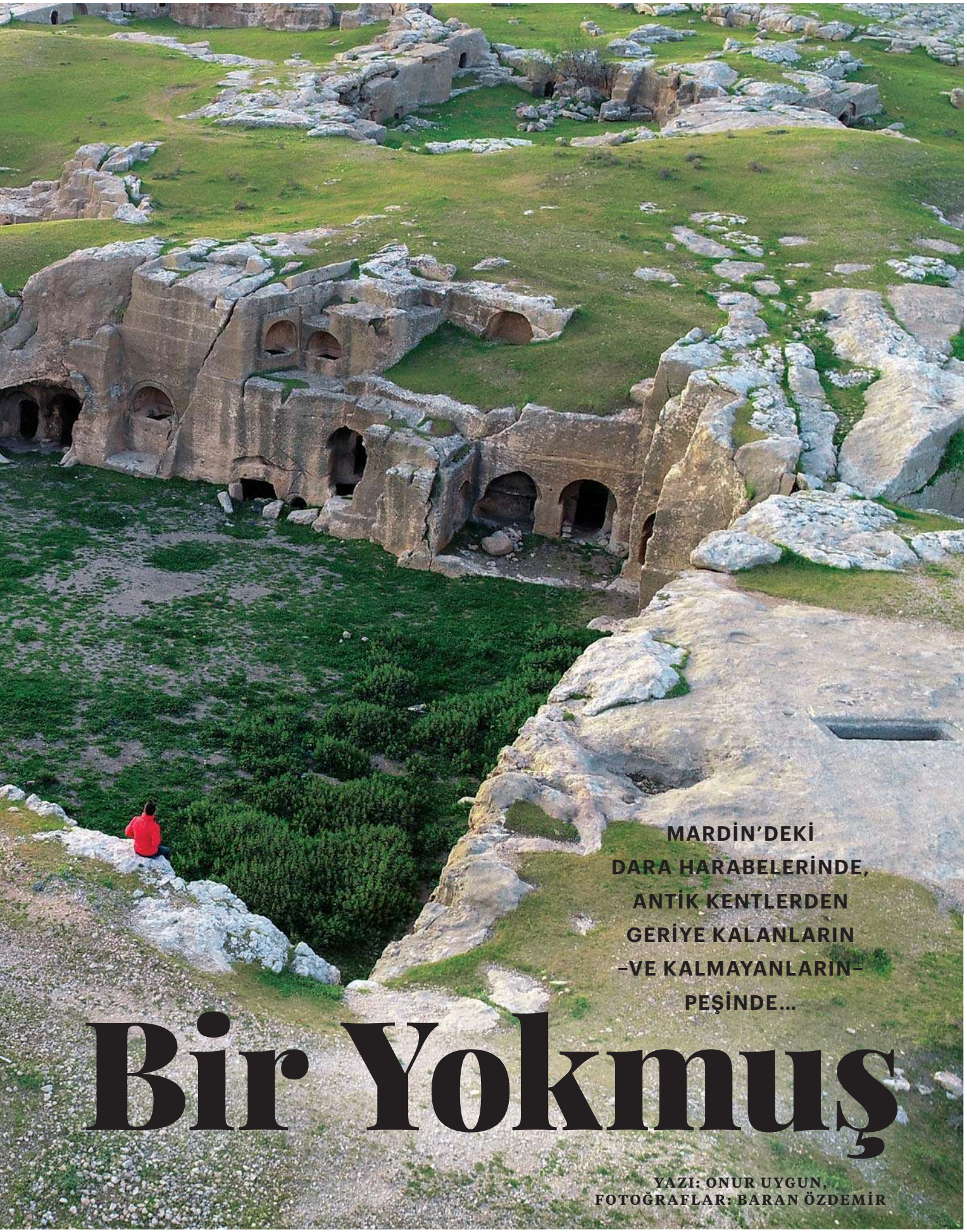
Zamanlar üstü bu yeşil evrenden çıkıp kendi evrenimize geri dönüyoruz. Etkileyici müzesini de gezdikten sonra ertesi gün Palenque'den –hem harabelerden, hem de kasabadan– ayrılıyoruz. Önümüzde batıya doğru uzun bir otobüs yolculuğu var. Orman yerini bozkıra, Mayalar yerini Azteklere, antik hazineler de yerlerini Oaxaca veya Meksiko gibi cıvıl cıvıl kentlerin renklerine bırakacak.

Derginin yazı işleri müdürü olan **ONUR UYGUN** *(@onuruygun) Meksika'yı pandeminin başlangıcından birkaç yıl önce ziyaret etmişti –ama* cenote*'leri hâlâ unutamıyor.*

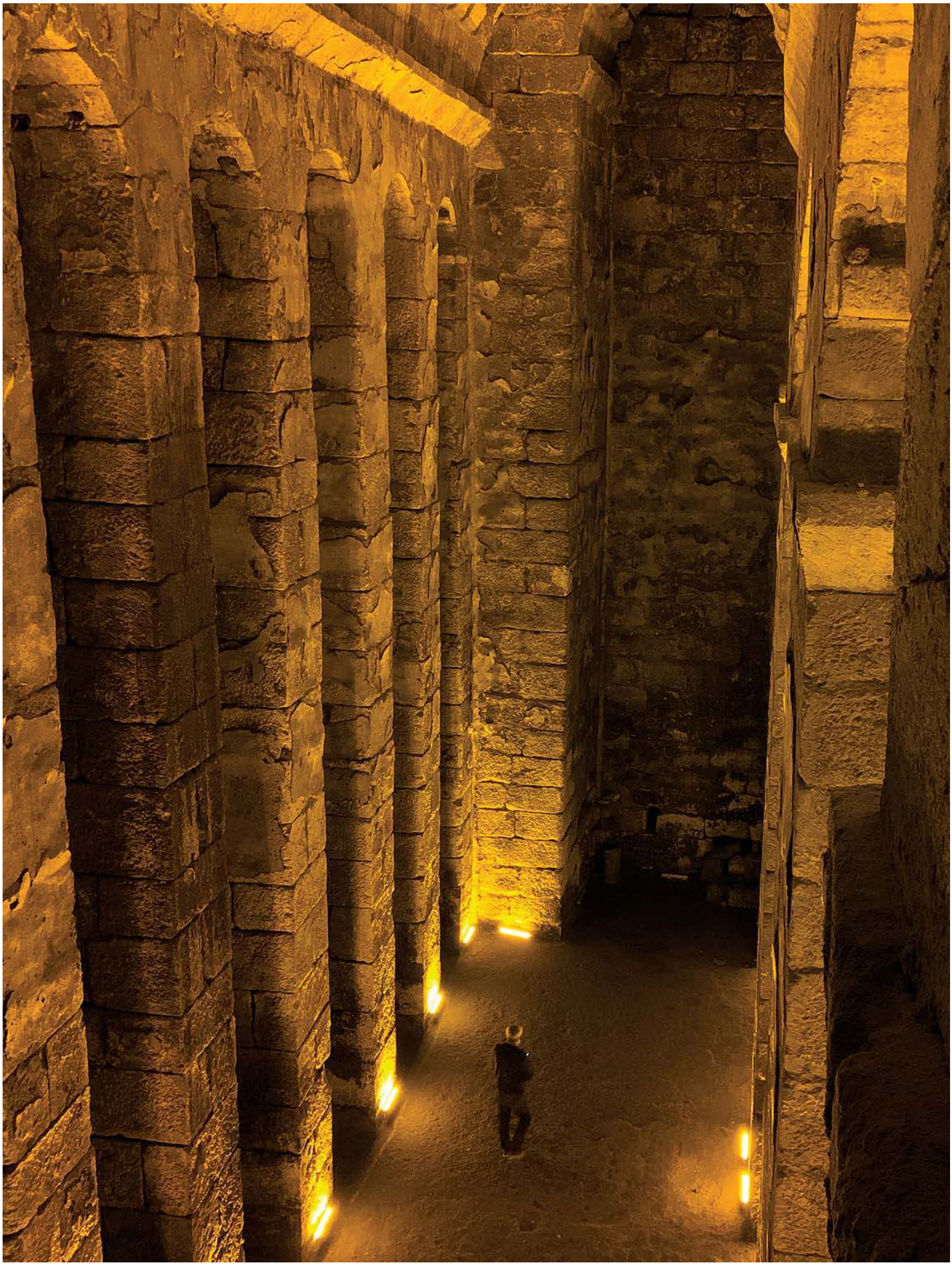
Bir Varmış,

MARDİN'DEKİ DARA HARABELERİNDE, ANTİK KENTLERDEN GERİYE KALANLARIN –VE KALMAYANLARIN– PEŞİNDE...

Bir Yokmuş

YAZI: ONUR UYGUN,
FOTOĞRAFLAR: BARAN ÖZDEMİR

Yukarı Mezopotamya'nın düzlüklerinde ilerliyoruz.

Bir yaz daha yaklaşırken ekinler uzamaya başlamış, ova yeşillere bürünmüş. Yola Mardin'den çıktık. Hedefte ise yakınlardaki Dara antik kenti var. Bir süre sonra anayoldan ayrılıyoruz. Dara'ya yaklaştıkça tarlalar yerini kayalıklara bırakıyor. İyi ki bir arazi aracıyla gelmişiz; kayalıklara yaklaşabiliyoruz. Sarı–kahverengi kayalar git gide doğal biçimlerinden insan eli değmiş gibi muntazam formlara geçiş yapıyor. Sonra kayalardaki insan izi büyüyor, ziyaretçilerle çevriliyor, araçlar ve kalabalık artıyor. Dara'ya varıyoruz.

Dara'ya varanları nekropol alanı karşılıyor. Kentin batısında yer alan geniş tepeler önce taş ocağı olarak kullanılmış, daha sonraları ise taşların kesilmesiyle dümdüz olan kaya yüzeyleri kentin mezarlığı olarak işlev görmüş. Kayaçların el değmemiş hâlini hayal etmeye çalışıyorum; Eksik kısımların büyüklüğüne bakılırsa burada zamanında büyük bir inşaat dönmüş olmalı.

Dara kenti, İS 505 yılında Roma İmparatorluğu'nun, daha doğrusu çiçeği burnunda Doğu Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırlarını Sasanilerden korumak için kurulmuş bir kale şehir. Amacına hizmet edip etmediği ise tartışılır. Kuruluşunu takip eden yaklaşık 150 yıl boyunca Doğu Romalılar ile Sasaniler arasında sürekli el değiştiren kent, İS 639 yılında İslam Devleti tarafından ele geçirilmiş; sonra Artuklular, İlhanlılar ve Osmanlılar gelmiş;

Dara harabelerinde alelade kapılar, yeraltındaki devasa sarnıçlara açılıyor. Adını Doğu Roma sonrası dönemdeki kullanım amacından alan Zindan Sarnıcı da bunlardan biri.

Önceki sayfalar: Dara antik kenti, önce taş ocağı, sonra da nekropol alanı olarak kullanılan kayalarla çevrili. Kayalara oyulan mezarlar daha eski tarihli gömülere işaret ediyor. Kaya mezarları ilerleyen dönemlerde yerini önce lahitlere, daha sonra da basit sanduka mezarlara bırakmış.

yavaş yavaş terk edilen kent küçük bir köye dönüşmüş.

Günümüzde de Dara harabeleri Oğuz köyü ile dip dibe, hatta iç içe. Eski kentlerden kalma hazır yapılar ve kullanıma hazır kesilmiş taşlar, tarihin birçok döneminde insanları kendine çekmiş olduğu için modern yerleşke ile antik kent birçok yapıtaşını paylaşıyor. Romalı işçilerin (Doğu Roma veya Bizanslılar kendilerine "Romalı"dan başka bir şey demiyordu) kestiği taşlar tarla sınırlarını belirliyor, günümüzün evlerine temel oluşturuyor, elektrik çekmekte kullanılıyor. Kimi sanat tarihi uzmanlarının yüreğine indirecek bir görüntüdür belki bu. Ancak şahsen insan varlığının organikliğine dair en dolaysız işaretlerden biri olan ve kendine has coğrafi alanlar yaratan bu durumlarda sempatik bir yan görmeden edemiyorum.

Taş ocaklarından köye doğru ilerkerken gözüm bir eve takılıyor. Türkiye'de binlercesini bulabileceğiniz, sıradan bir köy evi bu. Sıvalı duvarları taş bir zemin üzerinde yükseliyor, avlusunda kuruyan çamaşırlar rüzgârda uçuşuyor. Zemindeki taşların arasında bir de dikkat çekici ahşap bir kapı yer alıyor. Yarı açık, sanki insanı kendine çağırıyor.

Kapıdan geçince her şey bir anda değişiyor. Beni aşağı götüren basamaklarda her an sona ereceklermiş gibi tereddütle ilerliyorum. Gözlerim karanlığa alıştıkça merdivenin uzunluğu karşısında şaşırıyorum. En sonunda zemine ulaştığımda çevreme bakıyorum. Devasa sütunları, tonozları ve kemerleriyle 16 metre yüksekliğinde kocaman bir sarnıcın içindeyim. Tepesindeki o köy evinden üst üste dört–beş tanesi sığar gibi içine.

Sarnıcı gördükten sonra köyün içine doğru devam ediyorum. Daha da büyük bir sarnıç çıkıyor karşıma önce. Burası Doğu Roma'dan sonraki dönemlerde zindan olarak kullanılmış, günümüzde de dramatik bir biçimde aydınlatılmış, yine oldukça

Dara harabeleri, günümüzde tarım ve hayvancılıkla geçinen kendi hâlindeki Oğuz köyü ile iç içe.

Yitip gitmiş bir medeniyetin kalıntıları üzerinde durmak, insana kendi uygarlığının durduğu yeri sorgulatıyor.

etkileyici bir yapı. Harabeleri turlayan modern yürüyüş yolunu takip ediyorum. Bir zamanlar kentin can damarı olan derenin ve agorayı kat eden cadde, Anadolu'daki birçok harabenin yoldaşı olan zeytin ağaçlarıyla çevrili. Bir de buradaki arkeolojik çalışmalarda istiflenen taşlar uzanıyor. Kenti ikiye ayıran dereyi aşan köprülerden, hiç de fena olmayan surların, şehir kapılarının ve burçların önünden geçiyor, agoranın sokaklarını arşınlıyorum. Köyün içindeki bahçelerin duvarlarını Roma blokları oluşturuyor, birkaç küçük kız turistlere rehberlik ederek harçlıklarını çıkarıyor, tüm bunların ortasından genç bir çoban ve inekleri geçiyor.

Hayranlık duygusu yerini yavaşça anlam arama dürtüsüne bırakıyor. Buradaki kalıntıların tümü, gücü kuvveti yerinde bir şehre işaret ediyor. Peki İS 6. yüzyılda, I. Justinianus döneminde İspanya'ya kadar uzanan devasa Doğu Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırlarını koruyan bu kale kent, Mardin'in Oğuz Köyü'ne

Bir çift, nekropolde restore edilip ziyarete açılan bir galerinin anıtsal kapısını inceliyor. Galerinin içinde yerin altına doğru inen bir gömü alanı yer alıyor.

nasıl dönüştü? Nasıl oldu da Dara'nın bir zamanlar tıkır tıkır işleyen taş ocakları, ancak 4×4 bir Isuzu ile rahatça erişebildiğimiz kadar toprağa gömüldü? Batı'yı Doğu'dan koruyan duvarların taşları, 1500 yıl sonra kendilerini nasıl tarlaları ineklerden korurken buldu?

Gezdiğimiz her antik kent, varlığını yitirmiş bir şehir aslında. Ve gezdiğimize, yani kalıntıları bile bizi kendine çekmeye yettiğine göre, zamanında belli bir ihtişama ulaşmış kentler bunlar. Roma kadar azametli de olsa ekonomik, siyasi ve özellikle de çevresel faktörler imparatorlukların gözünün yaşına bakmıyor. Kaldı ki bu topraklar da çöküşlere yabancı değil. Dünyanın ilk medeniyetlerine ev sahipliği yapan Mezopotamya'nın güçlü Babil, Sümer, Akat, Asur krallıkları yok olup gitmiş. Ortaçağ'da Moğollar gelmiş, Abbasilerin altın çağının simgesi olan devasa kütüphane Beytül Hikmet'i yakmış, yıkmış; rivayete göre Dicle Nehri suya atılan kitapların mürekkebinden kapkara akmış. Doğrusunu isterseniz o kadar geriye gitmeye bile gerek yok, Dara'dan birkaç kilometre ötede, on yıldır amansız bir içsavaşla boğuşan Suriye uzanıyor.

Antik kent içinde yürümeye devam ediyorum. Yitip gitmiş bir medeniyetin kalıntıları üzerinde durmak, insana kendi uygarlığının nerede durduğunu sorgulatıyor. Geçmişteki kültürleri yıkan faktörlerin hiçbiri günümüze yabancı değil. Eğer küresel bir çöküş gerçekleşirse, bundan binlerce yıl sonra uzaylardan geri dönüp toprağı kazan evlatlarımız bize dair neler bulurdu? Sular altında kalmış fabrikalar mı? Üretim bantlarında kalmış bir sürü mal mı? Bol bol tıbbi maske mi? Sunuculara ve bulutlara yüklenen belgelerdeki dilimizin şifresini çözüp de iklim değişikliğinin, küresel açlığın, gıda israfının bilgimiz dahilinde olduğunu öğrendiklerinde ne düşünürlerdi? Güzeller güzeli New York'un, İstanbul'un, Rio'nun kalıntılarını gezerken hüzünlenirler miydi?

Bu sorular şimdilik filmlerin konusu. Bense şimdiki zamandayım; tüm bu antik kentleri gezenler, inceleyenler ve araştıranlardan bir şeyler öğrendiğimize dair makul bir beklenti içindeyim. Alçalan güneşte Dara'yla vedalaşıp şehre doğru dönüşe geçiyoruz. Bu seferki de kadim, ama antik değil. Sırtını dağa vermiş güzel Mardin, ovanın sonunda yükseliyor. Gözleri ufukta, bir güneşi daha uğurluyor.

ISUZU D-MAX

HAYALLERİN İÇİN YENİDEN TASARLANDI

Yenilenen dış görünüşü, son teknoloji ileri sürüş destek sistemleri, şehir içinde ve arazide eşsiz performansı ile D-Max, hayallerin için yeniden tasarlandı.

ANADOLU GRUBU

/IsuzuDmaxTR | d-max.com.tr

ANADOLU ISUZU

KULAĞA

Gezegenin her köşesinden, insanı görüntüsü kadar sesiyle de etkileyen 15 mekân.

Yazı: **Trevor Cox**

ÇALINANLAR

SEYAHATİN SESİ

Eğer dünya harikaları görüntüleriyle değil de sesleriyle ön plana çıksaydı, Eyfel Kulesi'nin, Stonehenge'in veya Büyük Kanyon'un yerini ne alırdı? Bu soruyu, akustik mühendisliği profesörü olan ve dünyanın en etkileyici "ses destinasyonlarının" peşine düşmüş Trevor Cox'a sorduk. "Birkaç yıl önce, görülmesi gereken yerleri ve kaçırılmayacak deneyimleri sıralayan bir gezi rehberinin sayfalarını karıştırıyordum," diyor. "Sonra birden kitabın ses konusuna hiç girmediğini fark ettim. Duyduğumuz seslerin, seyahatlerimizde ne kadar önemli olduğu kolayca göz ardı edilebiliyor. Ne de olsa 'kulak kapaklarına' sahip değiliz ve bu nedenle beynimiz çevredeki sesleri durmaksızın algılıyor. Eğer bir sonraki seyahatinizde nereye gideceğinize kulaklarınız karar verseydi, sizi nereye götürürlerdi?" diyen Cox, ilerleyen sayfalarda olağanüstü ses deneyimleri için ziyaret edebileceğiniz 15 destinasyonu sıralıyor.

Bu kırmızı nokta ses deneyimini tanımlıyor: Sola yaklaştıkça sessiz, sağa yaklaştıkça yüksek sesli anlamına geliyor.

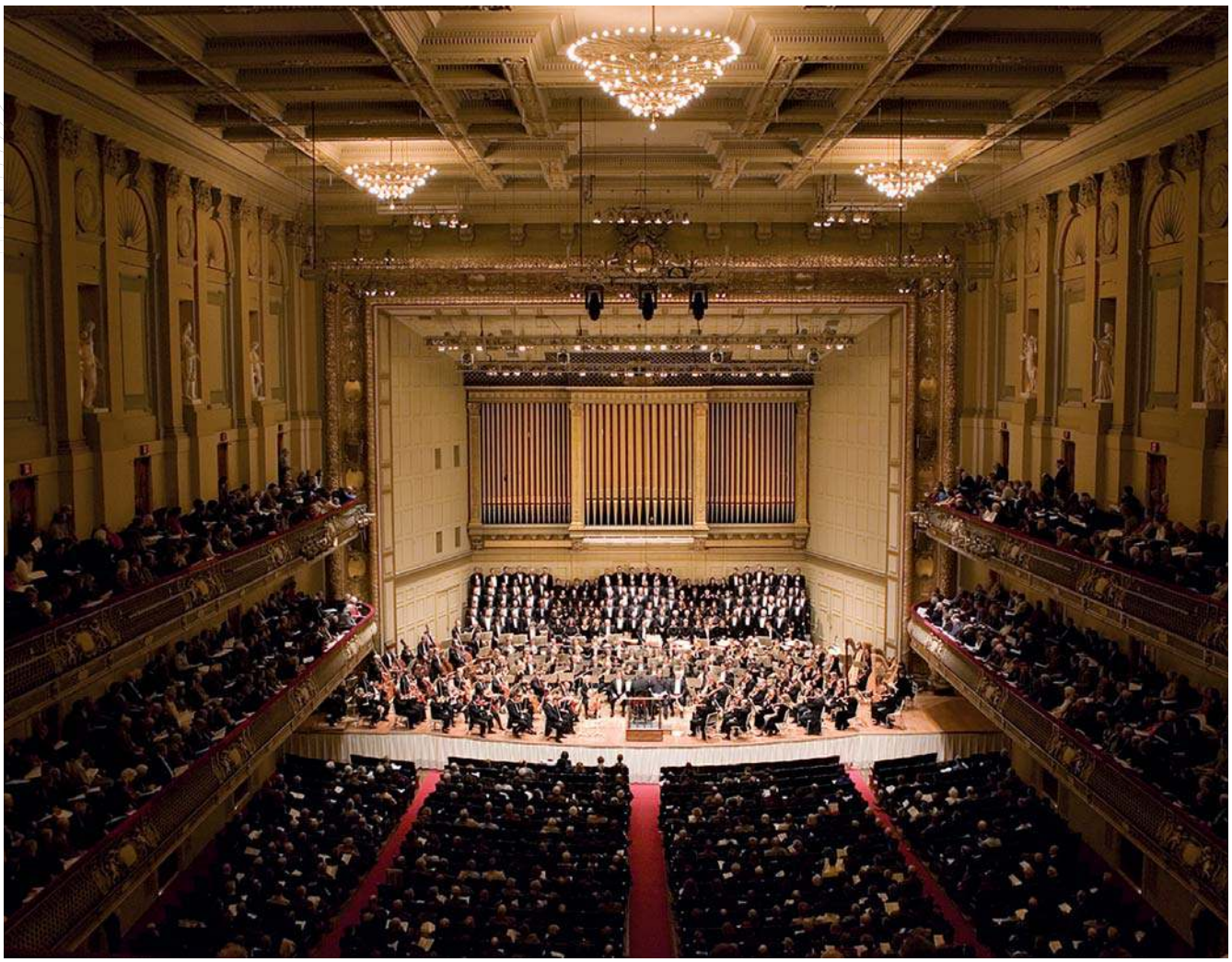

1. SERENGETİ, TANZANYA

Gong Kayaları

Taştan bir ksilofon, muhtemelen duymasanız da olacak tıkırtılar çıkaran, beklenmedik bir enstrüman gibi gelebilir kulağa. Ancak kayacın mikroskobik yapısı uygun olduğunda kimi taşlar ortaya güzel tınılar çıkarabiliyor. Serengeti'deki kaya gonglarına vurduğunuzda kulaklarınız kusursuz bir metalik çınlamayla dolacak. Bu büyük kayalar, binlerce yıllık darbelerle kaplı. Burada duyacağınız "kaya müziği", atalarımızın çıkardığı en eski seslerin bir kanıtı niteliğinde.

DAVID PLUTH/NATIONAL GEOGRAPHIC IMAGE COLLECTION (KAYA GONGU); MICHAEL J. LUTCH (KONSER SALONU); SERGEY LOBODENKO/GETTY IMAGES (TÜM İLLÜSTRASYONLAR); ÖNCEKİ SAYFALAR: NEVENA TSVETANOVA/ALAMY STOCK PHOTO (AMFİTİYATRO)

2. EPIDAURUS, YUNANİSTAN

Antik tiyatro

İÖ 4. yüzyıla tarihlenen bu antik tiyatro (sayfa 70–71) hem bir mimari harika, hem de sesin dikkate alınarak tasarlandığı bilinen en eski yapılardan biri. Dik eğimli ve yarı dairesel yapı, oyuncuları daha iyi duyabilmeleri adına izleyiciyi sahneye mümkün olduğunca yakınlaştırıyor. Tur rehberleri, tiyatronun "mükemmel" akustiğini kanıtlamaktan büyük zevk alıyor: Yere düşen bir iğnenin sesinin, devasa amfitiyatronun taş koltuklarının en arkalarında dahi duyuluyor olması ziyaretçileri büyülüyor.

3. VİJAYAPURA, HİNDİSTAN

Fısıldayan salon, Gol Gumbaz

17. yüzyıldan kalma ihtişamlı bir anıt mezar olan Gol Gumbaz, burada yatan Bijapur hükümdarı Sultan Adil Şah'ın sahip olduğu gücün bir kanıtı. Dört köşesinin üzerinde yükselen ince sekizgen kulecikleri ve bunların üzerini örten kubbesiyle yapı, oldukça görkemli bir görüntüye sahip. Ancak insanların ziyaretinin asıl nedeni, yapının dillere destan fısıldayan salonunda haykırmak. Kubbenin iç duvarlarının yakınlarında çıkardığınız sesler içbükey yüzeyi turlayacak ve defalarca tekrarlanacak.

4. OSLO, NORVEÇ

Emanuel Vigeland Anıt Mezarı

Sanatçı Emanuel Vigeland (1875–1948), eserlerine ev sahipliği yapması için 1926 yılında Tomba Emmanuelle'i inşa etti. Ancak yapının aynı zamanda mezarı da olmasına karar verince, beşik tonoz ile örtülü ana salonu, doğumdan ölüme yaşamın her evresini betimleyen fresklerle bezeli loş bir galeriye dönüştürdü. Salon, ses konusunda da son derece hassas. Bir şarkı söylediğinizde, ses odanın çevresinde yankılanıyor ve kademeler hâlinde kemerli çatıdan aşağı süzülüyor.

5. BOSTON, MASSACHUSETTS, ABD

Symphony Hall

Boston Senfoni Orkestrası'na ev sahipliği yapan bu konser salonu, benim gibi işitsel mimariye hayranlık duyan biri için adeta kutsal bir mekân. 1900 yılında tamamlanan yapı, müthiş bir ses düzenine erişmek için modern bilimin yardımına başvuran ilk oditoryum. Ziyaretim sırasında, salonun akustiğinin orkestra müziğini ne kadar iyileştirdiğine tanık olarak mest olmuştum. 20. yüzyılda yaşamış bir orkestra şefi olan Sir Adrian Boult'un da belirttiği gibi, "İdeal konser salonu, kulağa çok da hoş gelmeyecek bir ses çıkardığınızda dahi dinleyicilerin güzel bir şeyler duyduğu salondur."

ARZHEL HENRY

6. ZADAR, HIRVATİSTAN

Deniz Orgu

Kentin sahildeki yürüyüş yolu üzerine inşa edilen 35 org borusu, dalgalar kıyıya vurdukça ses çıkarıyor; siz kıyı boyunca yürürken kulağınıza çalınan melodi ve harmoni sürekli değişiyor. Dalga hareketi, havayı org borularının içine doğru itip geri çekiyor ve rastgele notalar oluşturuyor. Bu hareket sonucunda şaşırtıcı derecede keyif verici sesler çıkıyor; çünkü borular yerel halk müziğine benzeyecek biçimde akort edilmiş. Benzer dalga orglarını San Fransisko (ABD) ve Blackpool'da (İngiltere) bulabilirsiniz.

7. LURAY, VIRGINIA, ABD

Stalacpipe Orgu

Luray Mağaraları müthiş sarkıt ve dikitlerle dolu. Burayı ziyaret etme amacım, mağaradaki kaya formasyonlarına küçük darbelerle vurdukça müzik yapan orgu dinlemekti. Notalar ve tınılar geniş mağaranın çevresinde yankılandıkça son derece uhrevi bir niteliğe erişiyor. Org, 1950'lerde Leland W. Sprinkle tarafından tasarlanmış. Sprinkle, üç yılını, bir elinde küçük bir çekiç, diğerinde ise diyapozonla her bir notayı yaratabilmek için doğru mağara yapılarını arayarak geçirmiş.

8. YORKSHIRE, İNGİLTERE

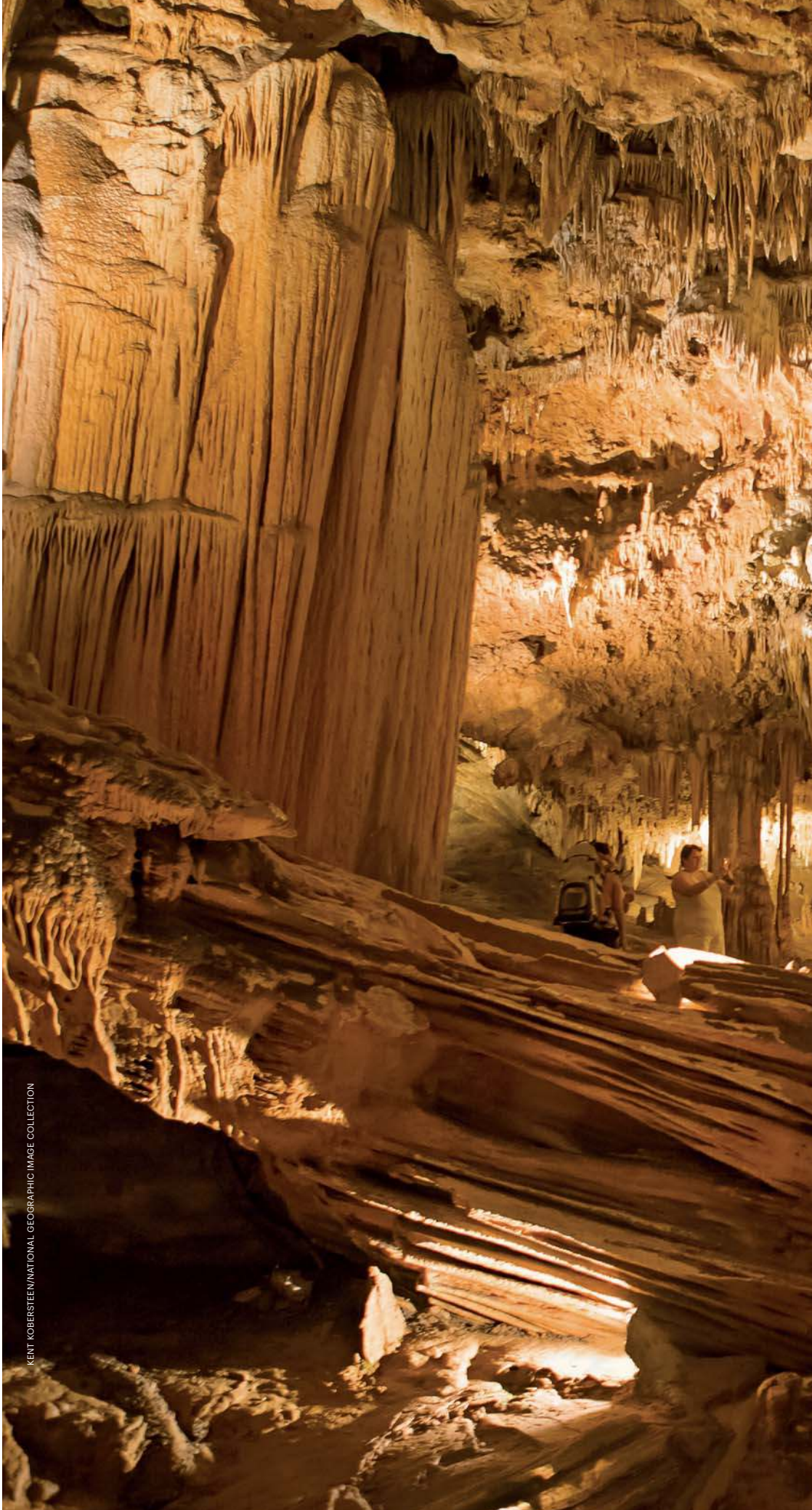
Thurgoland demiryolu tüneli

Tünellerde bağırmak oldukça eğlenceli bir şeydir –inanmayan çocuklara sorabilir. Ancak bu tünelin yarattığı ses olağandışı bir tınıya sahip. Artık kullanılmayan bu demiryolu tüneli, günümüzde Birleşik Krallık Ulusal Bisiklet Ağı'nın bir parçası. 1940'larda inşa edilen tünelin at nalı biçimli bir bölümü, pürüzsüz ve kalın beton duvarların da yardımıyla kulaklarınızı gafil avlıyor. Tünelin içindeyken bağırdığınızda, sesiniz duvarlar arasında sıçrayıp daha sonra yavaşça yok olurken olağanüstü bir metalik titremeye tanık olacaksınız.

9. GÜNEYDOĞU AVUSTRALYA

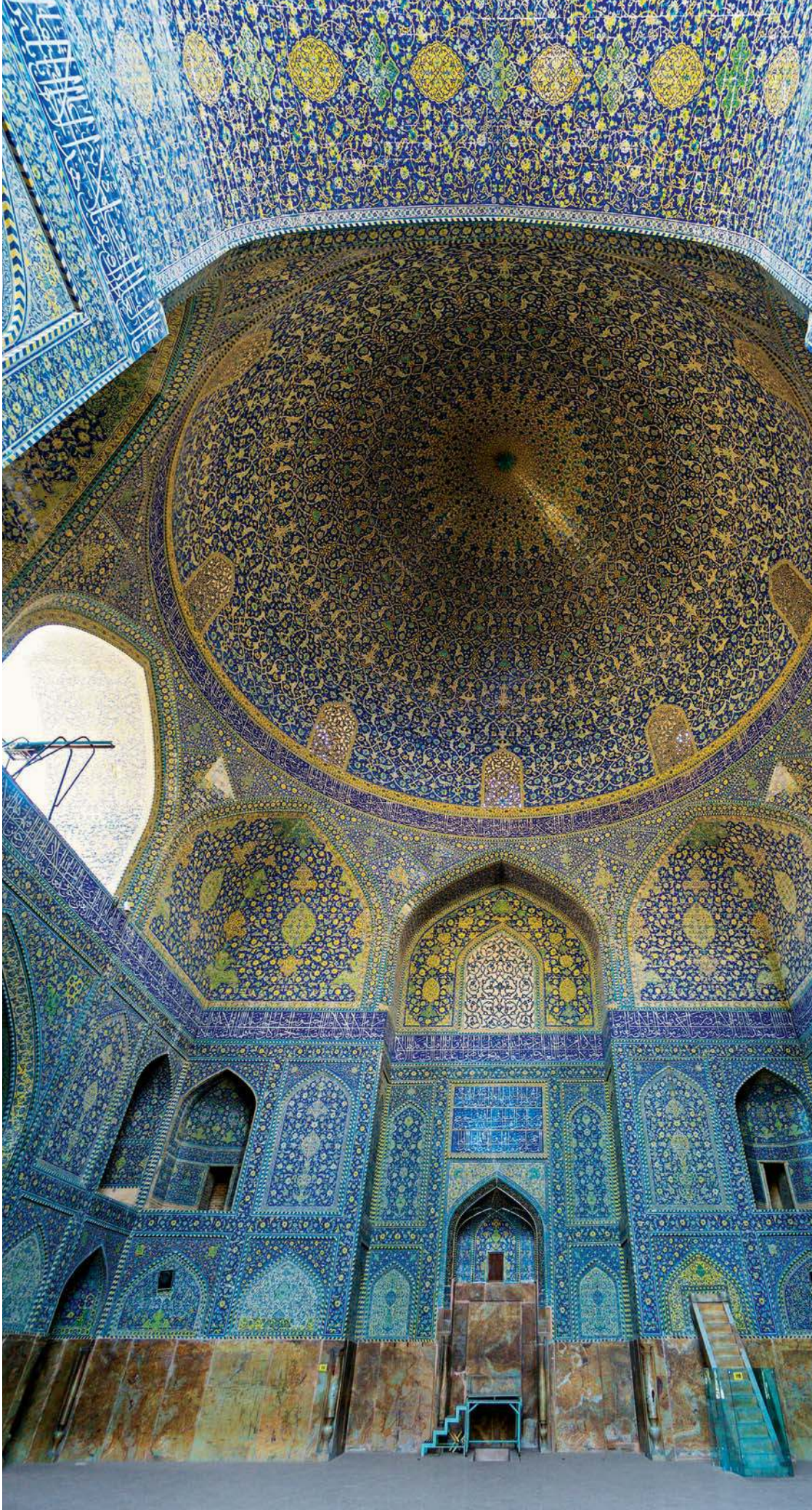
Muhteşem lirkuşu

Lirkuşu dünya üzerindeki en iyi ses taklitçilerinden biri. Kukaburalar ve kamçı kuşu da dahil olmak üzere, yağmur ormanında duyduğu 20 kadar türün sesini taklit edebiliyor. Erkek lirkuşu, yağmur ormanında zemine kurduğu bir sahnede bu sıradışı repertuvarını seslendirerek eş bulmaya çalışıyor. Üstelik esaret altında yetişmiş lirkuşları, araba alarmı, testere ve fotoğraf makinesinin deklanşörü gibi insan kaynaklı sesleri de taklit edebiliyor.

KENT KOBERSTEEN/NATIONAL GEOGRAPHIC IMAGE COLLECTION

10. İSFAHAN, İRAN

İmam (Şah) Camii

17. yüzyılda inşa edilen bu cami mavi çinileriyle göz kamaştırıyor. Devasa kubbesi de burayı akustik bir hazine hâline getiriyor. Tur rehberleri, kubbenin altında bir kağıt parçasına hafifçe vuruyor ve onu *çıt, çıt, çıt* sesleriyle yedi kadar hızlı yankı izliyor. Ses tavan ve yer arasında gidip gelirken, kavisli kubbe yankıyı odaklayarak aşağı–yukarı yönlü hareketin düzenli olarak sürmesini sağlıyor.

11. ALTIN EMEL, KAZAKİSTAN

Şarkı söyleyen kum tepesi

Marco Polo'ya sorarsanız, kum tepelerinden çıkan ve müziği andıran seslerin nedeni, davul çalan ve silahlarını birbirine vuran cinlerdi. Altın Emel Ulusal Parkı'ndaki bu kum tepesinden aşağı doğru kayıp kumlardan oluşan bir çığa neden olduğunuzda, zeminin sarsıldığını ve ortaya yüksek sesli bir uğultunun çıktığını fark edeceksiniz. Binlerce kum tanesinin aynı anda hareket edip, koro hâlinde ses çıkarabileceği türde kuma sahip olan yalnızca birkaç kum tepesi bulunuyor.

12. LANCASTER, KALİFORNİYA, ABD

Müzikli yol

Bu sıradışı yol, Rossini'nin –*Maskel Süvar* filminin tema müziği olarak da kullanılan– *W ll am Tell* uvertürünü çalıyor. Notalar, tıpkı hız kesen tırtıklı şeritler gibi araba tekerleklerine titreşimler gönderen bir dizi oluk sayesinde oluşuyor. Bir grup oluk, yüksek notalı sesler çıkarması için birbirine yakın yerleştirilirken, bir grup oluk da uzak aralıklarla yerleştirilerek düşük notalı sesler yaratıyor ve böylelikle ortaya bir melodi çıkıyor. Melodinin akordu bozuk olsa da –ve aslına o kadar da uymasa da– burada araba kullanırken gülümsemeden edemedim.

AGE FOTOSTOCK/ALAMY STOCK PHOTO (CAMİ), RUSSELL MILLNER/ALAMY STOCK PHOTO (FOK); NG MAPS

13. CHİCHÉN İTZÁ, MEKSİKA
Kukulkan Piramidi

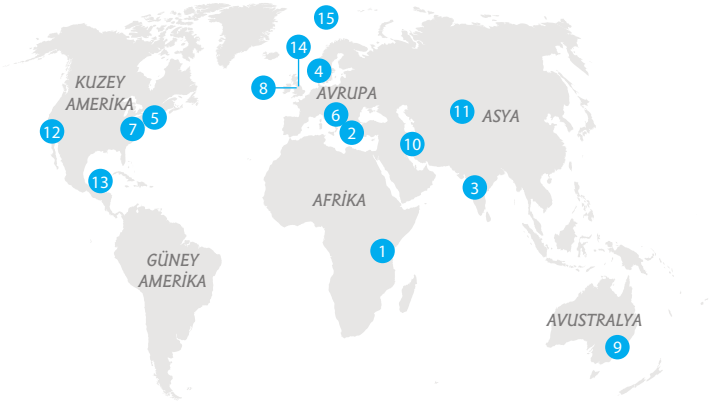
"El Castillo" (kale) olarak da bilinen ve 24 metre yüksekliğe ulaşan basamaklı Maya piramidi Kukulkan, Chichén Itzá arkeolojik alanının tam ortasında yer alıyor. En alt basamağa oturup ellerinizi çırptığınızda ortaya kuş cıvıltısını andıran bir ses çıkıyor. Yapının söz konusu sesi kasten yaratacak şekilde tasarlanıp tasarlanmadığı, ya da bu durumun yalnızca bir hata ürünü olup olmadığı hâlâ tartışma konusu. Cıvıltının asıl nedeni ise sesin merdivenin basamaklarına düzenli bir şekilde çarpıp yankılanması.

14. SALFORD, İNGİLTERE
Yankısız, sessiz oda

İnanılmaz derecede sessiz olan bu odanın köpükle kaplı duvarları ses dalgalarını yansıtmıyor. Ancak sessizliği de dinleyemiyorsunuz, çünkü kalp atışı gibi bedeninizden gelen sesleri duyuyorsunuz. Bu oda o kadar can sıkıcı ki, bazı insanlar burada yalnızca birkaç dakika geçirebiliyor. Salford Üniversitesi'nde bulunan oda, her yıl birkaç günlüğüne dışarıdan ziyaretçi kabul ediyor. Minnesota ve Kaliforniya'da da (ABD) benzer odalar bulunuyor.

15. SVALBARD, NORVEÇ
Sakallı foklar

Bu hayvanları duyduğunuzda kulaklarınıza inanamayacaksınız. Sakallı fokların çıkardığı sesler, bilimkurgu filminden çıkma bir efekti andırıyor: Erkekler suyun altına spiraller şeklinde dalarken şarkı söylüyor ve baloncuklar çıkarıyor. Uzayıp giden bir ıslığı andıran sesler giderek kalınlaşıyor. Biliminsanları, notalar arası geçiş uzunluğunun, erkeğin dişiler için ne kadar cezbedici olduğunu belirlediğini düşünüyor. Bu sesi duymak için bir hidrofona, yani sualtı mikrofonuna gereksiniminiz olacak.

1. Gong Kayaları, Serengeti, Tanzanya **2.** Antik tiyatro, Epidaurus, Yunanistan **3.** Gol Gumbaz, Vijayapura, Hindistan **4.** Emanuel Vigeland Anıt Mezarı, Oslo, Norveç **5.** Symphony Hall, Boston, ABD **6.** Deniz Orgu, Zadar, Hırvatistan **7.** Stalacpipe Orgu, Luray, ABD **8.** Thurgoland demiryolu tüneli, Yorkshire, İngiltere **9.** Muhteşem lirkuşu, Avustralya **10.** İmam (Şah) Camii, İsfahan, İran **11.** Şarkı söyleyen kum tepesi, Altın Emel, Kazakistan **12.** Müzikli yol, Lancaster, ABD **13.** Kukulkan Piramidi, Chichén Itzá, Meksika **14.** Yankısız oda, Salford, İngiltere **15.** Sakallı foklar, Svalbard, Norveç

Salford Ün vers tes 'nde (İng ltere) akust k mühend sl ğ profesörü olan **TREVOR COX** *(@trevor_cox), aynı zamanda* The Sound Book *adlı k tabın da yazarı.*

SEVDİĞİMİZ YERLER
YAZILIKAYA

Dağlık Frigya'nın Kutsal Kenti

Kral Midas'ın unutulmuş anıt şehri, kelimenin tam anlamıyla bir açık hava müzesi.

Yazı:
Z.E.Deniz Oğuz

Eskişehir–Afyon arasında uzanan, unutulayazmış volkanik tüflere yayılmış Frig Vadisi'nin orta yerinde, Friglerin Gordion'dan sonra en büyük ikinci yerleşimi kabul edilen bir kent yükseliyor. Anadolu'nun Demir Çağı halklarından olan ve dilleri henüz çözülemeyen Friglerin İÖ 8. ila 6. yüzyıllarda kurduğu yerleşimin orijinal adı bulunamadı –yalnızca bir kayaya yazılmış bir kelime ("Midas") okunabildi. Bu nedenle halk arasındaki adıyla Yazılıkaya olarak biliniyor.

Kapadokya gibi kayalara oyularak inşa edilmiş alanın gözdesi, girişte sizi tüm heybetiyle karşılayan ve yalnızca bir ön cepheden oluşan Midas Anıtı (solda). Üçgen alınlıklı çatı mimarisinin ustaca taklit edildiği, *meander* esintili geometrik desenlerle bezeli, tepesindeki ve yan bölümlerindeki yazıtların silik de olsa seçilebildiği, Frig yontu sanatının zirvesi 2550 yıllık bu dev duvar anıtının yüksekliği 17 metreyi buluyor. Ancak Yazılıkaya'yı ziyaret edenlerin göreceği daha pek çok şey bulunuyor: Kalenin sınırları içinde uzun uzun tırmanan kaya merdivenleriyle ulaşılan yapılar, terastan terasa erişilen odalar, mezarlar, üstten alta nakşedilerek açılmış cepheler, yazıtlar, temsili taht, tanrıça Kibele'ye adanan –ancak bugün yerinde yeller esen– heykellerin hayaletleri, sunaklar, önyüz niteliğindeki diğer bitmemiş anıtlar ve elbette Hellenistik, Roma ve Bizans dönemine ait yerleşim dokuları...

Dini unsurlarla örgün kutsal kentin yanındaki Yazılıkaya köyü sakinleri, her gün bu anıtlarla selamlaşıyor. Bahar aylarında pembe tonlara bürünen tüflü coğrafya, yeşilin binbir tonuyla da ahenk içinde. Zamanınız olursa kayaya işlenmiş tünel şebekesine göz atabilir, yüzyıllardır volkanik zeminden geçen at arabalarının izlerini yakından inceleyebilir ve iki kilometre ötedeki Küçük Yazılıkaya'yı ve Arezastis/Areyastis Anıtı'nı kızılçamların arasındaki yerinde ziyaret edebilirsiniz.

SUAT ERACAR/ISTOCK

KENT REHBERİ

ROTTERDAM

Hollanda'nın ikinci büyük kenti, yenilikçi mimarisi ve gelecek odaklı yaklaşımları ile göz kamaştırıyor.

Rotterdam'daki Markethal, devasa bir pazar alanından ve onu örten apartman dairelerinden oluşuyor.

Tasarım odaklı bir mimariye ev sahipliği yapan Rotterdam'ın sıradan bir Hollanda kenti olduğunu düşünmek haksızlık olur. Günümüzde ülkenin en büyük ikinci kenti olan Rotterdam, II. Dünya Savaşı sırasında Alman bombalarıyla yerle bir edilse de zaman içinde büyük bir dönüşüme uğramış. Bir zamanlar kum ve çakıltaşlarıyla kaplı bir liman şehriyken, şimdilerde adı Avrupa'nın en gözde kentleri arasında anılıyor. Rem Koolhaas gibi ünlü mimarların imzasını taşıyan yapılarla dolu olan kent, "duman yutan" kule ve Avrupa'nın en işlek limanının karbon salımını düşürmeyi amaçlayan teşvikler gibi yepyeni ve sürdürülebilir girişimlere de önayak oluyor. "Bu kent küllerinden doğmayı çok iyi beceriyor," diyor Rotterdamlı dijital girişimci Arnold van Iterson. Rotterdam ne kadar yükselirse yükselsin, "Havalara gireceğimizi sanmayın," diyor ve ekliyor: "Ayaklarımız yere sağlam basıyor."

—D rk W jnand de Jong

Geçtiğimiz yıl, gezegenimizin devamlılığı söz konusu olduğunda bize imkansız diye bir şeyin olmadığını gösterdi. Onu korumak hepimizin görevi ve birlikte daha fazlasını başarabiliriz.
DÜNYAYI SEVEN İNSANLAR
BİR ARAYA GELDİĞİNDE
HER ŞEY MÜMKÜN.
NATIONAL GEOGRAPHIC
PLANET
POSSIBLE
DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN:
www.natgeotv.com/tr/ozel/planet-possible

YERİNİZİ AYIRIN
ROTTERDAM

Pijama Partisi

- TRENDY
- YENİ
- KLASİK

1901'de inşa edilen Jugendstil mimari örneği **HOTEL NEW YORK,** (●) bir ulusal miras alanı olarak belirlenmiş. Otel, 1970'lere dek gemi turları yürüten Holland America Line şirketinin merkezi olarak işlev görmüş. Kulelerindeki muhteşem dubleks odaların da dahil olduğu 72 odası, Rotterdam Limanı'na ve Maas Nehri'ne bakıyor. Mahallenin havalı çocuğu **THE JAMES,** (●) kentin göbeğinde yer alan şık otel odaları ve Erasmus Köprüsü'nün etkileyici manzaralarıyla lüks arayışındaki gezginler için uygun bir seçenek oluşturuyor. Butik tarza sahip **SUPERNOVA** (●) yeni olmasına rağmen hem kent sakinleri, hem de gezginlerin kalbini kazanmakta gecikmemiş. Kendini tanımlarken dünyanın dört bir yanından gelen göçebeleri ağırladığının altını çizerken "otel" kavramından kaçınıyor. Duvarları yerli sanatçıların eserleri süslüyor, al–götür şişelerde kokteyller servis ediliyor ve "sessizlik bahçesi" de internetten serseme dönen ziyaretçileri elektronik aletlerden uzaklaşmaya teşvik ediyor.

By Jarmusch'ta klasik Amerikan kahvaltıları ve sert kahveler bulmak mümkün.

Lezzet Vakti

Kentin yeme–içme seçenekleri, modern ve uluslararası dokunuşlarla şenleniyor.

Tek Bir Çatı Altında

Kemer biçimli **Markethal** Hint lezzetlerinden suşiye birçok farklı seçenek sunan 70'i aşkın yemek tezgâhına da ev sahipliği yapıyor. 2018 yılında kentin popüler bölgesi Kop van Zuid'de açılan **Foodhallen Rotterdam** ise iştah açıcı taco'lar ve Vietnam lezzetleri de dahil olmak üzere kentin en iyi lezzet deneyimlerinin durağı olarak dikkat çekiyor. Eski "red light" bölgesinde yer alan **The Fenix Food Factory**'nin barbeküsü ve keyifli ortamı lezzet avcılarını kendine çekiyor.

Kokteyl Saati

Egzotik bir havaya sahip **Amehoela,** susuzluğunuzu Zombie ve Escobar (bir şerit pudra şekeriyle servis edilen sert rom kokteyli) gibi içkilerle giderecek. Beyaz önlüklü barmenlerin "hayat iksiri" servis ettiği **Dr.** ziyaretiniz içinse "randevu" almanız gerekiyor. Geceyi Hotel New York'un restoran ve kokteyl barı **NY Basement**'ta tamamlayabilir, meyveyle süslenmiş klasik kokteyllerin (Bananaquiri) ve misket limonlu mus ile servis edilen somon gibi lezzetlerin tadını çıkarabilirsiniz.

Kahve Kültürü

Man Met Bril ("Gözlüklü Adam"), ödüllü kahvelerinin çekirdeklerini Orta Amerika'daki çiftçilerden temin ediyor. Kahve barındaki sandalyelerden, kahve kavurma ustalarını iş başında izlemek mümkün. Bisiklet temalı **Coppi**, *kopp e koff e* yudumlayan müşterilerine tamir hizmetleri de sunuyor. **Heilige Boontjes** ("Kutsal Çekirdekler") yalnızca kahve demlemekle kalmıyor, eski mahkumlara iş olanağı sunarak ve iş deneyimi az olan gençleri eğiterek topluma destek oluyor.

Eskisi Gibi

Ulusal anıt olarak belirlenmiş 67 yıllık **Het Industriegebouw** (Endüstri Binası) 100 kadar yaratıcı endüstriye kol kanat gererek Rotterdam rönesansının bir sembolü hâline gelmiş. Ana katındaki **Héroine Restaurant & Bar,** şık bir atmosfere ve incelikle hazırlanmış katmanlı bir menüye sahip. Hareketli **By Jarmusch** ise Amerikan *d ner* kültürüne bir övgü niteliğinde. Muhteşem kent manzaraları için beşinci kattaki **Van Tijen Terrace**'a uğramayı unutmayın.

MITCHELL VAN VOORBERGEN/BY JARMUSCH (RESTORAN), JURJEN DRENTH PHOTOGRAPHY (LİMAN); ÖNCEKİ SAYFALAR: ANDREW MOORE/NATIONAL GEOGRAPHIC IMAGE COLLECTION (PAZAR ALANI); TAMER KÖŞELİ (TÜM İLLÜSTRASYONLAR)

Denizlerden Göklere

Tekne turlarından sanat yürüyüşlerine, kentin tadını çıkarmak için dört farklı yol.

Fütüristik Girişimler

1 Sürdürülebilir çalışmalara odaklanan girişimci topluluğu **BlueCity**'de biyoloji alanında öncü isimler ve tasarımcılar canla başla çalışıyor. Platformun restoranı Aloha'da sunulan seçenekler arasında, kahve kavururken ortaya çıkan posalarla yetiştirilen mantarlar da yer alıyor. Rotterdam dünyanın ilk yüzen çiftliğine de ev sahipliği yapıyor: Düşük çevresel etkilere sahip hayvancılık örneği olan **Floating Farm**, 30'u aşkın ineği barındırıyor. Rijnhaven'deki **Bobbing Forest** da 20 yüzen ağaçtan oluşuyor.

Üstün Mimari

2 Hollanda Mimarlık Enstitüsü'ne ev sahipliği yapan Rotterdam benzersiz yapılarla süslü. Sayısız örnek arasında kalem biçimli **Blaaktoren** apatmanı, bir tepsiye benzeyen çatısıyla **Blaak** tren istasyonu, Lego'ları anımsatan **Merkez Kütüphanesi** ve dev bir kemer olarak tasarlanan –ve tavanında ülkenin en büyük sanat eserinin sergilendiği– **Markethal** yer alıyor. En çarpıcı tasarım ünvanı ise **Küp Evler**'e ait. Eğimli asimetrik ön cephelere sahip bu evler, ünlü mimar Piet Blom tarafından tasarlanmış.

Saklı Hazine

3 Museumpark, kentin en önemli kültürel hazinelerini bünyesinde barındırıyor. Rem Koolhaas imzası taşıyan **Kunsthal,** dönüşümlü olarak sanat, fotoğraf ve moda eserleri sergiliyor. **Het Nieuwe Instituut** (Yeni Enstitü) ise tasarım, mimari ve dijital kültür meraklıları için biçilmiş kaftan. Restorasyon çalışmaları nedeniyle kapalı olan **Boijmans van Beuningen Müzesi'nin** bu yılın sonuna doğru açılması planlanıyor. Müzenin 150 bin esere sahip sanat deposu halk erişimine açık olacak.

Deniz Meselesi

4 1600'lerde birçok Avrupalının Amerika'ya yelken açtığı ve kentteki birçok yapının aksine II. Dünya Savaşı'nı zararsız atlatan **Delfshaven**, Rotterdam'ın geçmişine bir yolculuk sunuyor. Avrupa'nın en büyüğü kabul edilen modern **Rotterdam Limanı** teknoloji harikası bir rıhtıma sahip ve 2050'ye dek karbon salımını sıfıra indirmeyi amaçlıyor; tekne turları konteyner ve seyahat gemilerini yakından görme fırsatı sunuyor. Kenti yükselen sulardan korumak için tasarlanan **Maasvlaktestrand**'da yürüyüşe çıkmayı unutmayın.

Avrupa'nın ilk çok katlı binası ünvanına sahip *art nouveau* tasarımlı Witte Huis (Beyaz Ev), Eski Liman'ın yanı başında yükseliyor.

Basit Kaçamaklar

Merkezi konumuyla Rotterdam, Hollanda'nın görülmeye değer diğer destinasyonlarını keşfetmek için harika bir üs görevi de görüyor.

HEDEFİNİZ

İkonik Manzalarsa...

O ZAMAN ▼

Kinderdijk

Kinderdijk UNESCO Dünya Miras Alanı'nda fotoğraf karelerini dolduracak 19 yel değirmeni var. Bölgenin su seviyesini kontrol altında tutmak için 1700'lerde inşa edilen yel değirmenleri Middelkade hendeği boyunca sıralanıyor. Rotterdam'dan yola çıkan deniz otobüsleri, hedefe ulaşmak için hem en kolay hem de en keyifli yol. Bölgedeki yel değirmeni, hendek ve mandıraları keşfetmek için bisiklet kiralamak mümkün.

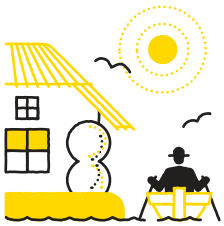
HEDEFİNİZ

Mühendislikse...

O ZAMAN ▼

Delta Works

Kuzey Denizi 1953'te ülkenin kimi bölgelerini sular altında bırakınca, Hollandalılar kollayıp sıvayıp devasa bir yapı ağı inşa etmiş. Baraj, kanal, köprü ve bariyerlerlerden oluşan Delta Works adlı bu ağ, "Modern Dünya Harikası" ünvanının sahiplerinden. Kentin güneyindeki Deltapark Neeltje Jans tema parkında proje hakkında daha fazla bilgi edinebilir ve bir fırtına dalgası bariyerini yakından keşfedebilirsiniz.

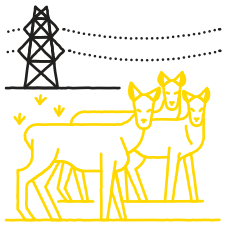
HEDEFİNİZ

Sevimli Köylerse...

O ZAMAN ▼

Giethoorn

Ülkenin kuzeyindeki Giethoorn öyle ünlü ki, masa oyunu Monopoly'nin uluslararası versiyonundaki mülkler arasında yerini almış. Henüz iklim hedefleri diye bir şey yokken bile bu koşulları sağlayacak kadar da "yeşil" bir destinasyon üstelik. Bu küçük ve sessiz köyde araba da yok, yol da. Ancak kanallar üzerinde uzanan 177 ahşap köprü sizi bekliyor. Ulaşım seçenekleriniz bir tekneye atlamak veya patikaları kullanmak.

HEDEFİNİZ

Yaban Hayatıysa...

O ZAMAN ▼

Hoge Veluwe

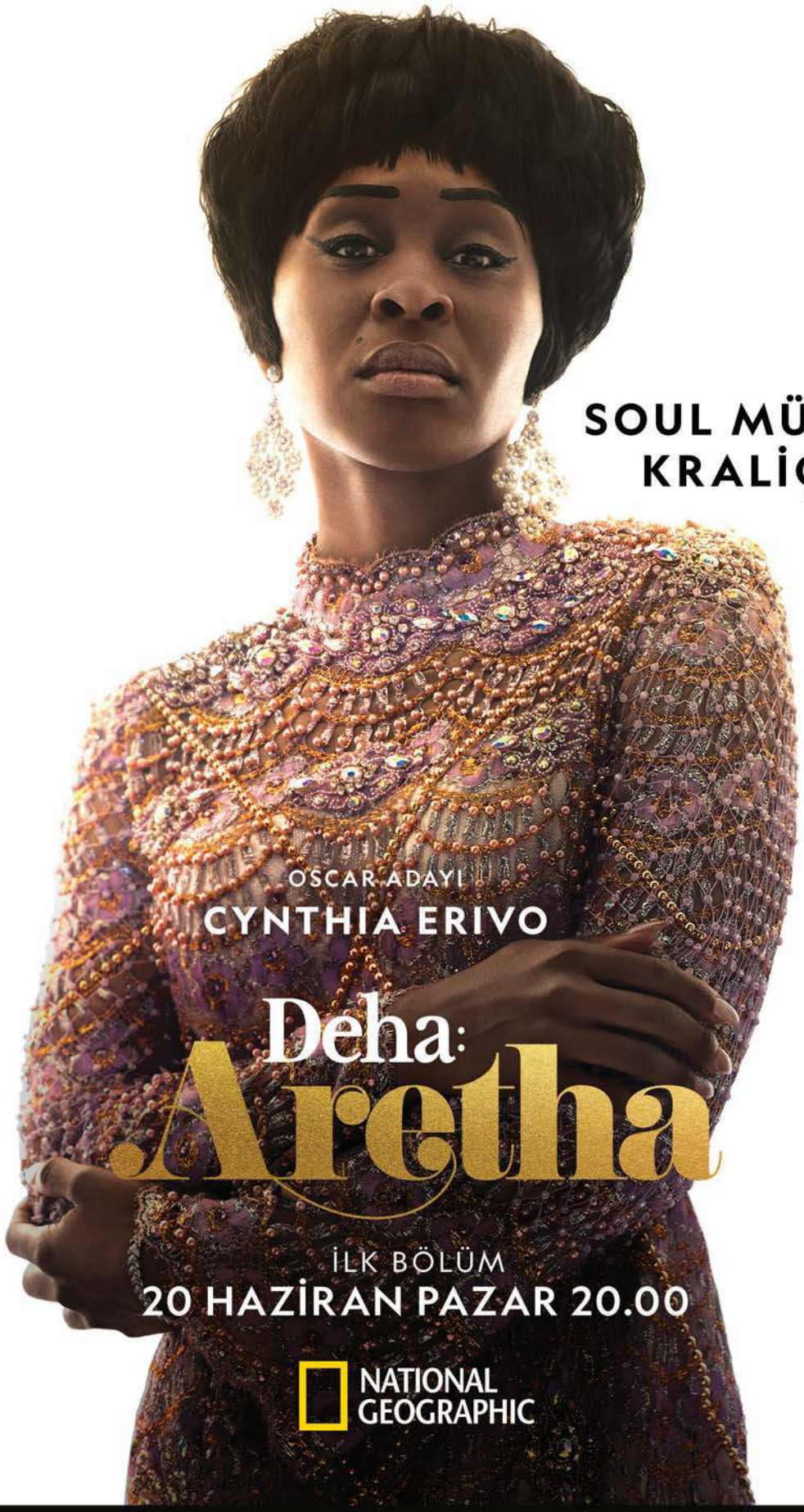
Önceleri bir av bölgesi olan ve 1935'te devlete bırakılan Hoge Veluwe Milli Parkı, 55 km² boyunca uzanan fundalık, ormanlık alan ve kumullarla kaplı. Yabandomuzu, kızıl geyik, yabankoyunu, tilki ve porsuklarla karşılaşmak da olası. Parktaki patikalar yürüyüş yapmak ve bisiklet kullanmak için elverişli. Dünyanın en büyük ikinci Van Gogh koleksiyonuna sahip Kröller–Müller sanat müzesini de es geçmeyin.

Paten ve bisiklet sevdalıları, Kinderdijk Dünya Miras Alanı'ndaki yel değirmenlerinden birinin yakınlarındaki buz pistini dolduruyor.

WIM WISKERKE/ALAMY STOCK PHOTO

OSCAR ÖDÜLLÜ **BRIAN GRAZER** VE **RON HOWARD**'DAN

SOUL MÜZİĞİN KRALİÇESİ

OSCAR ADAYI
CYNTHIA ERIVO

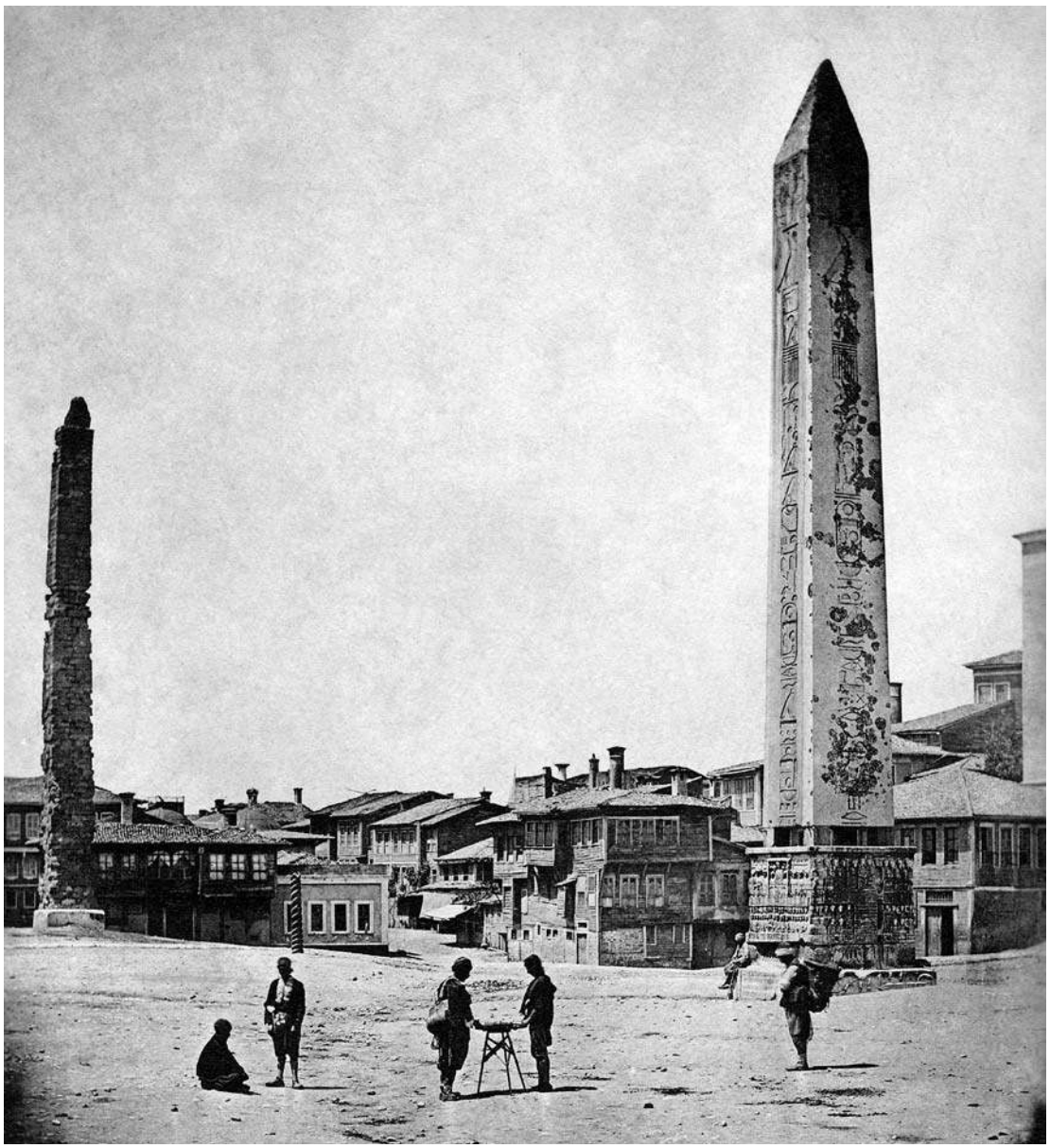
Deha: Aretha

İLK BÖLÜM
20 HAZİRAN PAZAR 20.00

NATIONAL GEOGRAPHIC

Digiturk D-SMART KabloTV Türk Telekom tivibu TV+ vodafone

ZAMAN YOLCULUĞU İSTANBUL

1900 yılında hipodromda veya yaygın adıyla Atmeydanı'nda bir seyyar satıcı. Sağ tarafta, Mısır Firavunu III. Thutmose tarafından Karnak Tapınağı'na dikilen ve İS 390 yılında Roma İmparatoru Theodosius tarafından İstanbul'a getirilen Theodosius Dikilitaşı görülüyor.

MARKA/GETTY IMAGES

Zamanın Tanıkları

Atmeydanı'ndaki dikilitaşlar, İstanbul'un binlerce yıllık tarihinin ilk elden tanıkları.

Yazı: Onur Uygun

Gündelik yaşamı içinde unutmak gayet kolay olsa da aslında İstanbul da bir antik kent. İstanbul, İS 4. yüzyılda Roma İmparatoru Büyük Constantinus burada ihtişamlı bir başkent inşa etmek isteyince önemli bir kent hâline geldi. Birkaç yıl içinde muazzam bir çabayla büyük bir kilise (Aya İrini), mermer meydanlar, saraylar ve büyük bir hipodrom inşa edildi. İmparatorluğun dört bir yanındaki kentler didik didik arandı ve yeni başkenti süsleyecek pek çok heykel ve dikilitaş getirtildi. Yaklaşık 1500 yıl boyunca Constantinus'un adıyla anılacak kent, İS 330 yılında resmi bir törenle "açıldı".

Kentin geçmişini birçok önemli olaya tanıklık eden hipodrom üzerinden okumak mümkün. 532 yılındaki Nika İsyanları burada gerçekleşti; 13. yüzyılda Haçlılar tarafından yağmalanan kenti yeniden ayağa kaldırmayı deneyenler hipodromun taşlarından da medet umdu. Hipodrom zamanla bir açıklığa, bir meydana dönüştü ve Osmanlı dönemindeki birçok önemli kutlamaya ve isyana sahne oldu. Günümüzde ise hipodromun yalnızca *sphendone* bölümü halen ayakta ve tarihi selamlamak isteyenlerin sessiz ziyaretlerine tanık oluyor.

DELPHIN
HOTELS & RESORTS
DELPHIN HOTELS & RESORTS
IMPERIAL ANTALYA
PALACE ANTALYA
DIVA ANTALYA
DELUXE ALANYA
DELPHIN BE GRAND RESORT
BOTANIK HOTELS & RESORTS
BOTANIK PLATINUM ALANYA
HOTEL BOTANIK ALANYA
+90 850 532 07 00
www.delphinhotel.com
delphinhotels
Beyond
Your Dreams

FARKINDA

Yaşa

44 ÖDÜL 2020

CERTIFICATE OF SAFE TOURISM TURKEY

444 96 00

baruthotels.com

BARUT HOTELS

50 YIL